

**ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ**

**REVIEW
OF COUNSELLING AND GUIDANCE**

Ειδικό τεύχος:

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

Αθήνα 1 Δεκεμβρίου 2001

**PROCEEDINGS of the PANHELLENIC COLLOQUIUM
ON COUNSELLING AND GUIDANCE**

**ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ**

**ΤΡΙΜΗΝΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ - ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ**

**Επίσημη Επιστημονική Περιοδική Έκδοση
της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
(ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.)**

**QUARTERLY
REVIEW OF COUNSELLING AND GUIDANCE**

Official journal of the
HELLENIC SOCIETY OF COUNSELLING AND GUIDANCE
Address: 3 K. Flori str. Athens 113 63, HELLAS

Τεύχος 62-63 Οκτώβριος & Δεκέμβριος 2002
Volume 62-63 October & December 2002

Συντακτική Επιτροπή

- Αρχάγγελος Γαβριήλ (Σχολικός Σύμβουλος ΠΕ2), Πόντου 52 Αθήνα, τηλ. 7779122
- Ευστάθιος Δημητρόπουλος (Καθηγητής ΤΕΙ Αθηνών και Παιδαγωγικής Σχολής της ΣΕΛΑΕΤΕ) Τ.Θ. 600 77, 153 01 Αγία Παρασκευή, τηλ. 6390497.
- Χρυσούλα Κοσμίδου – Hardy (Σχολική Σύμβουλος, Ειδική Επιστήμων, συνεργάτης του Πανεπιστημίου Αθηνών), Σκύρου 52, 113 62, Αθήνα, τηλ. 8234354
- Παν. Α. Σαμοΐλης (Υπεύθυνος ΣΕΠ Νομαρχίας Αθήνας), (Βλ. παρακάτω)

Υπεύθυνος Συντονιστής: Μιχάλης Κασσωτάκης, Καθηγητής Παν/μίου Αθηνών, Φιλοσοφική Σχολή, Πανεπιστημιούπολη, Άνω Ιλίσια, 15784 Αθήνα, τηλ. 7277527 e-mail: M. Kassot@ppp.koa.gr. Οι εργασίες για δημοσίευση στο περιοδικό και οι συνδρομές πρέπει να στέλνονται στον Παναγ. Α. Σαμοΐλη, Κ. Φλώρη 3, 11363 Άνω Κυψέλη, τηλ. 8828095.

Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.

- Πρόεδρος: Παν. Α. Σαμοΐλης
- Αντιπρόεδρος: Μιχάλης Κασσωτάκης
- Γραμματέας: Αρχάγγελος Γαβριήλ
- Ταμίας: Ιωάννα Κούρτη
- Μέλος: Κώστας Σάλτας

Κεντρική Διάθεση:

Εκδόσεις «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

Εμμ. Μπενάκη 59, 10681 Αθήνα. Τηλ. 3302033 - fax: 3817001
Μοναστηρίου 83, 54 627 Θεσσαλονίκη. Τηλ. (031) 500035 - fax: (031) 500034
Μαιζώνος 1 & Καρόλου 32, 26 223 Πάτρα. Τηλ: (061) 620384 - fax: (061) 272072

Τα ανυπόγραφα κείμενα εκφράζουν τις θέσεις της Εταιρείας. Τα ενυπόγραφα τις θέσεις των αρθρογράφων (βλ. οδηγίες στο τέλος του τεύχους 2-3, του τεύχους 36-37 και του τεύχους 60-61 για τη σύνταξη εργασιών).

Ποιοι και πώς γίνονται μέλη της Εταιρείας: βλ. καταστατικό στο τ. 1 του περιοδικού και στο τ. 60-61.

Διάθεση του περιοδικού:

1. Στα μέλη της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π. διατίθεται δωρεάν.
2. Στο εμπόριο και σε συνδρομές διατίθεται από τις εκδόσεις «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ» (από τεύχη 28-29 και εξής). Από τις εκδόσεις ΓΡΗΓΟΡΗ διατίθενται τα τεύχη έως και 24-25.
Λιανική πώληση (για το 2002): τιμή απλού τεύχους 4,5 Ευρώ, διπλού τεύχους 7,5 Ευρώ.
3. Συνδρομές (απευθείας από τις εκδόσεις «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»):
Ετήσια (2002) εσωτερικού: φυσικά πρόσωπα, βιβλιοθήκες, σχολεία κ.λπ. 16 Ευρώ. Κύπρου: Λίρες 15. Εξωτερικού: 35\$.
Αποστέλλεται και ταχυδρομικά

Copyright 2002: «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ» – ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, ή αναπαραγωγή ή η μετάδοση όλου ή μέρους του περιοδικού χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη.

ISSN 1105-2449

Ειδικό Τεύχος

**ΠΡΑΚΤΙΚΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ-ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ**

Με θέμα

**«Ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην
Πράξη: Νέες Διαστάσεις και Προκλήσεις»**

Αθήνα
Αμφιθέατρο Ιωάννη Δρακόπουλου
Κεντρικό κτίριο Πανεπιστημίου Αθηνών
1η Δεκεμβρίου 2001

Οργάνωση:
**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
(ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.)**

Επιστημονική Επιμέλεια
Οργανωτική Επιτροπή Ημερίδας

Συντονιστής
Καθηγητής Μιχάλης Κασσωτάκης

**ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΗΜΕΡΙΔΑ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ - ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ**

Αθήνα, 1 Δεκεμβρίου 2001

Θέμα

**«Ο ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ:
ΝΕΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ»**

Οργάνωση

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
(ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.)**

**ΧΟΡΗΓΟΙ: Κολέγιο IST Studies,
ΙΕΚ-ΤΕΕ Σ.Β.Ι.Ε
ΚεΠ ISON Psychometrica
Εκδοτικός Οίκος: ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ**

**COLLOQUIUM ON COUNSELLING
AND GUIDANCE**

Athens, December 1, 2001

Theme

**«ROLE AND RESPONSIBILITIES
OF CAREER COUNSELLOR:
NEW DIMENSIONS AND CHALLENGES»**

Organizing Body

**HELLENIC SOCIETY OF COUNSELLING
AND GUIDANCE
(H.E.S.CO.G)**

SPONSORS: IST Studies College

Technical-Vocational School - S.B.I.E.

Center of Guidance ISON Psychometrica

ELLINIKA GRAMMATA PUBLISHERS

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ – ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

- Πρόεδρος:** Μιχάλης Κασσωτάκης, Καθηγητής Παν/μίου Αθηνών
Αντιπρόεδρος Δ.Σ. ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.
- Μέλη:** Αρχάγγελος Γαβριήλ, Σχολικός Σύμβουλος
Δρ. Χρυσούλα Κοσμίδου-Hardy, Σχολική Σύμβουλος,
Διδ/σα στο Παν/μιο Αθηνών
Αλεξάνδρα Μπούκα, Δ/ντρια Δ/νσης Επαγγελματικού
Προσανατολισμού του Ο.Α.Ε.Δ.
Παναγιώτης Σαμοΐλης, Υπεύθυνος Σ.Ε.Π. Πρόεδρος
Δ.Σ. ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

- Άννα Δαλώση, Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού
Ιωάννα Κούρτη, Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού, Τα-
μίας ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.
- Άννα Μητσοστεργίου, Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού
Χαράλαμπος Μάρης, Φυσικός, υ/Δρ Πανεπιστημίου Αθηνών

ORGANIZING COMMITTEE

- Chairman:** Michael Kassotakis, *Professor, University of Athens,
Vice-President of the HE.S.CO.G*
- Members:** Archangelos Gavriil, *Educational Counsellor*
Dr. Chrysoula Kosmidou, *Educational Counsellor,
Lecturer at the University of Athens*
Alexandra Bouka, *Director of Vocational Guidance at
the National Organisation for Employment (OAED)*
Panagiotis Samoilis, *Career Counsellor, President of
the HE.S.CO.G*

SECRETARY

- Anna Dalossi, *Career Counsellor*
Ioanna Kourti, *Career Counsellor, Treasurer of the HE.S.CO.G*
Anna Mitsostergiou, *Career Counsellor*
Charalampos Maris, *Teacher of Physics, Ph.D. Candidate, University
of Athens*

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ CONTENTS

(Articles in Parts B and Γ with Abstracts in English, French or German)

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

1. Πρόγραμμα Εργασιών Ημερίδας 10-11
2. Προσφώνηση του Προέδρου της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π. 13
3. Χαιρετισμός του Προέδρου του Ε.Κ.Ε.Π. 14-16
4. Προσφώνηση του Διευθυντή της Παιδαγωγικής Σχολής της ΣΕΛΕΤΕ..... 17

B. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ Α' ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

1. *Κασσωτάκης Μ.*, Ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην Εκπαίδευση και την Απασχόληση 21-35
2. *Σαμοΐλης Π., Κωστόπουλος Π.*, Ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού στο ΚΕΣΥΠ – Πρώτες Εκτιμήσεις από τη Λειτουργία του ΚΕΣΥΠ Πατρών 36-45
3. *Κολλημένου Αικ., Συμεωνίδης Φ.*, Η Συμβουλευτική Λειτουργία σε ένα ΓΡΑΣΕΠ της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης 46-53

Γ. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ Β' ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

1. *Δρ. Σαββίδου Μαρία*, Η Συμβουλευτική Βοήθεια των Μακροχρόνια Ανεργών μέσα από την Εκπαίδευση/Κατάρτιση/Απασχόληση 57-63
2. *Κανδυλάκη Α.*, Δίκτυα Υπηρεσιών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και Επανεντάξη Κοινωνικά Αποκλεισμένων και Ευπαθών Ομάδων στην Αγορά Εργασίας 64-75
3. *Πατεστή, Α.*, Ο/Η Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού μέσα από τη Δράση στη Σύγχρονη Κοινωνία: Αναζητώντας τα Χαρακτηριστικά του Ρόλου του/της 76-85

Δ. ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ Α' ΚΑΙ Β' ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

1. *Τοτόλου Α.*, Ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού στα Σχολεία Ειδικής Αγωγής: Ένας Πολυδιάστατος Ρόλος 89-90
2. *Δημητρόπουλος Ε., Καλούρη-Αντωνοπούλου Ο.*, Η Συμβουλευτική και ο Προσανατολισμός στη ΣΕΛΕΤΕ: Η Εκπαίδευση και η πράξη 91-95

Ε. ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

- 1η Ομάδα Εργασίας:* Ο Ρόλος του Δασκάλου ως Συμβούλου στο Πλαίσιο της Εκπαιδευτικής Πράξης 97

1. Εισαγωγή της Χρυσούλας Κοσμίδου-Hardy	99-103
2. <i>Καλαβά-Μυλωνά, Ν.</i> , Ο Παρεμβατικός Ρόλος του Συμβούλου Επαγγελματικού Προσανατολισμού στα Πλαίσια της Σύγχρονης Επαγγελματικής Διαπαιδαγώγησης	104-105
2η Ομάδα Εργασίας: Η Συμπληρωματικότητα του Ρόλου των Συμβούλων στον ΟΑΕΔ, στις Κοινωνικές Υπηρεσίες και των Συμβούλων- Ελευθέρων Επαγγελματιών	107
1. Εισαγωγή του Αρχάγγελου Γαβριήλ	109-110
2. <i>Βλαχάκη Φ.</i> , Ο Σύμβουλος Σταδιοδρομίας και ο Ρόλος του στη Σύνδεση Κατάρτισης & Απασχόλησης – Εμπειρίες από την Πράξη	111-121
3. <i>Στεφάνου Γ.</i> , Ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην Πράξη: Η Αναγκαιότητα της Ενίσχυσης Γνωστικών Παραμέτρων του Συμβουλευόμενου για την Ομαλή Επαγγελματική Εξέλιξη	122-127
Κλείσιμο των Εργασιών της Ημερίδας	128

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

Σάββατο, 1 Δεκεμβρίου 2001

08:30': Προσέλευση

09:00' - 09:30': Προσφωνήσεις - Χαιρετισμοί

Α' ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Προεδρεύοντες: Άγγελος Ζησιμόπουλος, Οικονομολόγος, Αντιπρόεδρος ΕΚΕΠ, Δημήτρης Παλαιολόγος, Πρόεδρος του ΟΑΕΔ.

09:30' - 9:50': Μιχάλης Ι. Κασσωτάκης, Καθηγητής Παιδαγωγικής στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών: *Ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην Εκπαίδευση και την Απασχόληση.*

9:50' - 10:05': Παναγιώτης Κωστόπουλος, Φιλολόγος, Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού στο ΚΕΣΥΠ Πάτρας, Παναγιώτης Σαμοΐλης, Μαθηματικός, Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού στο ΚΕΣΥΠ Α₁ Αθήνας: *Ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού στο ΚΕΣΥΠ - Πρώτες Εκτιμήσεις από τη Λειτουργία του ΚΕΣΥΠ Πάτρας.*

10:05' - 10:20': Αικατερίνη Κολλημένου, Κοινωνιολόγος, Καθηγήτρια - Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Φώτης Συμεωνίδης, Φιλολόγος, Καθηγητής-Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού: *Προσδοκίες και Προοπτικές σε σχέση με τη Δράση του Καθηγητή-Συμβούλου στο ΓΡΑΣΕΠ.*

10:20' - 10:40': Παρεμβάσεις - Συζήτηση

10:40' - 11:00': Διάλειμμα. Καφές - Αναψυκτικά

Β' ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Προεδρεύοντες: Ευστάθιος Δημητρόπουλος, Καθηγητής Ψυχοπαιδαγωγικής στη ΣΕΛΕΤΕ Αθήνας, Στέφανος Τζέπογλου, Πρόεδρος του Τομέα ΣΕΠ του Π.Ι.

11:00' - 11:15': Δρ. Μαρία Σαββίδου, Διευθύντρια του Κέντρου Προώθησης Απασχόλησης Θεσσαλονίκης: *Συμβουλευτική στο Χώρο της Απασχόλησης.*

11:15' - 11:30': Αγάπη Κανδυλάκη, Λέκτορας Κοινωνικής Εργασίας στο τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης Δημοκρίτειου Παν/μίου Θράκης: *Ο Ρόλος των Κοινωνικών Υπηρεσιών στην Ένταξη και Επανάταξη στην Αγορά Εργασίας: Διασύνδεση Κέντρων Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού με τις Κοινωνικές Υπηρεσίες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.*

11:30' - 11:45': Άννα Πατεστή, Μ.Α., Ψυχολόγος-Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού: *Ο/Η Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού μέσα από τη Δράση στη Σύγχρονη Κοινωνία: Αναζητώντας τα Χαρακτηριστικά του Ρόλου του/της.*

11:45' - 12:00': Παρεμβάσεις - Συζήτηση

12:00' - 12:30': Διάλειμμα - εγγραφή σε ομάδες

Γ' ΟΜΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι Ομάδες Εργασίας θα λειτουργήσουν ταυτόχρονα σε δύο αίθουσες από 12:30 έως 14:00

1η Ομάδα: «Ο Ρόλος του Δασκάλου ως Συμβούλου στο Πλαίσιο της Εκπαιδευτι-

κής Πράξης».

Συντονίστρια: Δρ. Χρυσούλα Κοσμίδου-Hardy, Σχολική Σύμβουλος, Λέκτορας στη Φιλοσοφική Σχολή Π.Α. (Πρ.Δ. 407).

Ανακοινώσεις θα πραγματοποιήσουν οι κ.κ. Αικατ. Βάγγερ, Νίνα Καλαβά-Μυλωνά, Ιωάννα Τριπερίνα, Νικόλαος Φακιολάς.

2η Ομάδα: «Η Συμπληρωματικότητα του Ρόλου των Συμβούλων στον ΟΑΕΔ, στις Κοινωνικές Υπηρεσίες και των Συμβούλων - Ελεύθερων Επαγγελματιών».

Συντονιστής: Αρχάγγελος Γαβριήλ, Σχολικός Σύμβουλος.

Ανακοινώσεις θα πραγματοποιήσουν οι κ.κ. Φωτεινή Βλαχάκη, Ουρανία Ευδοκίμου, Σοφία Αγγιστριώτου και Γεωργία Στεφάνου.

14:00' - 14:15': Διάλειμμα

Δ' ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΟΔΟΜΕΛΕΙΑΣ

Προεδρεύων: Παναγιώτης Σαμοΐλης, Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμο, Υπεύθυνος ΣΕΠ Νομαρχίας Αθήνας.

14:15' - 14:30': Ανακοινώσεις πορισμάτων από τους Συντονιστές των Ομάδων

14:30': Λήξη Εργασιών της Ημερίδας

14:30' - 16:00': Ετήσια Γενική Συνέλευση των Μελών της ΕΛΕΣΥΠ

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΕΙΣ – ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

1. Προσφώνηση του Προέδρου της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π. κου Π. Σαμοΐλη

Κε Πρόεδρε του ΕΚΕΠ
Κε Πρόεδρε της ΟΛΜΕ,
Κυρίες, κύριοι, αγαπητοί συνάδελφοι

Με ιδιαίτερη χαρά σας καλωσορίζω σήμερα στο φιλόξενο αυτό αμφιθέατρο του Πανεπιστημίου Αθηνών. Χαίρομαι, όπως κάθε φορά, που βλέπω εδώ αρκετούς νέους που παρακολουθούν μεταπτυχιακές σπουδές στη Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό. Χαίρομαι που βλέπω συνεργάτες, συναδέλφους που χρόνια τώρα έχουν προσφέρει σοβαρές υπηρεσίες στο θεσμό. Πολιτική της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π. είναι να έχει κοντά της τους λειτουργούς από όλους τους χώρους όπου υλοποιείται ο θεσμός Σ-Π., έτσι ώστε να διευκολύνει την αλληλογνωριμία και αλληλοϋποστήριξη, την προώθηση του θεσμού και την κατοχύρωση των λειτουργιών του.

Μία ακόμα πηγή ικανοποίησης είναι το θέμα της Ημερίδας της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.: «Ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην Πράξη: Νέες Διαστάσεις και Προκλήσεις», που μας προσφέρει την ευκαιρία να συζητήσουμε με λεπτομέρειες τη δραστηριότητα και το πλαίσιο της προσφοράς του Συμβούλου Ε.Π. στην εκπαίδευση, στις Υπηρεσίες Απασχόλησης, στις Κοινωνικές Υπηρεσίες καθώς και στον ελεύθερο επαγγελματικό στίβο. Οι εμπειρίες όλων είναι πολύτιμες, γι' αυτό και δίνουμε ιδιαίτερη βαρύτητα στη δουλειά που θα παραχθεί από τις ομάδες εργασίας στο δεύτερο μέρος του προγράμματος.

Θέλω από τη θέση αυτή να ευχαριστήσω προκαταβολικά τους εισηγητές της Ημερίδας, τους συντονιστές των Ομάδων Εργασίας και όλους όσους θα πραγματοποιήσουν παρεμβάσεις ή τοποθετήσεις κατά τη διάρκεια των συζητήσεων στην ολομέλεια ή στις ομάδες. Θα ευχαριστήσω επίσης θερμά τους χορηγούς μας, το ΙΕΚ-ΤΕΕ ΣΒΙΕ, το Κολλέγιο ΙST STUDIES, το Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού της ISON Psychometrica, τον Εκδοτικό Οίκο «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ» και βέβαια την Πρωτανική Αρχή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών για την ευγενή παραχώρηση του αμφιθεάτρου αυτού.

Κλείνοντας, επιθυμώ να ευχαριστήσω ειλικρινά όλα τα μέλη της Οργανωτικής Επιτροπής και της Γραμματείας που εργάστηκαν μεθοδικά ώστε να έχουμε ένα ευπρόσωπο, πιστεύω, αποτέλεσμα.

Ευχαριστώ

2. Χαιρετισμός του Προέδρου του Ε.Κ.Ε.Π. Καθηγητή Χρήστου Τζεκίνη*

Η ανεργία και ιδιαίτερα η ανεργία των νέων, αφορά όλες τις χώρες της Ε.Ε. Τα τελευταία χρόνια το πρόβλημα της μη απασχόλησης των νέων και άλλων κοινωνικών ομάδων, όπως οι γυναίκες, έχει οξυνθεί λόγω των αναδιαρθρώσεων στους τομείς της οικονομίας και των εξελίξεων στην τεχνολογία. Ένα σημαντικό στοιχείο αυτού του προβλήματος είναι η διαρθρωτική ανεργία, το οποίο σημαίνει ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας.

Στις άλλες χώρες της Ε.Ε., αλλά και στην Ελλάδα, παρατηρείται ότι οι επιχειρήσεις ζητούν εργαζομένους με ειδικότητες για τις οποίες δεν υπάρχει επαρκής αριθμός ατόμων με τα κατάλληλα προσόντα. Η ιδιαιτερότητα αυτή παρατηρείται κυρίως μεταξύ των νέων, των γυναικών και των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Τα άτομα αυτά για διάφορους λόγους δεν εκπαιδεύονται στα επαγγέλματα και στις ειδικότητες για τις οποίες υπάρχει ζήτηση στην αγορά εργασίας.

Είναι ανάγκη, μέσω της κατάλληλης πληροφόρησης σχετικά με την αγορά εργασίας, τη συμβουλευτική και τον επαγγελματικό προσανατολισμό, να κατευθύνουν οι νέοι και οι ενήλικες στο δρόμο της εξειδίκευσης και της επαγγελματικής τους αποκατάστασης. Ο προσανατολισμός αυτός θα πρέπει να γίνεται προς τα επαγγέλματα και τις ειδικότητες του παρόντος και του μέλλοντος. Αυτά τα επαγγέλματα ανταποκρίνονται στα νέα ευρωπαϊκά και ελληνικά δεδομένα, όπως αποδεικνύουν και σχετικές μελέτες που έχουν γίνει στην Ελλάδα και το εξωτερικό την τελευταία δεκαετία.

Γι' αυτούς τους λόγους η Κυβέρνηση, με τη στενή συνεργασία των Υπουργείων Εργασίας και Παιδείας, προχώρησε στην ίδρυση του Εθνικού Κέντρου Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Κ.Ε.Π.), το οποίο, μετά από γραφειοκρατικές καθυστερήσεις, άρχισε να ασχολείται με τη βελτίωση, προώθηση και συντονισμό των υπηρεσιών Επαγγελματικού Προσανατολισμού σε εθνικό επίπεδο. Συγχρόνως, γίνεται προσπάθεια για τη βελτίωση του συστήματος πληροφόρησης για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη ζήτηση εργασίας σε όλες τις περιφέρειες της χώρας μέσα από το πρόγραμμα Leonardo της Ε.Ε. και τη συμμετοχή του Ε.Κ.Ε.Π. στο ευρωπαϊκό δίκτυο Euroguidance.

Επίσης, με βάση ορισμένες διεθνείς εμπειρίες, το Ε.Κ.Ε.Π. προχωρεί στην προώθηση των νέων μοντέλων συμβουλευτικής και τη σύνδεση της διαβίου μάθησης και εκπαίδευσης με την ανάπτυξη σταδιοδρομίας. Ιδιαίτερα δε, σε σχολικό επίπεδο, ενδιαφέρεται για την ενίσχυση των προγραμματιζόμενων συνεργασιών των σχολείων και άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με τις τοπικές επιχειρήσεις, τα οποία προσφέρουν πρακτική εργασιακή εμπει-

* Ο Χρήστος Τζεκίνης είναι Ομότιμος Καθηγητής Οικονομικών του Πανεπιστημίου Lakehead του Οντάριο-Καναδά, Μέλος της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας, Τεχνών και Γραμμάτων, και Πρόεδρος του Ε.Κ.Ε.Π.

ρίας στους μαθητές - σπουδαστές και τους βοηθούν στην επιλογή της σταδιοδρομίας τους.

Όπως τονίστηκε πρόσφατα, από τον Πρωθυπουργό της χώρας (27/9/2001), μετά από συνεργασία με τους Υπουργούς Εργασίας και Παιδείας ξεκίνησε μια μεγάλη προσπάθεια προς την **προσαρμοστικότητα και απασχολησιμότητα** του ανθρώπινου δυναμικού:

- i) θεσμοθετείται **Ενιαίο Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης**, σύμφωνα με το οποίο όλοι οι σχετικοί φορείς –δημόσιοι/ιδιωτικοί– εντάσσουν τις δράσεις τους σ' αυτό το ενιαίο σύστημα,
- ii) δημιουργείται το **Εθνικό Συμβούλιο Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης** –με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων– που θα παρακολουθεί την υλοποίηση των στόχων που τίθενται.
- iii) τονίζεται ο σημαντικός ρόλος που επιτελεί το **Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Κ.Ε.Π.)** ως ο εθνικός συντονιστικός φορέας που συνδέει την εκπαίδευση, την κατάρτιση, και τον επαγγελματικό προσανατολισμό με την απασχόληση, και
- iv) θεσμοθετείται **Σύστημα Πιστοποίησης Προσόντων** με το οποίο θα αξιολογούνται τα επαγγελματικά προσόντα του κάθε ατόμου, ανεξάρτητα του τρόπου απόκτησης αυτών.

Κάθε πολιτική ή προτεινόμενο σύστημα, που στοχεύει όμως στη βελτίωση της απασχολησιμότητας του εργατικού δυναμικού, πρέπει να λαμβάνει υπόψη την **ανάγκη να διευκολύνει μια διαδικασία η οποία προωθεί τη συνεργασία ανάμεσα στον εργαζόμενο και στη διοίκηση, και την ανάγκη να προσδιορίζει ξεκάθαρα το ρόλο της Κυβέρνησης, των εργατικών συνδικάτων και των εργοδοτών μέσα σ' αυτή τη διαδικασία.**

Ωστόσο, η επιτυχία μιας τέτοιας διαδικασίας θα εξαρτηθεί όχι μόνο από την ύπαρξη και την αποτελεσματικότητα της προτεινόμενης **τριμερούς συνεργασίας**, αλλά και από την ύπαρξη και αποτελεσματικότητα και των άλλων σημαντικών εταίρων, όπως είναι οι **σύμβουλοι σταδιοδρομίας και επαγγελματικού προσανατολισμού**, οι **διευθυντές προσωπικού και οι ειδικοί της αγοράς εργασίας**, των οποίων ο ρόλος πρέπει να διευκρινιστεί. Με άλλα λόγια, **ποιος κάνει τι ή τι πρέπει να κάνει και γιατί.**

Πιο συγκεκριμένα, ένα σύστημα σχεδιασμού και ανάπτυξης σταδιοδρομίας σ' έναν οργανισμό ή επιχείρηση, θα πρέπει να δίνει απάντηση σε ερωτήματα θεμελιώδους σημασίας τόσο για τους εργαζόμενους όσο και για τη διοίκηση των επιχειρήσεων, τι μπορεί να κάνει το σύστημα σε ό,τι αφορά:

- την **προσωπική ανάπτυξη, απασχολησιμότητα και γενικά τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης και για τους εργαζόμενους, και**
- τη **μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και την απόδοση σε κέρδος για τους εργοδότες.**

Εκείνο που συζητείται τώρα στην Ε.Ε., δεν είναι μόνο η ποσότητα αλλά και η **επιθυμητή ποιότητα της απασχόλησης**, όπως επίσης και η **διάρκειά της**. Θέλουν δηλαδή να περιορίσουν τις περιόδους ανεργίας που προβλέπονται από τις οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις και να δημιουργήσουν

κατάλληλες συνθήκες προσαρμοστικότητας στα νέα δεδομένα, με εξειδικευμένη κατάρτιση που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των επιχειρήσεων.

Εδώ όμως, εκτός από την ανάγκη βελτίωσης και επέκτασης του εκπαιδευτικού συστήματος, χρειάζεται να βελτιωθεί και η ποιότητα της συμβουλευτικής και του επαγγελματικού προσανατολισμού που να βασίζονται σε ένα επίσης βελτιωμένο δίκτυο πληροφόρησης. Ένα τέτοιο συνδυασμένο σύστημα, θα μπορέσει να οδηγήσει τους νέους και ιδιαίτερα τους νέους στο δρόμο της προσωπικής ανάπτυξης, της απασχολησιμότητας και της ικανοποιητικής σταδιοδρομίας.

Τονίζεται δε ότι η νέα τάση δίνει προτεραιότητα όχι μόνο στην εκπαίδευση των νέων και ιδιαίτερα των μακροχρόνια νέων, αλλά και στην εκπαίδευση και επιμόρφωση των απασχολούμενων με ενδοεπιχειρησιακά προγράμματα, για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις ανάγκες που προβλέπονται. Θα πρέπει επίσης μέσα στα πλαίσια των περιφερειακών προγραμμάτων ανάπτυξης, να υπάρξει κρατική υποστήριξη στις ιδιωτικές πρωτοβουλίες, οι οποίες, με τη συνεργασία της τοπικής αυτοδιοίκησης, έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας, ιδιαίτερα για τους νέους με περιορισμένα βασικά προσόντα.

Σε τελευταία ανάλυση, θέλω να επαναλάβω εκείνο που έχω αναφέρει και σε άλλες περιστάσεις ότι για να επιτύχει μια περιεκτική πολιτική για την απασχόληση, πρέπει να υπάρξουν τα τρία σίγμα στην υλοποίησή της, δηλαδή η συναίνεση, η συνεργασία και ο συντονισμός μεταξύ των κοινωνικών εταίρων και της Κυβέρνησης με τους αρμόδιους φορείς. Μια τέτοια προσπάθεια θα πρέπει να τύχει και της υποστήριξης όλων των πολιτικών κομμάτων, γιατί το πρόβλημα της ανεργίας και ιδιαίτερα της ανεργίας των νέων, είναι θέμα εθνικής προτεραιότητας, όπως είναι η ασφάλεια της χώρας και η προετοιμασία για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004.

3. Προσφώνηση του Διευθυντή της Παιδαγωγικής Σχολής της ΣΕΛΕΤΕ και Ευστ. Γ. Δημητρόπουλου

Κύριε Πρόεδρε της Συνεδρίας,
Κύριε Πρόεδρε του ΕΚΕΠ,
Κύριε Πρόεδρε της ΟΛΜΕ,
Κύριε Πρόεδρε της ΕΛΕΣΥΠ,
Κυρίες και Κύριοι

Με την ιδιότητα του Διευθυντή της Παιδαγωγικής Σχολής της ΣΕΛΕΤΕ, αλλά και του Προϊσταμένου του Τμήματος Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού που λειτουργεί στη ΣΕΛΕΤΕ, χαιρετίζω και αυτή την επιστημονική προσπάθεια της Εταιρείας μας. Έχοντας διατελέσει επί δεκαετία Πρόεδρος της ΕΛΕΣΥΠ, έχω προσωπική αντίληψη του μόχθου που απαιτείται για την οργάνωση τέτοιων εκδηλώσεων. Γι' αυτό και σπεύδω να συγχαρώ την Οργανωτική Επιτροπή για την άρτια οργάνωση, της οποίας η πρώτη και πιο σημαντική όψη, δηλαδή το πλήθος των συμμετεχόντων, είναι ορατή σε όλους μας.

Είναι σημαντικό για μένα να απευθύνω σήμερα αυτό το χαιρετισμό με τις δυο ιδιότητες που προανέφερα, τις σχετιζόμενες με τη ΣΕΛΕΤΕ. Διότι, για τους γνωρίζοντες, ο ρόλος της ΣΕΛΕΤΕ α) στην εισαγωγή του θεσμού Συμβουλευτική-Προσανατολισμός στη χώρα μας γενικά και στην Εκπαίδευση ειδικά, αλλά και στην επιστημονική του συγκρότηση και αναβάθμιση από τη μια μεριά, και β) στην παραγωγή εξειδικευμένων λειτουργιών του θεσμού υπήρξε και συνεχίζει να είναι καθοριστικός. Εξάλλου, γ) και η ίδρυση η ίδια της ΕΛΕΣΥΠ έχει την αφετηρία της στη ΣΕΛΕΤΕ, αφού πάλι ως Διευθυντής της Παιδαγωγικής Σχολής της ΣΕΛΕΤΕ στη Θεσσαλονίκη ξεκίνησα τις διαδικασίες για την ίδρυση της ΕΛΕΣΥΠ το 1984.

Άκουσα με ιδιαίτερο ενδιαφέρον τα περιεχόμενα των χαιρετισμών που προηγήθηκαν. Και με γεμίζει αισιοδοξία το γεγονός ότι τα βασικά σημεία της φιλοσοφίας της ΕΛΕΣΥΠ έχουν ήδη μεταλαμπαδευτεί προς πολλές κατευθύνσεις. Άκουσα και τον κ. Πρόεδρο της ΟΛΜΕ να υιοθετεί την άποψη ότι «ο θεσμός αυτός για την Εκπαίδευση είναι παιδαγωγική λειτουργία, είναι αγωγή, και πρέπει να προσφέρεται από ειδικευμένους λειτουργούς, που θα συνιστούν πλέον ξεχωριστό κλάδο». Τον προσκαλώ, αυτή του τη θέση να την υποστηρίξει και έμπρακτα, ώστε η δημιουργία του Κλάδου των Λειτουργών Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού στην Εκπαίδευση να γίνει σύντομα απόφαση της Διοίκησης.

Εύχομαι σε όλους γόνιμη και παραγωγική δουλειά σήμερα.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ
Α' ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Μιχάλης Κασσωτάκης*

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Οι σύγχρονες κοινωνικές, οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις καθιστούν όλο και πιο αναγκαία την παροχή στους πολίτες συστηματικής βοήθειας και συμβουλευτικής υποστήριξης τους σε θέματα επιλογής σπουδών και επαγγέλματος, καθώς και σε άλλα ζητήματα που σχετίζονται με την είσοδο και παραμονή στην αγορά εργασίας και την επαγγελματική σταδιοδρομία γενικότερα. Η ανάγκη αυτή ενισχύει και διευρύνει το ρόλο του Συμβούλου Επαγγελματικού Προσανατολισμού τόσο στον τομέα της εκπαίδευσης όσο και στον τομέα της απασχόλησης. Η έμφαση και στις δύο περιπτώσεις εστιάζεται στη συστηματική ενημέρωση των ατόμων, την υποστήριξη της επαγγελματικής τους ανάπτυξης, την υποβοήθησή τους να λαμβάνουν κρίσιμες αποφάσεις και να αντιμετωπίσουν τις δυσκολίες που συναντούν και άλλα παρόμοια θέματα που αναλύονται εκτενέστερα στην παρούσα εισήγηση. Οι πρόσφατες μεταβολές δημιουργούν, επίσης, έδαφος πρόσφορο για την προσφορά υπηρεσιών από τους Συμβούλους Προσανατολισμού υπό την ιδιότητα των ελεύθερων επαγγελματιών. Οι εξελίξεις αυτές καθιστούν πλέον απαραίτητη την πιστοποίηση όσων ασκούν έργο Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού και απαιτούν την αναβάθμιση και της εκπαίδευσης και της επιμόρφωσής τους.

Mihalis Kassotakis*

THE ROLE OF CAREER COUNSELLOR IN EDUCATION AND EMPLOYMENT

The recent socio-economic and technological development intensifies the need for systematic help and support of the citizens as it regards issues related to their educational orientation and vocational guidance, entrance to the labor market and professional choices in general. The above need strengthens and extends the role of the career counsellor in the field of education and that of employment. Special emphasis is given on how the citizens get informed about career development and supported in order to cope with problems and difficulties concerning their professional career. The recent changes provide opportunities for counselling offered by professional counsellors. As a consequence, it is imperative for the counsellors to hold a relevant degree and demand the continuous upgrading of their training.

* Ο Μ. Κ. είναι Καθηγητής της Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και του Επαγγελματικού Προσανατολισμού στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (Τμήμα Φ.Π.Ψ.), Υπεύθυνος του Κέντρου Σχολικού και Επαγγελματικού Προσανατολισμού της ίδιας Σχολής και Διευθυντής του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Ειδίκευσης στη Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό. Επικοινωνία: Φιλοσοφική Σχολή Παν/μίου Αθηνών, Πανεπιστημιούπολη, Γλίσια, 157 84 Αθήνα.

1. Εισαγωγή

Η παρούσα εισήγηση αναφέρεται στο ρόλο που διαδραματίζει ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού² στην εκπαίδευση και την απασχόληση. Σύντομη αναφορά γίνεται, επίσης, και στο ρόλο του ως ελεύθερου επαγγελματία. Η έκταση της εισήγησης δεν επιτρέπει τη λεπτομερή ανάλυση όλων των πτυχών του παραπάνω θέματος. Αναγκαστικά, λοιπόν, θα περιοριστούμε στα κύρια σημεία του ρόλου του Συμβούλου Επαγγελματικού Προσανατολισμού, η αναγκαιότητα του οποίου ενισχύεται από τις σημερινές κοινωνικο-οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις. Για το λόγο αυτό κρίναμε σκόπιμο να ξεκινήσουμε την παρουσίαση του θέματός μας από τη συνοπτική σκιαγράφηση των παραπάνω εξελίξεων και την ανάλυση της επίδρασής τους στο ρόλο των υπό εξέταση Συμβούλων.

2. Οι σύγχρονες κοινωνικο-οικονομικές εξελίξεις

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων χρόνων είμαστε μάρτυρες θεαματικών εξελίξεων στους περισσότερους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας. Ορισμένοι, μάλιστα, αναλυτές κάνουν λόγο για την είσοδο της ανθρωπότητας σε μια τρίτη φάση εξέλιξης, τη φάση του «*τρίτου κύματος*», όπως την αποκαλεί ο μελλοντολόγος Toffler (βλ. Toffler, 1974, 1982). Η εξέλιξη αυτή ανατρέπει όλες τις συμβατικότητες του παρελθόντος και δημιουργεί νέους όρους για τις δραστηριότητες του ανθρώπου. Άλλοι υποστηρίζουν ότι οι αλλαγές που συνέβησαν τα τελευταία χρόνια διαμορφώνουν μια νέα περίοδο στην ιστορία της ανθρωπότητας, κατά την οποία η προηγούμενη παγκόσμια τάξη πραγμάτων δίνει τη θέση της σε μια νέα κατάσταση «αταξίας», αβεβαιότητας και αμφισβήτησης, η οποία συνοδεύεται από πολλές προκλήσεις, φόβους και αβεβαιότητες

2. Τα τελευταία χρόνια χρησιμοποιείται, επίσης, ο όρος Λειτουργός Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού αντί του όρου: Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού με παρόμοια σημασία. Οι σημαντικότεροι λόγοι της τάσης αντικατάστασης του παλαιού από το νεότερο αυτό όρο είναι οι εξής: 1) Με την πάροδο του χρόνου δίνεται όλο και μεγαλύτερη έμφαση στην επαγγελματική διαπαιδαγώγηση του ατόμου, τη συμβουλευτική του καθοδήγηση και τη στήριξη του στη λήψη αποφάσεων για το μέλλον του. Για το λόγο αυτό ο όρος Επαγγελματικός Προσανατολισμός τείνει να αντικατασταθεί από τον όρο Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός (ή Συμβουλευτική - Προσανατολισμός ή Επαγγελματική Συμβουλευτική και Προσανατολισμός). Η επανάληψη, όμως, της λέξης Σύμβουλος μαζί με τους σύνθετους αυτούς όρους στους οποίους υπάρχει ήδη η λέξη Συμβουλευτική προκαλεί χασμωδία. 2) ο όρος Σύμβουλος συνδέεται συνειρμικά με το κατευθυντικό μοντέλο Προσανατολισμού στα πλαίσια του οποίου ο ρόλος του Συμβούλου στη διαδικασία Προσανατολισμού εμφανίζεται σημαντικότερος εκείνου του συμβουλευόμενου. Το μοντέλο αυτό τείνει να εγκαταλειφθεί.

Άλλοι συγγραφείς εισηγούνται τη χρήση του όρου: Σύμβουλος Σταδιοδρομίας που αποτελεί μετάφραση στην ελληνική γλώσσα του αγγλοσαξονικού: career counsellor. Ο όρος αυτός δεν έχει ακόμη καθιερωθεί και επιπρόσθετα έχει το μειονέκτημα ότι η σταδιοδρομία αναφέρεται κυρίως στην επαγγελματική εξέλιξη και ανέλιξη του ατόμου και λιγότερο σε θέματα εκπαίδευσης και επαγγελματικής διαπαιδαγώγησης.

Παρά τη δική μας θετική στάση απέναντι στη χρήση του όρου: Λειτουργός Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, διατηρήσαμε στην παρούσα εργασία τον παραδοσιακό όρο: Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού, λόγω της ανάγκης εναρμόνισης της με το γενικότερο τίτλο της ημερίδας.

για το μέλλον (βλ. Φλουρής & Πασιάς, 1997).

Η θεαματική ανάπτυξη και οι συνεχώς διευρυνόμενες εφαρμογές των νέων τεχνολογιών έχουν οδηγήσει στην παγκοσμιοποίηση των διαδικασιών παραγωγής και διάθεσης των καταναλωτικών αγαθών, προκαλώντας ριζική αναδόμηση της παγκόσμιας οικονομίας (βλ. Βαίτσος & Γιαννίτης 1987, Hand 1984, Heinz W. 1987, Κασσωτάκης 1994, Κατσανέβας, 2002).

Κάτω από την επίδραση των τάσεων αυτών συντελούνται ριζικές μεταβολές τόσο στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης όσο και στον τομέα της απασχόλησης που άμεσα και έμμεσα επηρεάζουν το ρόλο όσων ασχολούνται με τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό.

Παραδοσιακές βιομηχανίες καταρρέουν, ενώ άλλες αναπτύσσονται με ταχύτατους ρυθμούς σε νέους τομείς, όπως είναι π.χ. η βιοτεχνολογία, η πληροφορική, η ανακύκλωση διάφορων προϊόντων και άλλα παρόμοια. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας οδηγεί σταδιακά στην κατάργηση της έννοιας της τοπικής αγοράς και στην εξάλειψη της εξάρτησης των επιχειρήσεων από τις τοπικές πλουτοπαραγωγικές πηγές και, προπαντός, από τις τοπικές καταναλωτικές ανάγκες. Από την άλλη πλευρά η οργάνωση των ιδίων των επιχειρήσεων μεταβάλλεται ταχύτατα. Οι εφαρμογές των νέων τεχνολογιών, η ανάπτυξη των εσωτερικών δικτύων ανταλλαγής πληροφοριών και η συνεχής πρόοδος της τηλεπικοινωνιακής τεχνολογίας έχουν καταστήσει ξεπερασμένη την παραδοσιακή ιεραρχική δομή των επιχειρήσεων και

οργανισμών. Ευνοούν τη δημιουργία μιας πιο ευέλικτης οργανωτικής δομής, η οποία απαιτεί νέας μορφής εργασιακές σχέσεις και επαγγελματικές δεξιότητες.

Η ενίσχυση των τάσεων, που προαναφέρθηκαν, σε συνδυασμό και με τις μεταβολές των μεθόδων παραγωγής, που προκαλούνται από τις εξελίξεις της τεχνολογίας, απαιτούν επιχειρηματική και παραγωγική ευελιξία και υψηλό βαθμό προσαρμοστικότητας στις συνεχείς αλλαγές τόσο των επιχειρήσεων όσο και των εργαζομένων.

Η σύγχρονη τεχνολογική επανάσταση και η παγκοσμιοποίηση έχουν και θετικές, αλλά και αρνητικές επιπτώσεις. Δημιουργούν νέες ευκαιρίες για παραγωγικές δραστηριότητες και διαμορφώνουν καινούριες δυνατότητες απασχόλησης. Παράλληλα, όμως διατυπώνονται φόβοι ότι η παγκοσμιοποίηση εγκυμονεί τον κίνδυνο διεύρυνσης του χάσματος μεταξύ πλούσιων και φτωχών, ενδεχόμενο που θα προκαλέσει νέες εντάσεις σε παγκόσμιο επίπεδο και θα φέρει στο προσκήνιο νέες κοινωνικές συγκρούσεις (βλ. και Βεργόπουλος, 1999, Νεγρεπόντη-Δελιθάκη, 2001). Ο κίνδυνος, επίσης, να εμφανιστούν ποικίλες αναστατώσεις και ανακατατάξεις στις αγορές εργασίας (π.χ. μετακινήσεις εργατικού δυναμικού, αύξηση του ανταγωνισμού, κτλ) και νέες μορφές κοινωνικού αποκλεισμού, οι οποίες έχουν σχέση με τη δυνατότητα πρόσβασης στις πληροφορίες και τη χρήση των νέων τεχνολογιών, δεν είναι ανύπαρκτος.

Για την αντιμετώπιση των πιθανών αρνητικών επιπτώσεων απαιτεί-

ται η λήψη ποικίλων μέτρων. Ανάμεσα σ' αυτά περιλαμβάνονται και ενέργειες που σχετίζονται με την ενημέρωση και την επαγγελματική καθοδήγηση των πολιτών και τον αναπροσανατολισμό τους σε νέες δραστηριότητες. Πρωταγωνιστές των ενεργειών αυτών αναδεικνύονται – και θα αναδειχθούν ακόμη περισσότερο στο μέλλον– οι Σύμβουλοι Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Ιδιαίτερα πρέπει να επισημανθεί μια άλλη διάσταση των εξελίξεων που μνημονεύθηκαν, η οποία επηρεάζει την επαγγελματική ζωή. Η νέα τεχνολογία επιτρέπει την εκτέλεση ποικίλων εργασιών (π.χ. εργασίες λογισμικού, λογιστικά, συγγραφή βιβλίων και περιοδικών, διαφήμιση, σχεδίαση ενδυμάτων, κοσμημάτων και άλλων ειδών μόδας κτλ.) ακόμη και την πλήρη απασχόληση στο σπίτι. Έτσι η έννοια «αυτοαπασχολούμενος» αποκτά νέο περιεχόμενο. Ο τελευταίος μπορεί σήμερα να αναπτύσσει δραστηριότητες που υπερβαίνουν, μερικές φορές, τα συμβατικά επίπεδα της ντόπιας αγοράς, χωρίς να μετακινείται από το σπίτι του (βλ. Φακιολάς, 1990).

Παράλληλα, μεταβάλλεται και η ίδια η έννοια της επαγγελματικής ζωής, αφού τα όρια ανάμεσα στην επαγγελματική, την οικογενειακή και την προσωπική ζωή γίνονται όλο και πιο ασαφή. Η εξέλιξη αυτή επηρεάζει σημαντικά τον τρόπο ζωής των πολιτών και αλλάζει παγιωμένες συνήθειες και πρακτικές της καθημερινότητας, συμπαρασύροντας και τις παραδοσιακές τακτικές που ακολουθούνταν σε θέματα ενημέρωσης και επαγγελματικού προσανατολισμού νέων και ενηλίκων. Στη δύσκολη αυ-

τή συγκυρία ο πολίτης έχει ανάγκη από στήριξη και βοήθεια, στοιχείο που καθιστά απαραίτητους τους ειδικούς σε θέματα επαγγελματικής καθοδήγησης.

Στο σημείο αυτό θεωρούμε σκόπιμο να αναφερθούμε και στο σύγχρονο κίνημα αναθεώρησης της έννοιας του επαγγέλματος και επαναπροσδιορισμού των διαδικασιών και των προσόντων που απαιτούνται για την άσκηση των διαφόρων επαγγελματικών δραστηριοτήτων. Το κίνημα αυτό, γνωστό ως «νέος επαγγελματισμός» (new professionalism), διαμορφώνει νέα επαγγελματικά πρότυπα και καινούργιους κανόνες επαγγελματικής ηθικής σε αρκετούς τομείς των ασχολιών του ανθρώπου που δεν είναι πλήρως γνωστοί στον κοινό πολίτη. Η άγνοια αυτή αυξάνει την αναγκαιότητα προσφυγής στη βοήθεια των ειδικών.

Σ' όσα προαναφέρθηκαν πρέπει να προστεθεί και η ιλιγγιώδης ταχύτητα αύξησης των γνώσεων, φαινόμενο το οποίο έχει ως αποτέλεσμα να παλιώνει γρήγορα κάθε είδους αρχική εκπαίδευση και κατάρτιση των εργαζομένων. Η παλαιώση αυτή έχει σημαντική επίδραση τόσο στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, όσο και στον επαγγελματικό προσανατολισμό των ατόμων.

Η εξέλιξη που προαναφέρθηκε οδηγεί αναπόφευκτα στην ταχύτατη απαξίωση των γνώσεων, ιδιαίτερα στον τομέα της Τεχνολογίας και των Θετικών Επιστημών, από την άποψη της πρακτικής τους αξιοποίησης. Η παραπάνω αλλαγή ακυρώνει στην πράξη τον αυστηρό προγραμματισμό των γνώσεων που πρέπει να προσφέρει το σχολείο στο μαθητή, ιδιαίτερα

το επαγγελματικό σχολείο, προκειμένου να τον προετοιμάσει για να ενταχθεί ομαλά στην ενεργό ζωή. Υποβαθμίζει, επίσης, το κύρος και την αξία της αρχικής εκπαίδευσης και κατάρτισης των εργαζομένων και καθιστά αναγκαία τη συνεχή βελτίωσή της.

Κι ενώ η γνώση αλλάζει πολύ γρήγορα, από την άλλη πλευρά φαίνεται να διαδραματίζει όλο και μεγαλύτερο ρόλο στην εργασία. Μέσα στη σύγχρονη «κοινωνία της γνώσης» είναι βέβαιο ότι ο ρόλος της «διανοητικής εργασίας» και της δημιουργικής ικανότητας στο χώρο της παραγωγής θα συνεχίσει να ενισχύεται. Αντίθετα, θα μειώνεται η σημασία της χειρωνακτικής εργασίας (βλ. και Ηλιάδης 1994). Η γνώση, με τη μορφή της τεχνογνωσίας ιδιαίτερα, είναι σήμερα το σημαντικότερο όπλο του διεθνούς οικονομικού και εμπορικού ανταγωνισμού, ο οποίος γίνεται όλο και πιο έντονος. Ο ανταγωνισμός αυτός επηρεάζει αναπόφευκτα και τα εκπαιδευτικά συστήματα, τα οποία γίνονται όλο και πιο περίπλοκα για τον απλό πολίτη. Ο τελευταίος έχει ανάγκη από βοήθεια για να μπορεί παρακολουθήσει τις εξελίξεις στον τομέα αυτό.

Η αντικατάσταση, επίσης, μέρους της ανθρώπινης εργασίας από υπεραυτοματοποιημένα συστήματα περιορίζει όλο και περισσότερο τη ζήτηση για απασχόληση σε παραδοσιακούς τομείς εργασίας. Παράλληλα, μεταβάλλεται και η σχέση του ανθρώπου με τη μηχανή. Ο χειρισμός της τελευταίας απαιτεί σήμερα κάτι

περισσότερο από την ανάπτυξη στοιχειωδών μηχανικών δεξιοτήτων που στο σχετικά πρόσφατο παρελθόν παρέμεναν αμετάβλητες καθ' όλο το διάστημα χρήσης της μηχανής. Η λειτουργία αρκετών σύγχρονων μηχανημάτων μπορεί να προγραμματίζεται, γεγονός που προσδίδει άλλες διαστάσεις στην εκπαίδευση των χειριστών τους.

Από τις μεταβολές που γίνονται ή διαγράφονται στο χώρο της παραγωγικής διαδικασίας προκύπτει ότι στο μέλλον θα χρειάζονται τόσο στη βιομηχανία όσο και στον τομέα των υπηρεσιών άτομα, τα οποία πρέπει να διαθέτουν ικανότητα προσαρμογής στις συνεχείς αλλαγές, πνεύμα συνεργασίας, δημιουργικότητα, κριτική ικανότητα, γενικές γνώσεις και δεξιότητες δεκτικές ποικίλων μεταγενέστερων ειδικοτήσεων. Εύστοχα λέγεται από ορισμένους ότι περνούμε από την περίοδο των «εκπαιδευτικών ιδεωδών» στην περίοδο των «δεξιοτήτων». Οι τελευταίες θα μπορούν να αναπτύσσονται, κατά ένα μέρος τουλάχιστον, μέσα στο χώρο της εργασίας (βλ. C.E.C.1987, Φλουρής, 1996). Η εξέλιξη αυτή θα έχει σημαντικές επιπτώσεις και στην εκπαίδευση, αλλά και στην επαγγελματική κατάρτιση, οι οποίες δεν θα είναι πάντοτε θετικές³. Μια τέτοια προοπτική καθιστά αναγκαία την ανάπτυξη στα άτομα και στις κοινωνίες ισχυρών αντιστάσεων απέναντι στις αρνητικές επιπτώσεις των σύγχρονων τεχνολογικών εξελίξεων και των ρευμάτων της παγκοσμιοποίησης, χωρίς, όμως, να αποκλεισθούν

3. Για τις αρνητικές συνέπειες της παγκοσμιοποίησης στην εκπαίδευση, την εθνική ταυτότητα και τον πολιτισμό γενικά βλ. τον πρόλογό μας στην ελληνική μετάφραση του βιβλίου της UNESCO *«Εκπαίδευση. Ο θησαυρός που κρύβει μέσα της»*, Αθήνα, Εκδ. Gutenberg, 1999.

τα θετικά τους στοιχεία. Αυτό απαιτεί, με τη σειρά του, την καλλιέργεια της κριτικής στάσης απέναντι στις ταχύτερες εξελίξεις του καιρού μας, τη συστηματική ενημέρωση των πολιτών για τα τεκταινόμενα και την ποιотική αναβάθμιση της παιδείας, με στόχο να καταστούν οι πολίτες ικανοί να επωφελούνται από τις θετικές όψεις των σύγχρονων αλλαγών και να προστατεύονται από τις αρνητικές τους συνέπειες.

Οι μεταβολές που προαναφέρθηκαν έχουν ως αποτέλεσμα, μεταξύ άλλων, την εμφάνιση έντονου προβλήματος ανεργίας, με μορφές άγνωστες μέχρι χθες. Το πρόβλημα, μάλιστα, φαίνεται να μην υποχωρεί με την εφαρμογή των παραδοσιακών συνταγών καταπολέμησής του, δηλαδή με την ενίσχυση της παραγωγικότητας. Η ανεργία δεν πλήττει πια μόνο τα ανειδίκευτα άτομα ή όσους δεν διαθέτουν υψηλά εκπαιδευτικά προσόντα, όπως συνέβαινε άλλοτε. Πλήττει και τους κατόχους πανεπιστημιακών διπλωμάτων και σε μερικές περιπτώσεις και αυτούς που διαθέτουν τίτλους μεταπτυχιακών σπουδών (βλ. Βαλιαντός & Κανδυλάκη, 1988, Λιανός-Κασσωτάκης, 2002)

Μπροστά σ' αυτή την κατάσταση των ριζικών αλλαγών και συνεχών ανακατατάξεων η επαγγελματική σταδιοδρομία δεν μπορεί πια να έχει μονοσήμαντο χαρακτήρα. Η επαγγελματική ζωή στο προσεχές μέλλον δεν θα αρχίζει και δεν θα τελειώνει με την ίδια δουλειά για ένα συνεχώς αυξανόμενο αριθμό εργαζομένων. Μπαίνουμε έτσι σε μια περίοδο αβεβαιότητας που συνοδεύεται από αγωνία για το αύριο.

Μέσα στις συνθήκες αυτές, η εκ-

παίδευση και η κατάρτιση δεν μπορούν να τελειώνουν με την απόκτηση κάποιου πτυχίου ή διπλώματος. Η συνεχής εκπαίδευση, η δια βίου μάθηση και η διαρκής κατάρτιση και επανακατάρτιση αποτελούν, όπως τονίστηκε ήδη, αναγκαιότητα της εποχής μας.

Όλα αυτά επιβάλλουν ριζική αναθεώρηση και των διαδικασιών του Επαγγελματικού Προσανατολισμού και της δομής και λειτουργίας των εκπαιδευτικών συστημάτων και του περιεχομένου των σπουδών. Η επαγγελματική κατάρτιση πρέπει να συνδυάζεται στενά με την πρακτική άσκηση και την εργασιακή εμπειρία. Το αίτημα αυτό μεταβάλλει το χώρο άσκησης των επαγγελματιών δραστηριοτήτων όχι μόνο σε χώρο παραγωγής αγαθών, αλλά και σε πεδίο επαγγελματικής εκπαίδευσης. Πρόσφατη εθνική έρευνα στις Η.Π.Α. σχετική με το τι είδους δεξιότητες απαιτούν οι εργοδότες από τους εργαζόμενους έδειξε ότι οι δεξιότητες που αποκτήθηκαν μέσω της εκπαίδευσης είναι λιγότερο σημαντικές από αυτές που μαθαίνει κανείς μέσα στο χώρο της εργασίας (βλ. Carnevale, 1996).

Στο πλαίσιο των παραπάνω εξελίξεων ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός γίνεται πλέον μια δια βίου διαδικασία, της οποίας η σημασία και για τα μεμονωμένα άτομα, αλλά και για το κοινωνικό σύνολο διευρύνεται. Η συμβουλευτική υποστήριξη για την επιλογή σπουδών και επαγέλματος δεν είναι πια αναγκαία μόνο στο τέλος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης ή στο Λύκειο. Είναι εξίσου απαραίτητη κατά τη διάρκεια των τριτοβάθμιων σπουδών, αλλά

και μετά τη λήξη τους. Είναι, επίσης, απαραίτητη κατά την είσοδο στην ενεργό ζωή αλλά και στη διάρκειά της. Επιπρόσθετα, η μύηση στα ζητήματα αυτά πρέπει να αρχίζει από την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, ίσως, και από την Προσχολική Αγωγή.

Υπό το πρίσμα των εξελίξεων αυτών η διάκριση ανάμεσα σε ενδο-εκπαιδευτικές και εξω-εκπαιδευτικές υπηρεσίες Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού θα γίνεται, όλο και πιο χαλαρή. Ίσως στο απώτερο μέλλον οι υπηρεσίες αυτές θα ενσωματωθούν πλήρως. Οργανωτικές, λοιπόν, δομές Σχολικού και Επαγγελματικού Προσανατολισμού και διακριθείσες ρόλων που εμμένουν σε παλιούς διαχωρισμούς και σε ξεπερασμένα στεγανά πρέπει να θεωρούνται σήμερα αναχρονιστικές.

Όσον αφορά στη μεθοδολογία της Συμβουλευτικής και του Επαγγελματικού Προσανατολισμού, ειδικότερα, μπορούν να αναφερθούν τα εξής:

Στο μέλλον αναμένεται να ενισχυθεί ακόμη περισσότερο η τάση του ενεργού προσανατολισμού. Παράλληλα, θα παραστεί ανάγκη μεγαλύτερης συστηματοποίησης των υπηρεσιών επαγγελματικής πληροφόρησης, η οποία δεν θα περιορίζεται σε εθνικό ή σε περιφερειακό ή τοπικό μόνον επίπεδο. Θα χρειαστεί να παρέχονται στους πολίτες πληροφορίες και για τις δυνατότητες απασχόλησής τους σε άλλες χώρες, της Ευρωπαϊκής Ένωσης π.χ. στη δική μας περίπτωση. Η ανάγκη αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι μέσα στο παγκόσμιο σύστημα, στο οποίο εντάσσονται και λειτουργούν τα διάφορα κράτη, δεν μπορεί σήμερα να αγνο-

είται αυτό που συμβαίνει αλλού και ιδιαίτερα στις χώρες που ανήκουν στον ίδιο διεθνή συνασπισμό, όπως είναι τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η συνεκτίμηση του στοιχείου αυτού ισχύει ασφαλώς και για την οργάνωση των συστημάτων Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού και για το ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν οι Σύμβουλοι Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Στη σύγχρονη πραγματικότητα της αβεβαιότητας και των συνεχών αλλαγών, που μνημονεύθηκαν, η πληροφόρηση δεν μπορεί να έχει τον παραδοσιακό χαρακτήρα της απλής περιγραφής των επαγγελματικών δραστηριοτήτων και των κοινωνικο-οικονομικών τους προοπτικών που, έτσι κι αλλιώς, είναι και θα παραμένουν ασαφείς. Η πληροφόρηση πρέπει να επεκτείνεται και στις σύγχρονες παγκόσμιες αλλαγές και να έχει ως στόχο την υποβοήθηση των πολιτών να κατανοήσουν το παγκόσμιο γίγνεσθαι, να αντιληφθούν το κοινωνικο-οικονομικό και εργασιακό περιβάλλον στο οποίο καλούνται να ενταχθούν και να συνειδητοποιήσουν τους κανόνες που το διέπουν (βλ. Κασσωτάκης, 1986, Κοσμίδου, 1995). Πολλοί, άλλωστε, θεωρούν ότι ένας από τους πιο σημαντικούς ρόλους των σημερινών Λειτουργιών της Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού είναι να υποβοηθήσουν τα άτομα και, ιδίως, τους νέους να αντιληφθούν όσο καλύτερα μπορούν την κοινωνικο-οικονομική πραγματικότητα. Πληροφόρηση, βέβαια, δεν σημαίνει παθητική μύηση και υποταγή σ' ό,τι ισχύει. Η ενημέρωση για την πραγματικότητα πρέπει να συνδυάζεται και με τη διαμόρφωση κριτικής

στάσης απέναντί της, καθώς και με την ικανότητα ανάλυσης και κατανόησης των σχέσεων που τη διέπουν. Όλα αυτά σημαίνουν ότι ακόμη και η πληροφόρηση για την επαγγελματική ζωή δεν μπορεί να γίνεται από αδαείς και άτομα ανεκπαιδευτα για το ρόλο αυτό. Ανήκει στα καθήκοντα και στις αρμοδιότητες ειδικών Συμβούλων Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Η πληροφόρηση, όμως, για τις σπουδές και τα επαγγέλματα δεν αρκεί. Οι εξελίξεις καθιστούν αναγκαία την υποβοήθηση της επαγγελματικής ανάπτυξης των ατόμων, τη συμβουλευτική τους υποστήριξη και την κατάλληλη διαπαιδαγώγησή τους από τα πρώτα, κιόλας, χρόνια της ζωής τους. Στο πλαίσιο αυτό, η αγωγή σταδιοδρομίας γίνεται όλο και πιο σημαντική και η θέση της μέσα στις δραστηριότητες και τις γενικότερες επιδιώξεις του σχολείου ενισχύεται. Η έμφαση στην προσωπική επαγγελματική ανάπτυξη και την επαγγελματική διαπαιδαγώγηση απαιτεί από τους Λειτουργούς του Προσανατολισμού βαθιά γνώση των σχετικών με τα ζητήματα αυτά θεωριών και μεθόδων, αλλά και με το ρόλο που διαδραματίζουν στους παραπάνω τομείς ποικίλοι ψυχολογικοί, κοινωνικοί και εκπαιδευτικοί παράγοντες. Η ανάγκη αυτή αναβαθμίζει την εκπαίδευση που πρέπει να έχουν οι Σύμβουλοι Προσανατολισμού για να μπορούν να ανταποκριθούν στην αποστολή τους.

Εξέχωρη σημασία επιβάλλεται να δοθεί στις ιδιαίτερες κοινωνικές ομάδες, όπως είναι π.χ. οι γυναίκες, οι μειονότητες, οι παλιννοστούντες,

οι αλλοδαποί και τα άτομα με ειδικές ανάγκες, για δύο, κυρίως, λόγους: Ο πρώτος σχετίζεται με το γεγονός ότι μέχρι σήμερα δεν είχε δοθεί στις κοινωνικές αυτές κατηγορίες η δέουσα σημασία⁴. Ο δεύτερος απορρέει από τη διαπίστωση ότι η παγκοσμιοποίηση δεν συνεπάγεται μόνο κινητικότητα αγαθών, κεφαλαίων, πληροφοριών και ιδεών, αλλά και αύξηση της κινητικότητας ανθρώπων. Το γεγονός αυτό εντείνει την εμφάνιση μέσα στις παραδοσιακές κοινωνίες ιδιαίτερων κοινωνικών ομάδων (αλλοδαποί, παλιννοστούντες, κτλ) και δημιουργεί πιεστικές ανάγκες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων τους, ανάμεσα στα οποία κυρίαρχη θέση κατέχει το πρόβλημα της επαγγελματικής τους αποκατάστασης. Άλλωστε, η εύρεση εργασίας και η άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την κοινωνική ένταξη των ατόμων, αλλά και για την κοινωνική συνοχή και ευημερία.

Όσα μνημονεύθηκαν όχι μόνο επιβεβαιώνουν την κρισιμότητα και την αναγκαιότητα του ρόλου που διαδραματίζει σήμερα ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού, αλλά δείχνουν και τη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων του στις οποίες θα αναφερθούμε αναλυτικότερα παρακάτω.

3. Ο ρόλος του Συμβούλου Ε. Π. στην Εκπαίδευση

Ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζεται ο Σχολικός και Επαγγελματικός Προσανατολισμός στα εκπαιδευτικά

4. Αναφερόμαστε στην ελληνική πραγματικότητα.

συστήματα των διαφόρων χωρών ποικίλλει. Για το λόγο αυτό παρατηρούνται σημαντικές αποκλίσεις από χώρα σε χώρα όχι μόνο ως προς τους ρόλους και τα καθήκοντα που αναλαμβάνουν όσοι ασχολούνται με τα θέματα αυτά στο πλαίσιο της εκπαίδευσης. Το ίδιο ισχύει και ως προς τους τίτλους με τους οποίους υποδηλώνεται η ιδιότητά τους, τους φορείς στους οποίους ανήκουν και την κατάρτισή τους (βλ. Repetto, 1992, Ζαννή-Τελιοπούλου, 1989, Ζαννή-Τελιοπούλου & Σταθακοπούλου, 1991, Watts, 1993).

Σε μερικές χώρες οι Σύμβουλοι Προσανατολισμού υπηρετούν σε ειδικά Κέντρα Πληροφόρησης και Προσανατολισμού και έχουν υπό την ευθύνη τους ορισμένο αριθμό σχολείων. Σε άλλες το έργο της καθοδήγησης και ενημέρωσης των μαθητών ανατίθεται σε εκπαιδευτικούς που έχουν επιμορφωθεί στα θέματα αυτά. Αλλού υπάρχουν Σχολικοί Σύμβουλοι μέσα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, ενώ σε άλλες χώρες εφαρμόζονται διαφορετικά συστήματα. Η λεπτομερής παρουσίαση και ανάλυση του ρόλου που διαδραματίζουν οι υπεύθυνοι για ζητήματα Προσανατολισμού στο πλαίσιο των διαφόρων εκπαιδευτικών συστημάτων δεν είναι δυνατή στην παρούσα εισήγηση. Σε γενικές, πάντως, γραμμές μπορούμε να πούμε τα εξής:

Οι Σύμβουλοι Επαγγελματικού Προσανατολισμού που υπηρετούν στην εκπαίδευση διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην επαγγελματική διαπαιδαγώγηση των μαθητών, έργο στο οποίο συνεργάζονται, τις περισσότερες φορές, με το διδακτικό προσωπικό και τους άλλους παράγοντες

των σχολείων και ιδιαίτερα με τους διδάσκοντες εκείνους στους οποίους έχει ανατεθεί η αγωγή σταδιοδρομίας και η ενημέρωση των μαθητών για ζητήματα σπουδών και επαγγελματος (Δημητρώπουλος, 1999α, 1999β). Μερμινούν για τη συνεχή παροχή, μέσα από συλλογικές και ατομικές διαδικασίες, πληροφοριών σε μαθητές και γονείς σχετικών με θέματα σπουδών και επαγγελμαμάτων, με τις εξελίξεις στην αγορά εργασίας και τις ευκαιρίες απασχόλησης που προσφέρονται στους αποφοίτους των διαφόρων ιδρυμάτων. Πραγματοποιούν συμβουλευτικές συνεντεύξεις με μαθητές, γονείς και κηδεμόνες. Πρωτοστατούν σε προσπάθειες σύνδεσης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με τον κοινωνικο-οικονομικό τους περίγυρο και φροντίζουν για την ένταξη των αποφοίτων των διαφόρων Σχολών στην αγορά εργασίας. Συνεργάζονται, ακόμη, σε ποικίλα θέματα με τους διδάσκοντες και άλλους ειδικούς που υπηρετούν στα εκπαιδευτικά ιδρύματα (π.χ. υγειονομικό προσωπικό, Ψυχολόγους και Κοινωνικούς Λειτουργούς). Παραπέμπουν σε ειδικότερους επιστήμονες μαθητές ή φοιτητές που εμφανίζουν σοβαρότερα προβλήματα σχολικής προσαρμογής ή συναντούν άλλες δυσκολίες, οι οποίες χρήζουν ειδικής αντιμετώπισης. Διατυπώνουν (σε ορισμένες χώρες), σε συνεργασία με το Συμβούλιο της τάξης ή το Συμβούλιο Προσανατολισμού, τη γνώμη τους για τη σχολική πορεία των μαθητών.

Μερικές φορές οι Σύμβουλοι Επαγγελματικού Προσανατολισμού που έχουν κάνει εξειδικευμένες σπουδές και διαθέτουν τα απαραίτη-

τα προσόντα μπορούν να επιδίδουν στους μαθητές και ψυχοδιαγνωστικά τεστ και να αξιολογούν τα αποτελέσματα τους. Αρκετοί, επίσης, ειδικευμένοι Σύμβουλοι Επαγγελματικού Προσανατολισμού εργάζονται σε Κέντρα παραγωγής και διάδοσης πληροφοριακού υλικού ή σε Κέντρα εκπόνησης ψυχοδιαγνωστικών μέσων που έχουν εφαρμογή στον τομέα του Προσανατολισμού.

4. Ο Ρόλος του Συμβούλου Ε. Π. στην Απασχόληση

Η ποικιλομορφία που προαναφέρθηκε ως προς το ρόλο του Συμβούλου Επαγγελματικού Προσανατολισμού στα εκπαιδευτικά συστήματα των διαφόρων χωρών ισχύει και για τα συστήματα οργάνωσης της εργασίας. Σε γενικές, πάντως γραμμές μπορεί να υποστηρίξει κανείς την άποψη ότι ο ρόλος των Συμβούλων Προσανατολισμού που εργάζονται στον τομέα της απασχόλησης είναι παρόμοιος με αυτόν που αναφέρθηκε προηγουμένως για τους Συμβούλους που δραστηριοποιούνται στο χώρο της εκπαίδευσης. Το έργο τους διαφοροποιείται ως προς τα εξής σημεία: Δεν υπάρχει σταθερός πληθυσμός στον οποίο μπορούν να απευθύνονται για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα. Άρα οι δυνατότητες εφαρμογής προγραμμάτων επαγγελματικής διαπαιδαγώγησης είναι περιορισμένες. Ο περιορισμός αυτός ενισχύεται και από το γεγονός ότι τα άτομα στα οποία απευθύνονται είναι συνήθως μεγάλης ηλικίας και αντιμετωπίζουν συγκεκριμένα προβλήματα. Για τους λόγους αυτούς ασχολού-

νται περισσότερο με ζητήματα εύρεσης εργασίας, με δυσκολίες προσαρμογής στον εργασιακό χώρο, με προβλήματα ανεργίας, αναπροσανατολισμού και εργασιακής επανένταξης ή με άλλα συναφή ζητήματα.

Αναλυτικότερα, ο ρόλος του Συμβούλου Επαγγελματικού Προσανατολισμού που εργάζεται σε υπηρεσίες σχετικές με την απασχόληση συνίσταται στα ακόλουθα: Συλλέγει, αξιολογεί και παρέχει πληροφορίες για τις ευκαιρίες απασχόλησης ή βελτίωσης της επαγγελματικής κατάρτισης των ενδιαφερομένων, καθώς και για τις ανάγκες και τις τάσεις της αγοράς εργασίας. Αναπτύσσει ποικίλες δραστηριότητες ατομικής και συλλογικής πληροφόρησης νέων και ενηλίκων για θέματα επαγγελματικής σταδιοδρομίας και απασχόλησης. Πραγματοποιεί συμβουλευτικές συνεντεύξεις και παρέχει συμβουλευτική υποστήριξη σε άτομα που αντιμετωπίζουν προβλήματα, τα οποία σχετίζονται με το χώρο εργασίας, όπως είναι π.χ. οι άνεργοι, οι υποαπασχολούμενοι, όσοι αναγκάζονται ή επιθυμούν να αλλάξουν επαγγελματική δραστηριότητα κτλ. Εκπονεί και εφαρμόζει προγράμματα επαγγελματικής συμβουλευτικής, συμμετέχει στην ανάπτυξη και εφαρμογή προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης ή επανακατάρτισης. Σχεδιάζει και πραγματοποιεί έρευνες και μελέτες, συναφείς με θέματα εργασίας και Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Σε μερικές χώρες οι Σύμβουλοι που απασχολούνται στις Υπηρεσίες του Εργατικού Δυναμικού αναλαμβάνουν εξ ολοκλήρου ή εν μέρει και τον Προσανατολισμό των μαθητών.

5. Ο Σύμβουλος Ε.Π. ως Ελεύθερος Επαγγελματίας

Η αύξηση των προβλημάτων και των δυσκολιών τις οποίες συναντούν σήμερα τόσο οι νέοι όσο και οι ενήλικοι σε ζητήματα επαγγελματικής σταδιοδρομίας φαίνεται να δημιουργεί στις αναπτυσσόμενες κοινωνίες της Δύσης έδαφος πρόσφορο για την απασχόληση των Συμβούλων Επαγγελματικού Προσανατολισμού και ως ελεύθερων επαγγελματιών. Υπό την ιδιότητα αυτή οι Σύμβουλοι Ε.Π. ανοίγουν γραφεία Επαγγελματικής Συμβουλευτικής στα οποία δέχονται «πελάτες» που έχουν ανάγκη από τη συνδρομή τους.

Σε άλλες περιπτώσεις διάφορα παραεκπαιδευτικά ιδρύματα (π.χ. φροντιστήρια), ιδιωτικά κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης, ιδιωτικά γραφεία εύρεσης εργασίας και άλλοι παρόμοιοι φορείς χρησιμοποιούν τέτοιου είδους ελεύθερους επαγγελματίες για την παροχή υπηρεσιών επαγγελματικής συμβουλευτικής.

Η λειτουργία των Συμβούλων Επαγγελματικού Προσανατολισμού ως ελεύθερων επαγγελματιών πρέπει να διέπεται από τις βασικές δεοντολογικές αρχές που ισχύουν για την άσκηση συναφών επαγγελμάτων (π.χ. των ψυχολόγων, των ιατρών κτλ), όπως είναι η εχεμύθεια, ο σεβασμός της προσωπικότητας του άλλου, η παροχή βοήθειας που στηρίζεται σε μεθόδους και τεχνικές έγκυρες και επιστημονικά ελεγχμένες κτλ).

6. Η Ανάγκη Πιστοποίησης των Συμβούλων Επαγγελματικού Προσανατολισμού

Η πολυπλοκότητα και η κρίσιμότητα του έργου που αναλαμβάνουν οι Σύμβουλοι Προσανατολισμού και το αυξανόμενο κοινωνικό αίτημα να προσφέρεται το έργο αυτό από άτομα που διαθέτουν τα κατάλληλα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα καθιστούν αναγκαία τη θεσμοθέτηση διαδικασιών πιστοποίησης των προσόντων και της καταλληλότητάς τους. Η παραπάνω ανάγκη ενισχύεται και από την παρουσία στον ιδιωτικό χώρο ποικίλων γραφείων ή άλλου είδους εταιρειών που υπόσχονται στους πολίτες προσφορά υπηρεσιών επαγγελματικής καθοδήγησης και προσανατολισμού έναντι αμοιβής.

Αλλά και στο δημόσιο τομέα χρησιμοποιούνται, μερικές φορές, σε Υπηρεσίες Προσανατολισμού άτομα χωρίς την αναγκαία κατάρτιση και εμπειρία είτε λόγω έλλειψης ειδικών είτε για άλλους λόγους (π.χ. άγνοια σε θέματα επαγγελματικής συμβουλευτικής, εξυπηρέτηση πελατειακών σχέσεων, κτλ). Η πιστοποίηση αποσκοπεί στη διασφάλιση των πολιτών από τον κίνδυνο να πέσουν θύματα ατόμων που δεν έχουν τις αναγκαίες προϋποθέσεις, για να προσφέρουν κατά τρόπο επιστημονικά έγκυρο τις υπηρεσίες αυτές.

Η ελληνική πολιτεία αναγνωρίζοντας την ανάγκη να ρυθμιστεί το ζήτημα αυτό ανέθεσε πρόσφατα στο Εθνικό Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Κ.Ε.Π.), το οποίο θεσμοθετήθηκε στα πλαίσια της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης Αρσένη (βλ. Κασσωτάκης, 1997 & 2000) το έργο της Πιστοποίησης στελεχών και φορέων Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Απ' ό,τι γνωρίζω το ΕΚΕΠ βρίσκεται στη φάση εκπό-

νησης προτάσεων σχετικών με το παραπάνω ζήτημα, η ρύθμιση του οποίου θα είναι σημαντική για την ομαλή λειτουργία του θεσμού του Επαγγελματικού Προσανατολισμού στη χώρα μας.

7. Η Εκπαίδευση των Συμβούλων Ε.Π.

Η στελέχωση των υπηρεσιών Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού με το κατάλληλο προσωπικό απαιτεί την ανάπτυξη κατάλληλων προγραμμάτων για την εκπαίδευση Συμβούλων Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Η ανάγκη αυτή ενισχύεται και από την προοπτική να θεσμοθετηθούν αυστηρές διαδικασίες πιστοποίησης της καταλληλότητας φυσικών και νομικών προσώπων που εφαρμόζουν τον υπό εξέταση θεσμό.

Τα μοντέλα εκπαίδευσης των Συμβούλων Επαγγελματικού Προσανατολισμού ποικίλουν από χώρα σε χώρα. Η ποικιλομορφία αυτή ισχύει και ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης που παρέχεται στους Συμβούλους, το περιεχόμενο και τη μεθοδολογία της. Η συντομία της παρούσας εισήγησης δεν μας επιτρέπει να αναφερθούμε λεπτομερώς στο ζήτημα αυτό. Περιοριζόμαστε μόνο να σημειώσουμε ότι το επικρατέστερο μοντέλο είναι το εξής: Η εκπαίδευση των Συμβούλων Επαγγελματικού Προσανατολισμού γίνεται σε ειδικά Ινστιτούτα μετά τη συμπλήρωση πανεπιστημιακών σπουδών για 2 ή 3 έτη, ενώ σε άλλες χώρες πραγματοποιείται σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Σε μερικές χώρες η κατάρτιση των Συμβούλων Επαγγελματικού Προ-

σανατολισμού που εργάζονται στο χώρο της απασχόλησης, κυρίως, γίνεται στο πλαίσιο ενδοϋπηρεσιακής κατάρτισης. Το μοντέλο, όμως, αυτό δεν προσφέρει πάντα τις γνώσεις και τις δεξιότητες τις οποίες οφείλει να έχει ένας σύγχρονος Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Η ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση χρησιμοποιείται συχνότερα για την εκπαίδευση ατόμων που ασχολούνται με την ενημέρωση και τη στοιχειώδη παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προσανατολισμού (π.χ. για εκπαιδευτικούς που είναι επιφορτισμένοι με την πληροφόρηση των μαθητών και την αγωγή σταδιοδρομίας). Τα άτομα, όμως, αυτά δεν μπορεί να θεωρηθούν ειδικοί σε ζητήματα Επαγγελματικής Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, ικανοί να ανταποκριθούν σε όλους τους ρόλους που συνδέονται με το υπό εξέταση λειτουργήμα και να επιτελέσουν όλα τα καθήκοντα ενός Συμβούλου. Για τον παραπάνω λόγο το προσωπικό που ασχολείται με την Επαγγελματική Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό χωρίζεται σε μερικές χώρες σε ιεραρχικές κατηγορίες με διακριτά επίπεδα ρόλων και ευθυνών.

Ο ρόλος και οι αρμοδιότητες του Συμβούλου για τον οποίο μιλήσαμε στην παρούσα εισήγηση είναι εκείνος που κατατάσσεται στο ανώτερο επίπεδο, γεγονός το οποίο προσδιορίζει και το επίπεδο των προσόντων που πρέπει να διαθέτει.

Εκτός από την αρχική εκπαίδευση ή κατάρτιση όσων ασχολούνται με την Επαγγελματική Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό, υπάρχει ανάγκη και για συνεχή επιμόρφωση

τους, επειδή οι εξελίξεις και στον τομέα αυτό είναι ταχύτατες, όπως συμβαίνει και στις άλλες δραστηριότητες του ανθρώπου. Για το σκοπό αυτό επιβάλλεται να αναπτυχθούν πολλαπλές μορφές επιμόρφωσης, να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες της σύγχρονης τεχνολογίας και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση, να δοθούν κίνητρα για αυτομόρφωση και να παραχθεί νέο εκπαιδευτικό και επιμορφωτικό υλικό.

8. Αντί επιλόγου

Όσα αναφέρθηκαν παραπάνω υπογραμμίζουν την ανάγκη να αντιμετωπιστεί με σοβαρότητα και υπευθυνότητα το ζήτημα της στελέχωσης των αρμόδιων υπηρεσιών είτε αυτές ανήκουν στην εκπαίδευση είτε ανή-

κουν στον τομέα της απασχόλησης με Συμβούλους Επαγγελματικού Προσανατολισμού κατάλληλα καταρτισμένους και ικανούς να ανταποκριθούν στον πολύπλοκο, πολύμορφο και δύσκολο ρόλο τον οποίο καλούνται να διαδραματίσουν. Οι σύγχρονες εξελίξεις, τα οξυμένα προβλήματα που υπάρχουν στον τομέα της κατανομής των μαθητών στις διάφορες εκπαιδευτικές κατευθύνσεις, οι εντεινόμενες δυσκολίες στην εύρεση εργασίας, το υψηλό ποσοστό ανεργίας, ιδιαίτερα των νέων και ποικίλα άλλα προβλήματα στην αγορά εργασίας δεν αφήνουν περιθώρια αναβολών. Όλοι πρέπει να κατανοήσουν ότι η σωστή εφαρμογή του Επαγγελματικού Προσανατολισμού που με ταξύ άλλων εξαρτάται και από το ποιοι τον εφαρμόζουν είναι εθνική απαίτηση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Βαίτσος, Κ. & Γιαννίσης, Τ. (1987). *Τεχνολογικός μετασχηματισμός και οικονομική ανάπτυξη: Ελληνική εμπειρία και διεθνείς προοπτικές*. Αθήνα: Gutenberg.
- Βαλλιανάτος, Ν. & Κανδυλάκη, Αικ. (1988). Η ανεργία ως παράγοντας επιλογής επαγγέλματος από τους νέους. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 5-6, 49 - 53.
- Βεργόπουλος, Κ. (1999). *Παγκοσμιοποίηση. Η μεγάλη χίμαιρα*, Αθήνα: Εκδ. Λιβάνη.
- Carnevale, A.P. et al. (1996). *Workplace Basics: The Skills Employers Want*. U.S. Department of Labour Employment and Training Administration.
- Δημητρόπουλος, Ε. (1999α). *Συμβουλευτική-Προσανατολισμός. Μέρος Πρώτο: Συμβουλευτική και Συμβουλευτική Ψυχολογία* (Ε' Έκδ.). Αθήνα: Γρηγόρης.
- Δημητρόπουλος, Ε. (1999β). *Συμβουλευτική-Προσανατολισμός. Μέρος Δεύτερο: Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας* (Θ' Έκδ.). Αθήνα: Γρηγόρης.
- Commission of European Communities (C.E.C.), (1987). *Social Europe. Educational and Vocational Guidance Services for the 14-25 age group in the European Community*. Luxembourg: Office for Official Publication of the E.C.
- Hand, CH. (1984). *The Future of Work*. Oxford: Basic Blackwell.
- Heinz, W. (1987). Το μέλλον της εργασίας. Τέλος η κρίση της κοινωνίας. *CEDEFOP*, 1.
- Ηλιάδης, Ν. (1994). *Παιδεία και απασχόληση: Εκπαίδευση-κατάρτιση και αντιμετώ-*

- πιση της απασχόλησης στο πλαίσιο της σύγχρονης κοινωνίας και των προοπτικών που διαγράφονται. *Τεχνικά*, Απρίλιος, 16-18.
- Ηλιάδης, Ν. (1996). *Η επιλογή επαγγέλματος*. Αθήνα: Εκδ. Έλλην.
- Ζαννή-Τελιοπούλου, Κ. (1989). Η εκπαίδευση των στελεχών Συμβουλευτικής –Προσανατολισμού. Εμπειρίες από το εξωτερικό, *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 10-11, 72-78.
- Ζαννή-Τελιοπούλου, Κ & Σταθακοπούλου Π. (1991). Το επαγγελματικό «προφίλ» των λειτουργών του Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην Ελλάδα. *CEDEFOP*,
- Kanter, R. M. (1989). *When Giants Learn to Dance, Mattering the Challenge of Strategy Management and Careers in the 1990s*, New York: Simon and Schuster.
- Κασιμάτη, Κ. (1992). Η εργασία στο μέλλον: Κοινωνικές διαστάσεις και πρακτικές. *Εκπαίδευση και Επάγγελμα*, 2,3, 102-127.
- Κασσωτάκης, Μ. (1986). *Η πληροφόρηση για τις σπουδές και τα επαγγέλματα*, Αθήνα: Εκδ. Γρηγόρη.
- Κασσωτάκης, Μ. (1994). Κοινωνικο-οικονομικές και εκπαιδευτικές εξελίξεις και οι επιπτώσεις τους στο θεσμό του Σχολικού και Επαγγελματικού Προσανατολισμού και στην κατάρτιση των στελεχών του. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 30-31, 40-52.
- Κασσωτάκης, Μ. (1997). Η αναβάθμιση της Ελληνικής Δημόσιας Εκπαίδευσης και η πρόσφατη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, στο *Ο.Ε.Λ.Ε.Κ., Αναβάθμιση της Δημόσιας Μέσης Εκπαίδευσης, Εκπαιδευτικό Συνέδριο*, Λευκωσία, 1997, σσ.168-199.
- Κασσωτάκης, Μ. (2000). Συμβουλευτική, Επαγγελματικός Προσανατολισμός και Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 54-55, 23-33.
- Κατσανέβας, Θ. (2002). *Επαγγέλματα του μέλλοντος και του παρελθόντος*, Αθήνα: Εκδ. Πατάκη.
- Κοσμίδου-Hardy, Χρ. (1995). Η «αποτυχία» συνεχίζεται: Κριτική περιδιάβαση στο χώρο της σχολικής συμβουλευτικής και του προσανατολισμού, στο: *Καζαμίας Α. & Κασσωτάκης Μ. Η Ελληνική Εκπαίδευση: Προοπτικές ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού*. Αθήνα: Εκδ. Σείριος, σσ. 305-327.
- Κωστάκη, Α. (1988). Οι νέοι και η επαγγελματική πληροφόρηση: Μια εμπειρική ανάλυση. *Εκπαίδευση και Επάγγελμα*, 1,3, 136-146.
- Λιανός Θ. & Κασσωτάκης Μ. (2002). Οι Έλληνες απόφοιτοι ξένων Πανεπιστημίων και η ένταξή τους στην αγορά εργασίας: Παρούσα κατάσταση, προβλήματα, προοπτικές (υπό δημοσίευση).
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο/Ομάδα Εργασίας Σ.Ε.Π. (1989). *Αξιολόγηση του Σχολικού και Επαγγελματικού Προσανατολισμού από τους μαθητές της Γ' Γυμνασίου. Ανάγκες και προσδοκίες τους*. Αθήνα: Ο.Ε.Δ.Β.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. *Μελέτη για την ανάπτυξη του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού*, Αθήνα, 1994 (αδημοσίευτη).
- Παλαιοκρασσάς, Στ. (1984). Νέα Τεχνολογία και κινητικότητα επαγγελματιών. *Δελτίο Διοικήσεως Επιχειρήσεων*, 23, 56- 63.
- Repetto, E. (1992). Staff Training for Educational and Vocational Guidance in the European Community. Summary, *FEDORA, New Letter*.
- Robertson, J. (1985). *Future Work: Jobs, Self-Employment and Leisure after the Industrial Age*, Gower /Maurice Temple Smith.
- Toffler, A. (1974). *Learning for tomorrow*, New York: Vintage.
- Toffler, A. (1982), *Το τρίτο κύμα*, Αθήνα, Εκδ. Κάκτος.

- Φακιολάς Ρ. (1990). Επαγγελματική διάρθρωση του εργατικού δυναμικού: Διαχρονική εξέλιξη και προοπτικές για το 2000. *Εκπαίδευση και Επάγγελμα*, 3, 195-198.
- Φλουριές Γ. (1996). Προς ένα κοινό αναλυτικό πρόγραμμα στην Ενωμένη Ευρώπη: Τάσεις και προοπτικές, στο: *Καλλογιαννάκη Π. & Μακράκης Β. (επιμ.) Ευρώπη και Εκπαίδευση*, Αθήνα: Εκδ. Γρηγόρη, σσ. 185-249.
- Φλουριές Γ. & Πασιάς Γ. (1997). Ο εθνικός χαρακτήρας της γνώσης και η ιδεολογία του «ευρωπαϊσμού», στο *Βάμβουκας Μ. & Χονρδάκης Α. (επιμ.) Παιδαγωγική Επιστήμη στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Τάσεις και προοπτικές*. Αθήνα: Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, σσ. 254-267.
- Watts A. G. και άλλοι. (1993). *Εκπαιδευτικός και Επαγγελματικός Προσανατολισμός στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα*, Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Παναγιώτης Σαμοΐλης* - Παναγιώτης Κωστόπουλος**
**Ο ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΤΟ ΚΕΣΥΠ-ΠΡΩΤΕΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΑΠΟ
ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΕΣΥΠ ΠΑΤΡΩΝ**

Στην εισήγηση αυτή αναλύεται ο συντονιστικός-οργανωτικός-συμβουλευτικός-καθοδηγητικός ρόλος του Συμβούλου Επαγγελματικού Προσανατολισμού με τις σημερινές συνθήκες λειτουργίας των Κέντρων Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΚΕΣΥΠ) του ΥΠΕΠΘ στις Νομαρχίες της χώρας, με ιδιαίτερη έμφαση στη Συμβουλευτική Συνέντευξη, καθώς και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του. Στη συνέχεια παρουσιάζονται, με τα αντίστοιχα σχόλια, ενδιαφέροντα στατιστικά στοιχεία από τη λειτουργία του ΚΕΣΥΠ Πάτρας αλλά και μια σειρά από ενέργειες που υλοποιήθηκαν με πρωτοβουλία των στελεχών του ΚΕΣΥΠ και στόχο την ενημέρωση των μαθητών, καθηγητών και γονέων σχετικά με τη λειτουργία του Κέντρου αλλά και την αξία της έγκαιρης συνεργασίας του νέου με το Σύμβουλο.

Panagiotis Samoilis* - Panagiotis Kostopoulos**
**THE CAREER COUNSELLOR IN THE MINISTRY OF EDUCATION
CAREER CENTERS (KESYP)-EVALUATIVE COMENTS ON THE
PATRAS KESYP FUNCTION**

This paper analyses the organizing –co-ordinating– guiding role of the Career Counsellor in the Ministry of Education Career and Guidance Centers (KESYP) in every precinct of the country, with emphasis in the counselling interview, as well as the difficulties that the Counsellor faces during the implementation of his duties. Interesting statistical data concerning the careers work in the KESYP of Patras are next presented, together with details about actions of the Patras career center officers for the pupils, parents and teachers information on the importance of the career center function.

* Ο Π.Σ. είναι Μαθηματικός, Σύμβουλος Σταδιοδρομίας, Υπεύθυνος ΣΕΠ στην Α' Δ/ση Δ.Ε. Ν. Αθήνας. *Επικοινωνία*: Κ. Φλώρη 3-5, 11363 Αθήνα. Τηλ. 010-8828095.

** Ο Π.Κ. είναι Φιλολόγος, Σύμβουλος Σταδιοδρομίας, Υπεύθυνος ΣΕΠ στη Δ/ση Δ.Ε. Ν. Αχαΐας. *Επικοινωνία*: Κομαιθούς 39, Κάτω Συχαϊνά, Πάτρα 26500.

Συμπληρώνονται ήδη δύο χρόνια λειτουργίας των Κέντρων Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΚΕ-ΣΥΠ) -68 σε όλη τη χώρα- με τους Υπευθύνους ΣΕΠ ειδικά καταρτισμένους στη Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό σε ετήσιο μεταπτυχιακό πρόγραμμα της φιλοσοφικής σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Θα ήταν σκόπιμο επομένως να μελετήσουμε τώρα αυτή τη μονάδα παροχής υπηρεσιών κυρίως προς τους μαθητές και τους νέους ως 25 χρόνων, αλλά και προς τους γονείς και τους καθηγητές. Στο πρώτο μέρος της παρουσίασης θα προσπαθήσουμε να καλύψουμε με συντομία **το Ρόλο του Συμβούλου Επαγγελματικού Προσανατολισμού¹ στο ΚΕ-ΣΥΠ και τις δυσκολίες που συνήθως αντιμετωπίζει κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του.** Στη συνέχεια θα σας εκθέσουμε στοιχεία σχετικά με τη λειτουργία του ΚΕΣΥΠ Πάτρας αλλά και τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν για να διευρυνθεί ο κύκλος των εργασιών του Κέντρου.

Είναι ευρύτερα γνωστό ότι ο Νόμος 2525/97 επέφερε σημαντικές αλλαγές στο Εκπαιδευτικό σύστημα και στην εφαρμογή του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΣΕΠ), που ιδιαίτερα μας ενδιαφέρουν. Οι αλλαγές στην εφαρμογή του ΣΕΠ που αφορούν **δομές** περιλαμβάνουν :

- Τη λειτουργία του Εθνικού Κέντρου Επαγγελματικού Προσανα-

τολισμού (ΕΚΕΠ), ως φορέα -εκφραστή της ενιαίας στρατηγικής για το θεσμό Συμβουλευτική-Προσανατολισμός στο χώρο της Εκπαίδευσης και της Απασχόλησης.

- Τη λειτουργία των ΚΕΣΥΠ σε επίπεδο Νομού για την υποβοήθηση της εφαρμογής ΣΕΠ στα σχολεία και τη συστηματική ενημέρωση και συμβουλευτική στήριξη μαθητών και νέων ως 25 χρόνων.
- Τη λειτουργία σε πειραματική φάση 200 Γραφείων Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού σε επίπεδο σχολικής μονάδας, με σκοπό την υποδειγματική υλοποίηση της παιδαγωγικής διαδικασίας ΣΕΠ, την οργάνωση δραστηριοτήτων ΣΕΠ και, παράλληλα, την ενημέρωση και συμβουλευτική στήριξη των μαθητών του συγκεκριμένου σχολείου από ειδικά καταρτισμένο Καθηγητή - Σύμβουλο ΣΕΠ.

Σε επίπεδο, εξάλλου, **φιλοσοφίας εφαρμογής** του ΣΕΠ, διαπιστώνεται σαφής διαφοροποίηση των στόχων ανάμεσα στο Νόμο 1566/85 και στο Νόμο 2525/97 που αφορά ιδιαίτερα την ψυχολογική στήριξη των μαθητών, μέσα από τη **Συμβουλευτική Συνέντευξη** (βλ. αποσπάσματα από την εισηγητική έκθεση του ν. 2525/97 στο Κασσωτάκης 2000). Παράλληλα κατά την περίοδο 1997-2000, με συγχρηματοδότηση του ελληνικού δημο-

1. Ο Σύμβουλος Ε.Π. στο ΚΕΣΥΠ και στο σχολείο έχει σαφώς διαφοροποιημένο ρόλο από τον Σύμβουλο Ε.Π. του ΟΑΕΔ ή το Σύμβουλο - ελεύθερο επαγγελματία γι' αυτό και θα συμφωνήσουμε με την άποψη του κ. Δημητρώπουλου (Δημητρώπουλος, Ε. 2002), πως ο όρος **Σύμβουλος Σταδιοδρομίας** είναι προτιμότερος. Απλά χρησιμοποιούμε εδώ τον όρο Σύμβουλος Ε.Π. επειδή είναι πιο γνωστός και παραπέμπει στην πρώτη μορφή του θεσμού Συμβουλευτική - Προσανατολισμός.

σίους και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υλοποιήθηκαν **δράσεις** όπως η σοβαρή κατάρτιση του προσωπικού, η δημιουργία έντυπου πληροφοριακού υλικού για μαθητές, γονείς και καθηγητές, η δημιουργία δικτύων πληροφόρησης και προετοιμασία υλικού ψυχοτεχνικών δοκιμασιών. Οι δράσεις αυτές είναι εξαιρετικά σημαντικές και, σε συνδυασμό με τις αλλαγές που προέβλεψε ο νόμος 2525/97 σηματοδοτούν τη μετάβαση του ΣΕΠ στην Ελλάδα από την εφηβική ηλικία στην ηλικία της νεότητας.

Με τις νέες αυτές συνθήκες και ιδιαίτερα την πρόκληση της **Συμβουλευτικής Συνέντευξης**, θα περιγράψουμε το ρόλο του Συμβούλου Επαγγελματικού Προσανατολισμού στο ΚΕΣΥΠ δηλαδή του Υπευθύνου ΣΕΠ.

Η άποψη που επικρατεί σχετικά με την έννοια «ρόλος», σύμφωνα με το κοινωνιολογικό λεξικό, εκδόσεις Καστανιώτη, είναι «το πολυσύνθετο σύνολο σκοπών, καθηκόντων-λειτούργειών και δικαιωμάτων που συνεπάγεται μια συγκεκριμένη θέση που κατέχει ένα άτομο». Οι στόχοι, τα καθήκοντα και γενικότερα οι δραστηριότητες του Συμβούλου Ε.Π. ως Υπευθύνου ΣΕΠ μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο κατηγορίες και έτσι αναφερόμαστε **α.** στον Οργανωτικό-Συντονιστικό και **β.** τον Καθοδηγητικό-Συμβουλευτικό Ρόλο του Υπευθύνου ΣΕΠ.

α. Οι κυριότεροι στόχοι του Συμβούλου Ε.Π. στο ΚΕ.ΣΥ.Π. στο πλαίσιο του **οργανωτικού-συντονιστικού του ρόλου** είναι η υλοποίηση του ΣΕΠ στα σχολεία της περιοχής ευθύνης σύμφωνα με τους σχετικούς Νόμους και τις εγκυκλίους της Διεύθυν-

σης σπουδών Δ.Ε. του ΥΠΕΠΘ, η οργάνωση του ΚΕΣΥΠ ώστε να εκπληρωθεί τους προσερχόμενους και η εγκατάσταση καλής επικοινωνίας με τους φορείς (Π.Ι., ΟΑΕΔ, Επιμελητήρια, Τοπική Αυτοδιοίκηση). Στα καθήκοντά του: η συχνή επικοινωνία με τους διευθυντές και επισκέψεις στα σχολεία ευθύνης, ώστε να εξασφαλιστεί η δημιουργική εφαρμογή του ΣΕΠ. Ο προγραμματισμός που συνήθως κάνει ο Σύμβουλος Ε.Π. για τη δημιουργία ενός πυρήνα ενημερωμένων καθηγητών ΣΕΠ σε κάθε σχολείο ή για την οργάνωση σεμιναρίων στο ΚΕΣΥΠ τις περισσότερες φορές αναιρείται λόγω της συχνής αλλαγής των καθηγητών που εφαρμόζουν τον ΣΕΠ στα σχολεία και βέβαια της έλλειψης αρκετών καθηγητών με ειδική κατάρτιση ΣΕΠ. Εδώ εντοπίζεται και μία από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε. Μέχρι ποίου σημείου μπορώ να επιμείνω, ώστε να αναλάβει ένας μόνον καθηγητής την εφαρμογή του ΣΕΠ σε κάποιο σχολείο και μάλιστα εκείνος που έχει παρακολουθήσει σεμινάρια και ειλικρινά ενδιαφέρεται για το θεσμό; Πώς απαντώ όταν ο διευθυντής προτάσσει το ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου ή την ανάγκη για περισσότερες διδακτικές ώρες στη βασική ειδικότητα του συγκεκριμένου καθηγητή; Είναι ποτέ δυνατόν να δημιουργήσω ένα μικρό πυρήνα καθηγητών ΣΕΠ σε κάποιο σχολείο, αν με κάθε αλλαγή του ωρολογίου προγράμματος, αλλάζει και ο καθηγητής ΣΕΠ; Προσωπικά προσπαθώ να αντιμετωπίζω τη δυσκολία αυτή με συχνή επικοινωνία με τα σχολεία και συζήτηση με το διευθυντή, καθώς και προσωπική συμμετοχή στις

συναντήσεις των διευθυντών των σχολικών μονάδων με τους προϊσταμένους των γραφείων Δ.Ε. Κάθε γραπτή εγκύκλιο της Διεύθυνσης Δ.Ε. που αφορά πρόσκληση των καθηγητών ΣΕΠ για ενημερωτικό σεμινάριο στο ΚΕΣΥΠ, υποχρεώνομαι να τη συμπληρώνω με τηλεφώνημα σε κάθε ένα σχολείο (!) ώστε να εξασφαλίσω την παρουσία όλων των καθηγητών ΣΕΠ. Σε κάθε περίπτωση οι καλές δημόσιες σχέσεις αποτελούν χρυσό κλειδί.

Το άλλο σκέλος της δραστηριοποίησης του Συμβούλου Ε.Π. στο ΚΕΣΥΠ, στο πλαίσιο του οργανωτικού-συντονιστικού του ρόλου αφορά τη δημιουργική, στενή συνεργασία με τον άλλο ή τους άλλους Συμβούλους του ΚΕΣΥΠ, αν προβλέπονται, και φυσικά τον Ειδικό Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης. Συνεννόηση σχετικά με το ωράριο λειτουργίας του Κέντρου, σύμφωνα με τις εγκυκλίους του ΥΠΕΠΘ και τις τοπικές συνθήκες. Συνεννόηση σχετικά με την αξιοποίηση του υλικού πληροφόρησης, την προβολή του Κέντρου προς την κοινότητα, τη συνεργασία με τοπικούς φορείς, τον προγραμματισμό και τη διοργάνωση εκδηλώσεων, τον προγραμματισμό επισκέψεων τμημάτων τάξεων στο ΚΕΣΥΠ και εξυπηρέτηση των μαθητών, υποστήριξη προγραμμάτων Αγωγής Σταδιοδρομίας στα σχολεία κ.ο.κ. Οι όποιες δυσκολίες τυχόν εμφανίζονται εδώ, ελαχιστοποιούνται, εφόσον υπάρχει γνήσιο ενδιαφέρον, από ολόκληρο το προσωπικό του ΚΕΣΥΠ, για δημιουργική δουλειά. Ας μη λησμονούμε ότι η λογική της αξιολόγησης είναι προτιμότερο να είναι

ενταγμένη μέσα στο πλαίσιο δραστηριοποίησης ενός στελέχους (και μάλιστα Συμβούλου Ε.Π.), παρά να επιβάλλεται άνωθεν ή να γίνεται εκ των υστέρων, αποσπασματικά².

β. Ο Σύμβουλος Ε.Π. στο ΚΕΣΥΠ υλοποιεί τον καθοδηγητικό-συμβουλευτικό ρόλο του κυρίως **1.** στη δουλειά του στο γραφείο με τους επισκέπτες (μαθητές, γονείς, καθηγητές) **2.** στο πλαίσιο των ενημερωτικών σεμιναρίων για τους καθηγητές ΣΕΠ **3.** κατά τις επισκέψεις στα σχολεία ευθύνης.

Η παρουσίαση που πραγματοποιεί ο Σύμβουλος Ε.Π., γύρω από τη σημασία του ΣΕΠ και τα σχετικά θεωρητικά θέματα, κατά τη διάρκεια ενημερωτικών σεμιναρίων ή επισκέψεων σε σχολεία, οι υποδείξεις-προτάσεις για την αριότερη εφαρμογή του ΣΕΠ και κυρίως η απόκρισή του στις αμφιβολίες, ανησυχίες ή και παραλείψεις των καθηγητών ΣΕΠ ή των Διευθυντών σχολικών μονάδων αποδίδουν καρπούς ανάλογα με την κατάρτιση και πείρα του Συμβούλου αλλά και τις αρχές που τηρεί.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο καθηγητής ΣΕΠ στο σχολείο, ιδίως όταν δεν έχει ειδική κατάρτιση, είναι ποικίλα και μερικές φορές δυσεπίλυτα. Γι' αυτό ο Σύμβουλος Ε.Π. χρειάζεται να ακούσει με πολλή προσοχή και κατανόηση, να βοηθήσει να αναλυθούν και να διευκολύνει την αντιμετώπισή τους, σε συνεργασία με το Διευθυντή του σχολείου.

Οπωσδήποτε ο Σύμβουλος υποδέχεται με εγκαρδιότητα το μαθητή στο ΚΕΣΥΠ, είτε έρχεται μόνος, είτε με συμμαθητή του είτε με το γονέα του. Μετά από την προκαταρκτική

2. Βλέπε σχετικά στο Δημητρώπουλος, Ε. (1998 β') σ. 389.

συζήτηση, επικεντρώνεται μόνο στο μαθητή, ώστε να συζητήσουν με ησυχία το ζήτημα που τον απασχολεί, ενώ ο γονέας ή ο άλλος μαθητής θα απευθυνθεί σε άλλο Σύμβουλο ή τον ειδικό Πληροφόρησης. Στη συνέχεια ο Σύμβουλος ακολουθεί την πορεία της ατομικής **Συμβουλευτικής Συνέντευξης**, ανάλογα με τη θεωρητική προσέγγιση³ που έχει επιλέξει. Στο σημείο αυτό θεωρώ σκόπιμο να αναφέρω τις βασικές αρχές από την ανθρωποκεντρική θεωρία του Carl Rogers (στο Νίνα Καλαβά-Μυλωνά 2001), επειδή πιστεύω πως ο άνθρωπος αξίζει να είναι στο επίκεντρο της προσοχής του Συμβούλου, ιδιαίτερα στην εποχή που ζούμε. Έτσι λοιπόν κάθε συμβουλευόμενος:

- Είναι μια ξεχωριστή προσωπικότητα με αξία.
- Γίνεται αποδεκτός με σεβασμό, εκτίμηση και κατανόηση.
- Θεωρείται ικανός να κρίνει και να αποφασίζει για το μέλλον του.
- Αντιμετωπίζεται με πνεύμα ισοτιμίας.
- Έχει υποκειμενική άποψη την οποία ο Σύμβουλος αναγνωρίζει ως ορθή.

Αν ο Σύμβουλος πιστεύει σ' αυτές τις αρχές, είναι μάλλον βέβαιο πως θα εγκαταστήσει το κατάλληλο κλίμα κατά τη συνεργασία του με το συμβουλευόμενο αλλά και θα διευκολύνει τη μεταξύ τους επικοινωνία. Ένα άλλο στοιχείο στο οποίο αποδίδουμε ιδιαίτερη σημασία είναι το **περιβάλλον** του συμβουλευόμενου, οι οικο-

γενειακές συνθήκες, οι δεσμεύσεις, τα προβλήματα που τυχόν αντιμετωπίζει κτλ. Γι' αυτό και πάντοτε αξιοποιούμε την παρουσία του γονέα ή ενός στενού φίλου-ης.

Στόχος του Συμβούλου Ε. Π. είναι, μέσα από τη συμβουλευτική σχέση, ο νέος άνθρωπος να αναλύσει, να κατανοήσει το ζήτημα που τον απασχολεί, να αντιληφθεί σε ρεαλιστική βάση τις δυνατότητες και προοπτικές, να ξεκαθαρίσει τις σκέψεις του, να προχωρήσει σε αποφάσεις και να δεσμευθεί με αυτές. Αυτό φυσικά δεν γίνεται σε μία μόνο συνεδρία γι' αυτό και δίδεται ιδιαίτερη προσοχή στη δημιουργία κλίματος *αποδοχής, εμπιστοσύνης, σεβασμού, εκτίμησης και κατανόησης* (ό. π.), το οποίο θα διευκολύνει το άτομο να έλθει και 2η και 3η φορά στο ΚΕΣΥΠ.

Κατά τη Συμβουλευτική Σταδιοδρομία, διαφορετικά είδη παρέμβασης έχουν διαφορετική αποτελεσματικότητα και η ατομική Συμβουλευτική φαίνεται πως είναι η πιο *αποτελεσματική αλλά η πιο ακριβή*. Αυτό το ερευνητικό εύρημα παρουσίασε, μεταξύ άλλων η κα Αριάννη Στογιαννίδου σε ομιλία της στη διάρκεια του Α' Συνεδρίου του ΕΚΕΠ στην Αθήνα. Αυτός είναι και ο λόγος που χαρακτήρισαμε προηγουμένως τη Συμβουλευτική Συνέντευξη ως πρόκληση. Οι Σύμβουλοι Ε.Π. στα ΚΕΣΥΠ έχουν πλέον ειδικά καταρτιστεί και έχουν βιώσει την ατομική Συμβουλευτική Συνέντευξη, επομένως διαθέτουν ένα εργαλείο πολύ ακριβό, που οφείλουν να αξιοποιήσουν. Θα ήταν μάλιστα σκόπιμο να αναφέρου-

3. Σε σχέση με τη μεθοδολογία της Συμβουλευτικής Συνέντευξης και παραδείγματα, ανάλογα με την προσέγγιση που ακολουθείται, βλέπε Κανδυλάκη, Α. 2001.

με εδώ την ανάγκη για συνεχή επιμόρφωση των Συμβούλων και τη σημασία της **εποπτείας** για την ανάπτυξη και την αποτελεσματική αξιοποίηση του εργαλείου της ατομικής Συνέντευξης (δ. π).

Πέρα όμως από τα θεωρητικά στοιχεία και τους προβληματισμούς θεωρούμε ότι έχει ενδιαφέρον να δούμε τι γίνεται στην πράξη. Θα σας παρουσιάσουμε τα πεπραγμένα του ΚΕ.ΣΥ.Π. Πάτρας και μόνο σε σχέση με τις επισκέψεις που δέχθηκε το κέντρο, δεν θα αναφερθούμε δηλαδή σε άλλες δραστηριότητες όπως π.χ. σεμινάρια, ημερίδες κλπ.

Εντελώς επιγραμματικά θα σας πούμε για τους στόχους που βάλαμε, τις διαδικασίες που ακολουθήσαμε για να πετύχουμε τους στόχους μας και τα μέχρι τώρα αποτελέσματα.

Το κύριο ζήτημα, όπως είπαμε, ήταν για μας «οι πελάτες» του ΚΕ.ΣΥ.Π. δηλαδή οι μαθητές και οι γονείς τους, άρα βασικός μας στόχος ήταν η επισκεψιμότητα του κέντρου μας, στόχο τον οποίο θα μπορούσαμε να πετύχουμε μέσω α. της αναγνωρισιμότητας της λέξης ΚΕ.ΣΥ.Π. και β. μέσω της ποιότητας της δουλειάς μας.

Σχετικά με το πρώτο ακολουθήσαμε διάφορους δρόμους, κάναμε ημερίδες, βγήκαμε στα τοπικά ΜΜΕ, δώσαμε συνεντεύξεις, βγάλαμε αφίσες στα σχολεία, μοιράσαμε διαφημιστικό υλικό. Παράλληλα όμως κάναμε κάτι που αποδείχθηκε πιο αποτελεσματικό. Κάθε χρόνο από το 1999-2000 μοιράζουμε την ημέρα παράδοσης βαθμολογίας στους γονείς των μαθητών όλων των τάξεων μαζί με την καρτέλα και μια επιστολή σχετική με την ύπαρξη, το ρόλο και το ωράριο του κέντρου μας. Επίσης το

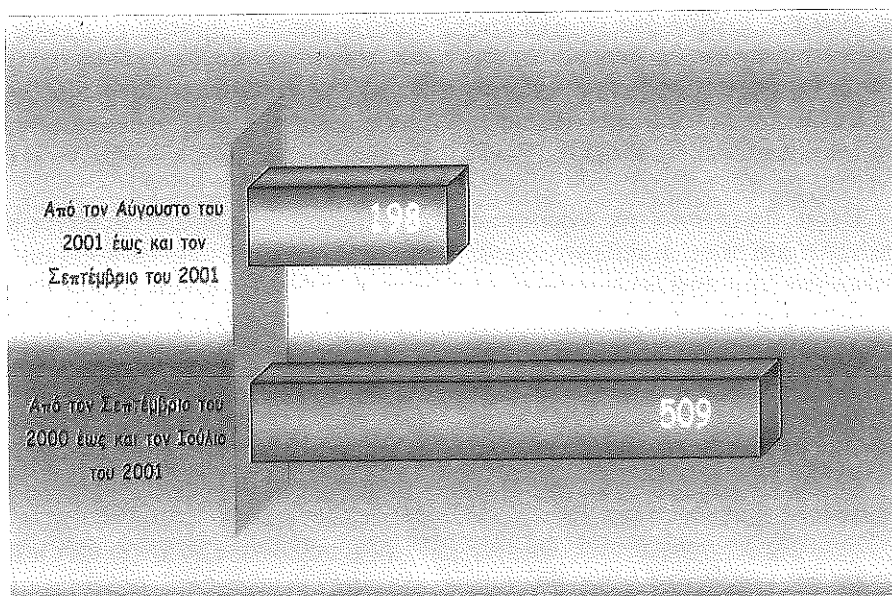
Μάρτιο επισκεπτόμαστε τα σχολεία και πραγματοποιούμε ομιλίες σχετικά με τις εκπαιδευτικές διεξόδους στους μαθητές της Γ' γυμνασίου και Γ' Λυκείου και τους καλούμε να μας επισκεφθούν στο ΚΕ.ΣΥ.Π.

Προσπαθούμε δηλαδή να κάνουμε γνωστό σε όλους τους ενδιαφερόμενους το κέντρο μας και οικεία στην τοπική κοινωνία τη λέξη «ΚΕ.ΣΥ.Π.».

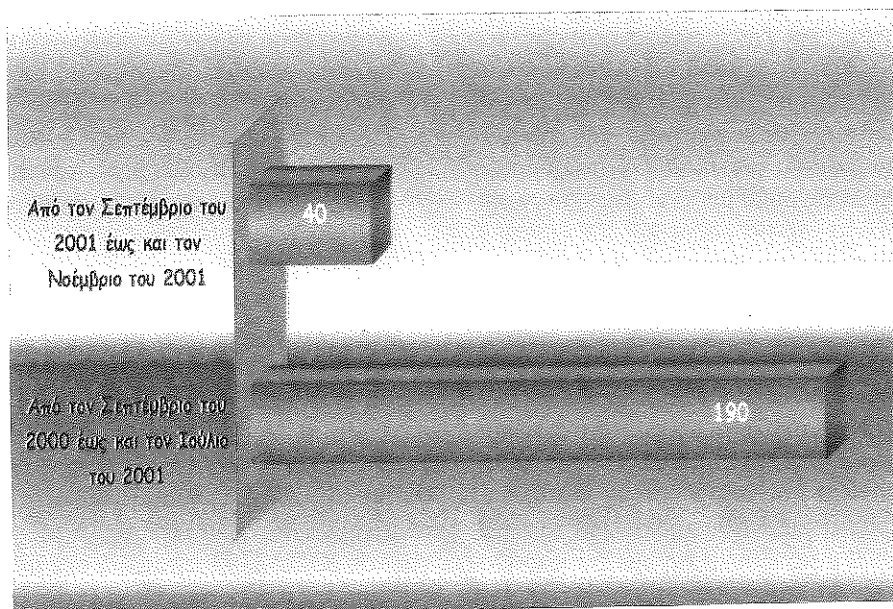
Σχετικά με το δεύτερο, δηλαδή με την ποιότητα της δουλειάς μας, που πιστεύουμε ότι θα ήταν η καλύτερη διαφήμιση για το κέντρο μας κάναμε επίσης κάποια απλά πράγματα.

1. Διαρρυθμίσαμε το χώρο έτσι που να μην θυμίζει ούτε στο ελάχιστο δημόσια υπηρεσία.
2. Τηρήσαμε και τηρούμε με ευλάβεια όλους τους κανόνες τις συμβουλευτικής συνέντευξης με πρώτο και βασικό τον απόλυτο σεβασμό και την αποδοχή κάθε επισκέπτη.
3. Προσπαθούμε να δίνουμε λύσεις ακόμη και σε προβλήματα που πιθανόν είναι πέρα από τα καθήκοντά μας.
4. Δείχνουμε στους επισκέπτες μας ότι είμαστε κοντά τους, θέλουμε πραγματικά να τους βοηθήσουμε και ότι θα είναι χαρά μας να τους ξαναδούμε.

Θα θέλαμε τώρα να σας παρουσιάσουμε πολύ σύντομα ορισμένα στατιστικά στοιχεία από τη λειτουργία του ΚΕΣΥΠ Πάτρας, με την παρατήρηση ότι το κέντρο μας λειτουργεί από τη σχολική χρονιά 1999-2000 και τα εγκαίνια έγιναν το Φεβρουάριο του 2000.

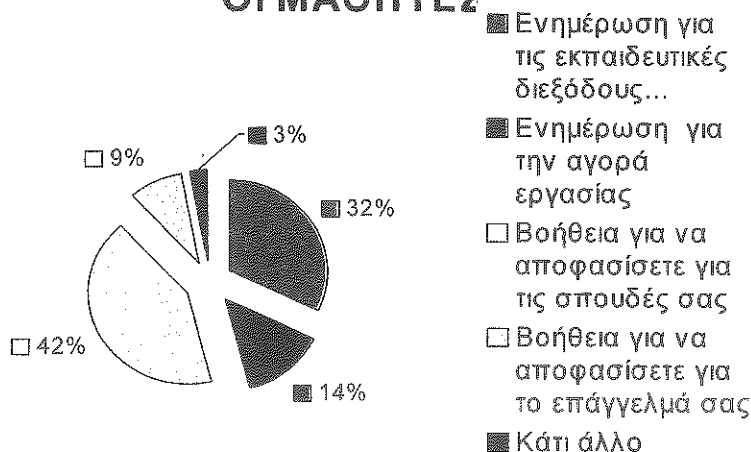
Μαθητές που επισκέφθηκαν το ΚΕ.ΣΥ.Π. Πάτρας

Γονείς που επισκέφθηκαν το ΚΕ.ΣΥ.Π. Πάτρας

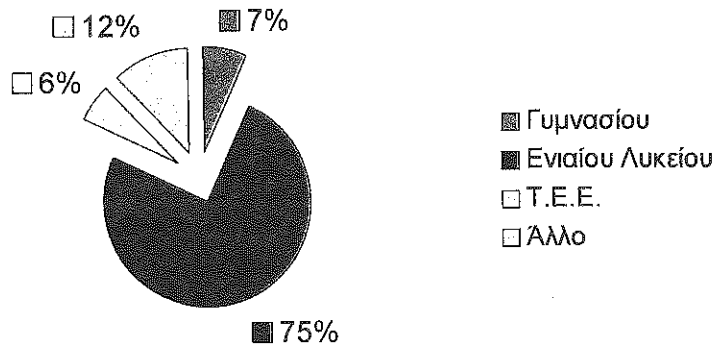
Εδώ βλέπουμε ότι μέσα σε ένα χρόνο οι μαθητές και οι γονείς που επισκέφθηκαν το ΚΕΣΥΠ, με καταγεγραμμένο το 70%, υπερβαίνουν τους χιλίους (1.000) Αριθμός ιδιαίτερα ικανοποιητικός, κατά τη γνώμη μας, αν σκεφθούμε ότι λειτουργούμε μόλις δύο χρόνια.

ΤΙ ΖΗΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟ ΚΕ.ΣΥ.Π. ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ

Εδώ βλέπουμε ότι οι μαθητές-τριες που μας επισκέπτονται δεν ζητούν μόνο πληροφορίες για τις εκπαιδευτικές διεξόδους (40%) αλλά και στήριξη για να αποφασίσουν για τις σπουδές και το επάγγελμά τους (43%). Αυτό επιβεβαιώνει το βασικό ρόλο του ΚΕΣΥΠ, δηλαδή το συμβουλευτικό ρόλο.

ΕΙΣΤΕ ΜΑΘΗΤΗΣ...

Σε αυτό το γράφημα φαίνεται ότι οι επισκέπτες μας είναι κυρίως μαθητές λυκείου (81%) που σημαίνει ότι η μετάβαση από το γυμνάσιο στο λύκειο ή τα ΤΕΕ δεν δυσκολεύει πια τα παιδιά και τις οικογένειές τους. Αντίθετα οι δυσκολίες είναι μεγάλες όταν πρόκειται να περάσουν από την Δευτεροβάθμια στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Θα ήθελα όμως να πω δυο λόγια και για όσα δεν μπορούν να μπουκ σε γραφικές παραστάσεις και να εκτιμηθούν ποσοτικά.

- Είναι όσα βιώνουμε στο τέλος κάθε συνέντευξης.
- Είναι εκείνα τα λόγια που ακούμε και δεν γράφονται.

- Είναι εκείνα που βλέπουμε στα μάτια των επισκεπτών μας και εκείνα που νιώθουμε, όταν μας σφίγγουν το χέρι.
- Είναι η ικανοποίηση που παίρνουμε γιατί αισθανόμαστε ότι βοηθήσαμε ένα παιδί να βρει το δρόμο του.

Αυτή είναι εν τέλει η αμοιβή μας και αυτά είναι που μας κρατούν, παρά τις δυσκολίες στη θέση αυτή.

Γιατί κάθε φορά που τελειώνει μια συνέντευξη η ίδια πάντα φράση έρχεται στα χείλη μας: «**αξίζει τον κόπο**».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Δημητρόπουλος, Ε. (1998 β) *Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας. Εκπαιδευτικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός. Μέρος β'. Γρηγόρη.*
- Δημητρόπουλος, Ε. (2002). Ο Τίτλος του Λειτουργού ΣΥ.Π.: «Αν Σήμερα Αβλεψίες Αύριο Κλάματα» Τότε Είναι Καιρός να Ανησυχήσουμε πριν Είναι Κατόπιν Εορτής. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού* τ. 60-61 σσ. 6-8.
- Καλαβά-Μυλωνά, Ν. Παραλληλισμός των Αρχών της Συμβουλευτικής με την Παγκόσμια Αντίληψη Αναφορικά με τη Διαφορετικότητα και την Ισότητα. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού* τ. 58-59 σ. 35.
- Κανδυλάκη, Α. (2001). *Η Συμβουλευτική στην Κοινωνική Εργασία.* Σύγχρονες Ακαδημαϊκές & Επιστημονικές Εκδόσεις Ε.Π.Ε.
- Κασσωπάκης, Μ. (2000). Συμβουλευτική, Επαγγελματικός Προσανατολισμός και Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού* τ. 54-55, σσ. 23-33.
- Κοινωνιολογικό Λεξικό (1982). Καστανιώτη.
- Στογιαννίδου, Α. (2001). Ερευνητικά Ευρήματα για την Αποτελεσματικότητα της Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας: Προτάσεις Εφαρμογής στη Συμβουλευτική και στην Εκπαίδευση Συμβούλων. Στο *Πρακτικά Α' Πανελληνίου Συνεδρίου του Ε.Κ.Ε.Π.*, Αθήνα 9-11/5/2001.

Κ. Κολλημένου* - Φ. Συμεωνίδης**

Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΣΕ ΕΝΑ ΓΡΑΣΕΠ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Ανάμεσα στις προτεραιότητες ενός καθηγητή Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού είναι ασφαλώς η ενθάρρυνση και η διευκόλυνση των μαθητών/τριών στην αναζήτηση λύσεων και τη θέση ρεαλιστικών στόχων. Μέσα από το πρόγραμμα Επαγγελματική Συμβουλευτική σε Ατομικό επίπεδο επιδιωκόμενος στόχος είναι να επιτευχθεί μια εξελικτική, συνεχής διαδικασία εξατομικευμένης καθοδήγησης. Η συμβουλευτική διαδικασία ασκείται με βασικό μέλημα να βοηθήσουμε το μαθητή, ο οποίος αντιμετωπίζεται σαν ύπαρξη που εξελίσσεται και τείνει προς τη βελτίωση και την αυτοπραγμάτωση, να βοηθήσει ο ίδιος τον εαυτό του και να μάθει να προσανατολίζεται μόνος του. Ο στόχος δεν είναι η επίλυση κάποιου συγκεκριμένου προβλήματος αλλά η διευκόλυνσή του ώστε να γίνει κύριος του εαυτού του με συγκροτημένο τρόπο και να μάθει ότι υπάρχουν στρατηγικές αντιμετώπισης οποιουδήποτε μελλοντικού ζητήματος, ιδιαίτερα σχετικά με την αυτογνωσία, την αυτοπληροφόρηση και τον έλεγχο της πληροφορίας, τη λήψη απόφασης, την αναζήτηση εργασίας ή την αντιμετώπιση της ανεργίας.

K. Collimenou* - F. Symeonidis**

THE CAREER COUNSELLING FUNCTION IN THE CAREER CENTER OF A GREEK HIGH SCHOOL

School Career Counsellor has to play a significant role in such a way that empowers and facilitates pupils to seek for solutions and set realistic goals in order to find their way out. The School Vocational and Career Guidance (SVG; in Greek: ΣΕΠ =SEP) model is focusing on the self not as a stable entity, but as an entity in a continual process of becoming, as a process of evolving nature. In the context of this critical and developmental model, SEP can contribute positively to the self-actualization and social integration of a person by informing about studies and careers and educational and vocational alternatives, developing his/her self-awareness, self-esteem and decision-making skills by offering counselling services and time for discussion, enhancing his/her self-esteem and motivation and emphasizing on his/her self-regulation. Individual Career Counselling is an advising one-to-one interview through which pupils discuss their choice of undergraduate studies, and they check that their preferences reflect their interests and their realistic targets. Emphasis is given to their carrier prospects and plans for the future. Counsellor may help them to think about possible solutions or simply to make space to talk things through with someone who is not involved. It isn't in Counsellor's duties to tell them what to do, but he/she will listen to them, help them to reach decisions and support them in carrying through.

Key Words

School Educational Guidance/Orientation, Carrier choice, Counselling interview
Complex Inventory, Individualised assistance, Individual file
Self-acceptance, Self-image, Self-disclosure, Self-management
Person-centered Counselling, Developmental theory.

* Η Κ.Κ. είναι Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. *Επικοινωνία*: Επαμεινώνδα 85, 16674, Γλυφάδα.

** Ο Φ. Σ. είναι Φιλόλογος, Καθηγητής-Σύμβουλος, Ε.Π. *Επικοινωνία*: Υψηλάντου 18 Θεσσαλονίκη 55337, τηλ. 0310-940634.

Η Συμβουλευτική Λειτουργία: Μία Πρόταση Προοπτικής

Ανάμεσα στις πολλές αρμοδιότητες του καθηγητή συμβούλου, η Συμβουλευτική είναι ο ακρογωνιαίος λίθος που θα διευκολύνει όλες τις υπόλοιπες. Σκόπιμα, επομένως, επιλέξαμε να αναφερθούμε στην κρίσιμη αυτή λειτουργία, καθώς διαπιστώνουμε την αναγκαιότητα της εφαρμογής της. Η Συμβουλευτική διαδικασία όμως, αν περιοριστούμε στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου, είναι μια διαδικασία :

- I. Αποσπασματική ή έκτακτη και σπάνια συνεχίζεται συνεννοημένα, εξαιτίας της έλλειψης χρόνου αλλά και επειδή το ωρολόγιο πρόγραμμα δεν χαρακτηρίζεται από ελαστικότητα.
 - II. Συγκυριακή και σύντομη. Δεν γίνεται πάντα σε φυσιολογικές ή κατάλληλες συνθήκες, αφού ασκείται στα διαλείμματα ή σε κενά μαθημάτων, όταν υπάρχει πλήθος μαθητών¹ επισκεπτών που επιζητούν άμεση καθοδήγηση, πληροφόρηση ή συζήτηση.
 - III. Πολύ χαλαρή. Σπάνια γίνεται κατά μόνας, αφού οι μαθητές συνήθως έρχονται σε μικρές ομάδες, με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται αδυναμία στο σχεδιασμό και δυσκολία στη συγκέντρωση.
 - IV. Αρκετά περιορισμένη σε περιεχόμενο. Συνήθως δηλαδή περιορίζεται στην επαγγελματική πληροφόρηση.
- Η σταδιακή απεμπλοκή όλων αυ-

τών των δυσλειτουργιών και ο εθισμός των μαθητών σε μια συστηματικοποιημένη συνεργασία θα ικανοποιούσε τους ίδιους τους μαθητές πρωτίστως και θα προσέφερε νέες προοπτικές στο σχολείο. Για την επίτευξη ενός τέτοιου στόχου, πολύ συχνά παραμένουμε μετά τη λήξη των μαθημάτων, καθιερώνουμε απογευματινή λειτουργία του ΓραΣΕΠ, κάτι που προτιμούν και απολαμβάνουν αρκετοί μαθητές, ενώ άλλοτε πάλι επιδιώκεται και συχνά επιτυγχάνεται η δυνατότητα προσυνεννοημένης απουσίας του μαθητή από μία ώρα μαθήματος. Στη δική μας καθημερινότητα αυτό που έχει βοηθήσει είναι το Ηλεκτρονικό ημερολόγιο, χάρη στο οποίο ο μαθητής έχει ανά πάσα στιγμή πρόσβαση (με την εντολή *Εύρεση* από την *Επεξεργασία*) στις συζητήσεις που έχουμε ανταλλάξει και έτσι εξασφαλίζεται συνέχεια.

Όμως, αυτό που κυρίως νομίζουμε πως θα λειτουργούσε αντισταθμιστικά είναι η παροχή μιας ευκαιρίας για άνετη συζήτηση σε όλους τους μαθητές, στα πλαίσια ενός προγράμματος Αγωγής Σταδιοδρομίας. Αναφερόμαστε σε ωριαία προσυνεννοημένα, προσεκτικά οργανωμένα και συστηματικά προσωπική συνέντευξη. Η συνέντευξη μεταξύ του νέου και του συμβούλου «αποτελεί την απαραίτητη προϋπόθεση της συμβουλευτικής παρέμβασης»² και επιδιώκει την εξάλειψη των προβλημάτων που προαναφέραμε. Μέσα από το πρόγραμμα Επαγγελματική Συμβουλευτική σε Ατομικό επίπεδο (Individual

1. Στο εξής θα χρησιμοποιείται ο όρος *μαθητής* αντί του ορθού *μαθητής/-τρια* για λόγους συντομίας. Επίσης, οι όροι *συνάντηση* και *συνέντευξη* χρησιμοποιούνται χωρίς διάκριση στο κείμενο αυτό.

2. Κάντας, Α. (1991), *Ψυχολογία της Εργασίας. Θεωρίες Επαγγελματικής Ανάπτυξης. Στοιχεία Συμβουλευτικής*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Career Counselling), που διεξάγεται στην τρέχουσα σχολική περίοδο και απευθύνεται στους μαθητές της Α' Λυκείου, επιδιωκόμενος στόχος είναι η πρώτη αυτή γνωριμία –*προκαταρκτική συνέντευξη*– να αποτελέσει αφορμή για περισσότερες ωριαίες συναντήσεις, ώστε να επιτευχθεί μια εξελικτική, συνεχής διαδικασία και να σχεδιαστεί ένα ολοκληρωμένο σύστημα εξατομικευμένης καθοδήγησης με τριετή προοπτική. Το πρόγραμμα αυτό περιγράφεται αναλυτικότερα παρακάτω αλλά χρειάζεται να γίνουν πρώτα κάποιες επισημάνσεις.

Η βασική γραμμή που ακολουθείται είναι η μη κατευθυντική, προσωπο-κεντρική Συμβουλευτική του Rogers, αν και ασφαλώς κάθε θεωρητική προσέγγιση προσφέρει υποστήριξη σε μια τόσο σοβαρή διαδικασία. Κατά τη διάρκεια της συνάντησης επιδιώκεται συζήτηση για την επιλογή σπουδών και την επιθυμία επαγγέλματος, οπότε υιοθετούνται κατά βάση Ψυχαναλυτικές Θεωρίες (του Super αλλά και της Roe) ενώ και η Κοινωνιολογική άποψη του Roberts λαμβάνεται, αναπόφευκτα, υπόψη, καθώς οι κοινωνικοί παράγοντες, η κοινωνική ανισότητα και η ανεργία δεν αφήνουν διόλου ανεπηρέαστους τους σημερινούς μαθητές.

Η συμβουλευτική διαδικασία ασκείται με βασικό μέλημα να βοηθήσουμε το μαθητή να βοηθήσει ο ίδιος τον εαυτό του και να μάθει να προσανατολίζεται μόνος του. «Το

άτομο παύει να είναι εξωκατευθυνόμενο και αρχίζει να γίνεται αυτόφωτο»³. Ο μαθητής αντιμετωπίζεται σαν ύπαρξη που εξελίσσεται και τείνει προς τη βελτίωση και την αυτοπραγμάτωση. Ο στόχος δεν είναι η επίλυση κάποιου συγκεκριμένου προβλήματος του μαθητή αλλά, μέσα από την ολιστική αντιμετώπιση της ανάπτυξης του, η διευκόλυνσή του ώστε να γίνει κύριος του εαυτού του με συγκεκριμένο τρόπο και να μάθει ότι υπάρχουν στρατηγικές αντιμετώπισης οποιουδήποτε μελλοντικού ζητήματος, ιδιαίτερα σχετικά με την αυτογνωσία, την αυτοπληροφόρηση και τον έλεγχο της πληροφορίας, τη λήψη απόφασης, την αναζήτηση εργασίας ή την αντιμετώπιση της ανεργίας. Η προσπάθεια είναι να εφαρμόσουμε σιγά - σιγά –και όσο μας είναι δυνατόν– όλες αυτές τις χρήσιμες προτάσεις. Μέσα από τις συναντήσεις με τους μαθητές ρίχνονται οι πρώτοι σπόροι.

Η προσπάθεια αυτή υποβοηθείται ουσιαστικά από το κριτικό - αναπτυξιακό μοντέλο της κας Κοσμίδου-Hardy⁴, τη συστημική - κυβερνητική προσέγγιση του κου Κεκε⁵, τη προσδοκία για αυτεπάρεχια του κου Κρίβα⁶.

Παράλληλα, λαμβάνονται υπόψη ερωτηματολόγια από την ελληνική και ξένη βιβλιογραφία και δημιουργούνται προσωπικά εργαλεία που αξιοποιούνται την ώρα της Συμβουλευτικής. Τα τεστ χρησιμοποιούνται συμπληρωματικά, όταν το ζητά ο ίδιος ο μαθητής και υπό προϋποθέ-

3. Κοσμίδου, Χρ. (1986).

4. Βλ. σχετ. ΕΛΕΣΥΠ, τχ. 36-37, 38-39, 42-43 κλπ.

5. Βλ. σχετ. ΕΛΕΣΥΠ, τχ. 38-39.

6. Βλ. σχετ. ΕΛΕΣΥΠ, τχ. 40-41.

σεις. Σε καμία περίπτωση δεν παρέχονται συμβουλές και μαγικές συνταγές κατά τη διάρκεια της Συμβουλευτικής, η οποία έχει ως επιδίωξη το φωτισμό της γενικής πραγματικότητας του μαθητή. Επιχειρείται η συνεργασία με τους γονείς των μαθητών και με όλο το διδακτικό προσωπικό, αφού εξάλλου κατόπιν συνεννόησης αποσπάται η άδεια, ώστε οι μαθητές να απουσιάσουν από την τάξη τους, μόνο μία φορά καθ' όλη τη διάρκεια του έτους σύμφωνα με το πρόγραμμα Αγωγής Σταδιοδρομίας.

Καταληκτικά επισημαίνεται ότι η Συμβουλευτική ασκείται διαρκώς, από τη στιγμή που υπάρχει ένας φυσικός και φυσιολογικός χώρος για αυτή τη σημαντική, μη στατική αλλά εξελικτική και συνεχή διαδικασία. Ο θεσμός του Γραφείου ΣΕΠ είναι ένας χώρος που άνοιξε νέες προοπτικές αλλά χρειάζεται πολλή δουλειά για να θεριστούν καρποί. Το Γραφείο ΣΕΠ, πέρα από την πληροφόρηση που διαρκώς προσφέρει, αναδεικνύεται σε κατεξοχήν χώρο συμβουλευτικής. Οι πρώτες διαπιστώσεις φανερώνουν τη δίψα των μαθητών για επικοινωνία και συζήτηση. Είναι χαρακτηριστικό ότι, τρεις μήνες μετά την έναρξη του προγράμματος, οι μαθητές έρχονταν από μόνοι τους να συνεννοηθούν για τη συνάντηση ή επιδίωκαν νέα συνάντηση και οι μαθητές των άλλων τάξεων θέλουν πια κι αυτοί να συναντηθούμε. Το πρόγραμμα θα αξιολογηθεί συνολικά στη λήξη του, οπότε θα εξαχθούν πιο σημαντικά συμπεράσματα. Η αλήθεια πάντως είναι ότι μια νέα διάσταση ανοίγεται στο

σχολείο, αν και φυσικά η ελλιπής κατάρτιση αποτελεί άγχος και μέλημα. Όμως, η καθημερινή εμπειρία μάς διδάσκει να βελτιωνόμαστε, σε μια εποχή που οι μαθητές δεν μπορούν να περμιένουν τις τέλειες λύσεις. Ας μην λησμονούμε εξάλλου ότι ο *Πολυδύναμος καθηγητής*, για να χρησιμοποιήσουμε έναν όρο με τη σημασία που έδωσε σ' αυτόν ο κος Κασσωτάκης⁷, είναι ο καθηγητής που θα φροντίσει να αναπτύξει τον πολυπρωματικό του ρόλο μέσα στο σημερινό σχολείο.

Νέες Προοπτικές και Διαστάσεις

Ένας νεοσύστατος θεσμός στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ξεκίνησε τη λειτουργία του στις 21 Φεβρουαρίου 2000. Ένα μεγάλο τραπέζι, ένα γραφείο, τα μηχανήματα, ένα βάζο, και ένας άνθρωπος που έβαλε στο βάζο ένα λουλούδι. Η δημιουργία των Γρα.ΣΕΠ βασίστηκε στο Ν. 2525/97 και τα πρώτα 200 περίπου τέτοια γραφεία, που εδρεύουν μέσα σε ισάριθμες σχολικές μονάδες, άρχισαν να πάλλονται, να σφύζουν από ζωή, να επιτρέπουν στους πελάτες της εκπαίδευσης, τους μαθητές, να γίνουν επιτέλους πρωταγωνιστές.

Όπου υπήρξαν καλές συνθήκες, οι συνάδελφοι εκμεταλλεύτηκαν την ευκαιρία της δημιουργίας και της πρωτοπορίας και έδωσαν πνοή στα Γρα.ΣΕΠ, που μέσα σε σύντομο διάστημα έχουν ήδη καθιερωθεί ως χώροι συναντήσεων και συζητήσεων με τους μαθητές. Μέσα σε φιλόξενο και προσεγμένο περιβάλλον δίνονται οι απαντήσεις στις κρίσιμες ερωτήσεις

7. Βλ. σχετ. ΕΛΕΣΥΠ, τχ. 30-31.

των μαθητών, φροντίζοντας συνειδητά και με γνησιότητα για την ενθάρρυνση και την ενίσχυση της αυτοαντίληψής τους.

Το πιο σημαντικό, μιλώντας για νέες διαστάσεις και προοπτικές, είναι η ουσιαστική επικοινωνία με τους μαθητές, αλλά και όλους, όσοι εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η επικοινωνία αυτή ανοίγει νέους δρόμους, καθώς δημιουργείται ένα νέο περιβάλλον μέσα στο οποίο ενθαρρύνεται η συζήτηση αλλά και η ανάγνωση και η αναζήτηση της πληροφορίας και της γνώσης, η εκπόνηση δημιουργικών εργασιών και η έκθεση έργων των ίδιων των μαθητών. Καθημερινά οι μαθητές έχουν ανοικτή πρόσβαση στο Διαδίκτυο, αναζητώντας εκπαιδευτική και πολιτιστική πληροφόρηση, ενώ παράλληλα ένα δανεισιτικό σύστημα εξυπηρετεί καθημερινά τους μαθητές με υλικό που διαχειρίζονται στο σπίτι τους. Τέλος, συμμετοχές σε πολιτιστικά προγράμματα και εκδηλώσεις πολύπλευρου χαρακτήρα, φωτογραφικά λευκώματα από την πλούσια δράση εντός και εκτός του σχολείου, λίστες χρήσιμων ηλεκτρονικών διευθύνσεων για το Διαδίκτυο και αρχείο εκπαιδευτικών κασετών είναι κάποιοι από τις προσπάθειες που έχουν ως ειλικρινή σκοπό την εξασφάλιση δημιουργικού αλλά και ευχάριστου κλίματος για αλληλο-συνεργασία.

Ο καθηγητής - σύμβουλος Σ.Ε.Π. είναι πρόθυμος να εξυπηρετήσει καθημερινά και με αμεσότητα πλήθος μαθητών, καταθέτοντας απεριορίστο χρόνο και διάθεση για συνεργασία με κάθε ενδιαφερόμενο οποιαδήποτε στιγμή κληθεί γι' αυτό. Βρίσκεται σε μια ιδιαίτερη θέση, πρωτόγνωρη για

τα δεδομένα της Εκπαίδευσης στην Ελλάδα, και ο πολλαπλός ρόλος του εμπεριέχει πληροφόρηση, συμβουλευτική στήριξη, σύσταση οργανωμένης βιβλιοθήκης για το ΣΕΠ, αέναση ενημέρωσή του σε θέματα εκπαιδευτικών δομών και σπουδών, διαρκή αναζήτηση πηγών και πληροφοριών για να δίνει υπεύθυνες και τεκμηριωμένες απαντήσεις, συνεχή σχεδιασμό των εκδηλώσεων που επιχειρεί, διαρκή επιμόρφωση, ιδιαίτερα στη χρήση των νέων τεχνολογιών, διαδραστική επικοινωνία μέσω του Νέστορα, διαρκή παραγωγή διδακτικού υλικού κλπ.

Εμπειρίες από την Ατομική Συμβουλευτική Επαγγελματικού Προσανατολισμού

Η παρουσίαση αφορά στην ατομική συμβουλευτική για τις σπουδές και το επάγγελμα, όπως βιώνεται από την εμπειρία επί ενάμισι χρόνο στο Γραφείο ΣΕΠ. Θα αναφερθούμε περιγραφικά και με συντομία στην ταξινόμηση των μαθητών σε ομάδες, στους παράγοντες που επηρεάζουν τις συναντήσεις στο Γραφείο ΣΕΠ καθώς και το ρόλο της οικογένειας.

Οι συναντήσεις κατ' άτομο είναι συνήθως τέσσερις ή πέντε. Ο αριθμός των συναντήσεων, η επιτυχία και η αποτελεσματικότητά τους εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες. Αυτοί μπορούν να αφορούν:

1. Την πολυπλοκότητα του προβλήματος όπως βιώνεται από το μαθητή ή τη μαθήτριά. Εδώ η παράμετρος του φύλου είναι σημαντική.
2. Το βαθμό δυσκολίας στην επικοινωνία με την οικογένεια.

3. Τη συνολική απόδοση στο σχολείο σε συνάρτηση με τις δηλούμενες σπουδαστικές προσδοκίες.
4. Την προσωπική αναπτυξιακή πορεία στην οποία βρίσκεται ο μαθητής ή η μαθήτρια.
5. Την έκταση των προσόντων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων που έχουν καλλιεργηθεί μέχρι εκείνη τη στιγμή.
6. Την ουσιαστική δυνατότητα για ενσυνείδητη αναπτυξιακή προσπάθεια.
7. Την πραγματική θέληση για «λήψη απόφασης».

Με βάση τους παραπάνω παράγοντες είναι δυνατό να ταξινομηθούν τα άτομα σε χαρακτηριστικές ομάδες μαθητών που ζητούν επαγγελματικό προσανατολισμό. Η ταξινόμηση αυτή έχει στηριχθεί στο αρχείο ενός ΓΡΑΣΕΠ. Επομένως μπορεί να αποτελέσει μια πρώτη αφορμή για διάλογο, να δώσει πρώτα στοιχεία και υποθέσεις για έρευνα και αξιολόγηση. Βεβαίως δεν είναι δυνατόν να προβεί σε γενικεύσεις.

Την πρώτη ομάδα αποτελούν οι λεγόμενοι «άριστοι μαθητές». Έχουν συνήθως τελειώσει στις ξένες γλώσσες στο ανώτερο επίπεδο. Οι βαθμοί τους είναι από 18 και πάνω. Το πρόβλημά τους διατυπώνεται από τις φράσεις «μου αρέσουν όλα τα μαθήματα και όλα τα επαγγέλματα, τι σχολή να ακολουθήσω για να βρω δουλειά», «φοβάμαι την ανεργία, θέλω οι κόποι των γονιών μου και οι δικοί μου να ανταμειφθούν».

Τη δεύτερη ομάδα αποτελούν οι ταλαντούχοι μαθητές με πολλά ενδιαφέροντα και αρκετές δεξιότητες, που δεν έχουν όμως τόσο καλές σχολικές επιδόσεις, γιατί οι κλίσεις τους

είναι προσδιορισμένες και δεν μπορούν να αποδώσουν πολύ περισσότερο. Πρόκειται για παιδιά που λατρεύουν τα αρχαία, τη λογοτεχνία, την ιστορία, αλλά υποφέρουν στα μαθηματικά και στη φυσική ή το αντίθετο, έχουν μουσικές, θεατρικές, αθλητικές δραστηριότητες, αλλά το υπάρχον σύστημα εισαγωγής είναι ιδιαίτερος δύσκολο γι' αυτά τα παιδιά.

Την τρίτη ομάδα αποτελούν οι μαθητές που βλέπουν την εκπαιδευτική πορεία τους για πρώτη φορά να είναι εμπόδιο στις επαγγελματικές τους επιδιώξεις. Είναι μαθητές που η σχολική απόδοσή τους βρίσκεται γύρω από τη βάση. Δεν έχουν καλλιεργήσει ξένες γλώσσες και άλλες δεξιότητες. Έχουν συνήθως χαμηλό δείκτη αυτοεκτίμησης και μειωμένες εκπαιδευτικές και επαγγελματικές προσδοκίες. Αναζητούν στο ΣΕΠ τη «σανίδα σωτηρίας».

Την τέταρτη ομάδα αποτελούν εκείνοι οι μαθητές με χαρακτηριστικά παρόμοια με την προηγούμενη ομάδα, αλλά με διαφορετικές επαγγελματικές επιθυμίες. Θέλουν να σπουδάσουν ένα εντελώς συγκεκριμένο ΤΕΙ ή ΙΕΚ σε συνδυασμό με επαγγελματική απασχόληση αμέσως μετά το σχολείο. Ο προγραμματισμός τους καθώς και το αίτημα για βοήθεια εστιάζεται στη δυνατότητα πραγματοποίησης των παραπάνω.

Την πέμπτη ομάδα αποτελούν οι μαθητές με προσωπικά προβλήματα που οφείλονται σε μεγάλο βαθμό σε δύσκολες οικονομικές ή/και οικογενειακές καταστάσεις, όπως με γονείς που βρίσκονται σε κρίση περιστασιακά ή μόνιμα, ζουν σε άνεργη οικογένεια, είναι κακοποιημένα παι-

διά, παιδιά με κάποια αρρώστια, ορφανά, παιδιά με κάποιο ειδικό πρόβλημα. Οι μαθητές αυτοί μάλλον βρίσκουν την ευκαιρία να ζητήσουν προσωπική βοήθεια και δεν ενδιαφέρονται παρά λίγο ή καθόλου για τις σπουδές και το επάγγελμα. Υπάρχουν περιπτώσεις που ζητούν πληροφορίες για το πώς θα «γλιτώσουν» από το σπίτι.

Ο ρόλος της οικογένειας θα μπορούσε ίσως να περιγραφεί με μια παρόμοια τυπολογία. Έχει πολύ ενδιαφέρον να διερευνηθεί αυτός ο χώρος, διότι, όπως από τα περιστατικά διαφαίνεται, οι παρεμβατικοί γονείς δεν συναντώνται μόνο στην πρώτη ομάδα, αλλά σχεδόν σε όλες. Υπάρχουν περιστατικά παρεμβατικών γονέων ακόμη και στην τρίτη ομάδα. Ο κοινωνικοποιητικός ρόλος της οικογένειας και πιο συγκεκριμένα της μητέρας έχει διαπιστωθεί και στην Ελλάδα (Πάντα 1988, Τσολακίδου, 1977).

Η κοινωνική συμπεριφορά των οικογενειών σε περιόδους ανεργίας και οι ψυχοκοινωνικές επιδράσεις της είναι πολύ σημαντικές παράμετροι που οφείλουμε ως Σύμβουλοι Επαγγελματικού Προσανατολισμού να λάβουμε υπόψη (Πατινώτης κ.α. 1998). Όπως έχει αναφερθεί για το ρόλο της οικογένειας, η κοινωνικοποιητική δράση της «αναλαμβάνει ως προς το επάγ-

γελμα των παιδιών ένα ρόλο φίλτρου, μια λειτουργία προσαρμογής των τύχων «υπερβολικών» φιλοδοξιών, στοχοθετήσεων και επαγγελματικών οραμάτων των νέων στις υπάρχουσες κοινωνικοοικονομικές δομές, λειτουργίες και ιεραρχήσεις. Με τον τρόπο αυτό συμβάλει στην επίδειξη επαγγελματικού «ρεαλισμού» από μέρους των νέων στοχεύοντας στη βελτίωση των δυνατοτήτων πρόσβασης τους στην αγορά εργασίας» (Πατινώτης υπό έκδοση: 12).

Έντονη επίσης είναι η υποστήριξη που παρέχουν στα παιδιά τους οι γονείς από διαφορετικά κοινωνικοοικονομικά περιβάλλοντα. Αποτελεσματική είναι οπωσδήποτε η υποστήριξη γονέων με ισχυρό κοινωνικοεπαγγελματικό κύρος. «Οι τρόποι υποστήριξης γονέων ισχυρής επαγγελματικής θέσης προς τους γόνους τους είναι πολλοί και διαφορετικοί. Αφορούν τόσο στην καλύτερη, πιο επιμελημένη, κοινωνικά και εκπαιδευτικά, προετοιμασία των παιδιών τους για την επαγγελματική ζωή όσο και στη διευρυμένη χρήση κοινωνικοπολιτικών ή οικονομικών δικτύων και διαμεσολαβήσεων που είναι δυνατόν να υποστηρίξουν την ένταξη των παιδιών τους σε επιθυμητές θέσεις της αγοράς εργασίας» (Πατινώτης 2001:13).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Κάντας, Α., 1991. *Ψυχολογία της Εργασίας. Θεωρίες Επαγγελματικής Ανάπτυξης. Στοιχεία Συμβουλευτικής*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Κοσμίδου, Χρ., 1986. «Έννοια και Περιεχόμενο των όρων Συμβουλευτική και Προσανατολισμός». *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 1: 26- 35.
- Πάντα Δ., 1988. *Οι επαγγελματικές επιλογές των νέων – Κοινωνιολογική προσέγγιση στην επίδραση της οικογένειας και της ομάδας ομηλίκων στις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές αποφάσεις των νέων*, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.
- Πατινώτης Ν., 1998. *Ανεργία και ψυχική υγεία*, Αθήνα ΓΓΛΕ.
- Πατινώτης Ν., «Επιλογή εξαναγκασμός ή «ότι βρεθεί» - Κοινωνικές διαδικασίες προσαρμογής κατά την ένταξη στην αγορά εργασίας», στο: Επετηρίδα προς τιμήν της καθηγήτριας Α. Νικολάου, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, υπό έκδοση.
- Τσολακίδου Ε., 1977, *Οι επαγγελματικές προτιμήσεις των εφήβων*, Αθήνα: Προσκήνιο.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ
Β' ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Μαρία Σαββίδου-Ιακωβίδου*

Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ ΑΝΕΡΓΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ/ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Σκοπός της σύντομης εισήγησης είναι η εντόπιση και παρουσίαση των βασικών ψυχολογικών επενεργειών του φαινομένου της ανεργίας και ειδικότερα της μακροχρόνιας ανεργίας του ενήλικου κυρίως ατόμου, συχνό φαινόμενο, που αποτελεί δυσεπύλυτο πρόβλημα των σύγχρονων κοινωνιών. Επίσης, επιδιώκει στην ανάδειξη κάποιων προβληματισμών σχετικά με τη σπουδαιότητα παρέμβασης της συμβουλευτικής των ανέργων μέσα από την εκπαίδευση/κατάρτιση/απασχόληση στα στενά χρονικά περιθώρια που μας επιβάλλει η σημερινή ημερίδα. Οι ραγδαίες κοινωνικές και τεχνολογικές συνθήκες μας επιβάλλουν την αντιμετώπιση της ανεργίας και μέσα από τη συμβουλευτική, αρκεί να εξασφαλιστούν τα κατάλληλα μέσα στις Υπηρεσίες που επιτελούν το λειτουργήμα του Προσανατολισμού και της Συμβουλευτικής. Η κατάθεση μιας αξιόπιστης και καλά τεκμηριωμένης πρότασης, ως αποτέλεσμα της σημερινής συνάντησης πρέπει να αποτελέσει την προοπτική, αλλά και τη δέσμευση συνεργασίας για όλους που αγωνιούν για την εξασφάλιση απασχόλησης και την αντιμετώπιση ανεργίας των ανέργων νέων, γυναικών, ευπαθών κοινωνικών ομάδων και άλλων.

Maria Savidou-Iakovidou**

DIE BERATUNGSSHILFE DER LANGZEITARBEITSLOSEN DURCH DIE AUSBILDUNG/QUALIFIZIERUNG/BESCHÄFTIGUNG

Ziel dieses kurzen Vortrages ist die Lokalisierung und Darstellung der grundsätzlichen, psychologischen Nacheffekten des Phänomens der Arbeitslosigkeit und insbesondere der Langzeitarbeitslosigkeit der erwachsenen Person. Es ist ein häufiges Phänomen, dass ein schwer zu lösendes Problem der modernen Gesellschaften darstellt. Dieser Vortrag beabsichtigt, innerhalb des engen Zeitrahmens dieser Tagung, auch die Betonung bestimmter Problemstellungen bezüglich der Wichtigkeit der Intervention einer Beratungshilfe bei Arbeitslosen durch Ausbildungs-/Qualifizierungs- und Beschäftigungsstrategien. Die schnellen Entwicklungen in der Gesellschaft und Technologie diktieren eine Konfrontation mit der Arbeitslosigkeit auch durch Beratungshilfe, vorausgesetzt die entsprechenden Mittel für die Beratungsstellen und Arbeitämtern werden sichergestellt. Die Präsentation eines zuverlässigen und gut dokumentierten Vorschlags, als Ergebnis des heutigen Treffens, soll zur einer möglichen Zusammenarbeit verpflichten. Eine Zusammenarbeit für alle, die sich für die Sicherstellung der Arbeit sowie für Jugend-, Frauen- und Randgruppenarbeitslosigkeit einsetzen.

* Η Μ. Σ.-Ι. είναι διπλωματούχος Παιδαγωγός-Θεραπευτικών επιστημών με εξειδίκευση στην Κοινωνική Παιδαγωγική του Πανεπιστημίου Κολωνίας (Γερμανία) και κάτοχος Μεταπτυχιακού τίτλου της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

** Frau Maria Savidou-Iakovidou ist Diplom Pädagogin-Therapeutin, spezialisierte sich in Sozialpädagogik bei der Universität Köln und besitzt den Titel eines Aufbaustudiums der Abteilung für Philosophie der Aristoteles Universität von Thessaloniki.

Κύριε πρόεδρε της Ελληνικής Εταιρείας Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.),

Με ιδιαίτερη χαρά συμμετέχω σε αυτή την τόσο ενδιαφέρουσα ανταλλαγή απόψεων και σας ευχαριστώ που μου δίνετε την ευκαιρία να καταθέσω τις απόψεις μου για ένα τόσο σημαντικό θέμα όπως είναι ο Προσανατολισμός και η Συμβουλευτική.

Σκοπός της σύντομης εισήγησής μου με θέμα: «Συμβουλευτική βοήθεια των μακροχρόνια Ανέργων μέσα από την εκπαίδευση/κατάρτιση/απασχόληση» είναι η εντόπιση και παρουσίαση των βασικών ψυχολογικών επενεργειών του φαινομένου της ανεργίας και ειδικά της μακροχρόνιας ανεργίας, προσεγγίζοντας τις δυσμενείς ψυχολογικές επιπτώσεις του ενήλικου ατόμου, συχνό φαινόμενο που αποτελεί δυσεπίλυτο πρόβλημα των σύγχρονων κοινωνιών.

Η εισήγησή μου επιδιώκει, επίσης, την ανάδειξη κάποιων προβληματισμών σχετικά με τη σπουδαιότητα της συμβουλευτικής παρέμβασης, των ανέργων στα στενά χρονικά περιθώρια που μας επιβάλλει η σημερινή ημερίδα.

Για να αναπτυχθεί πλήρως το θέμα της παρούσης εργασίας πρέπει κανείς να ξεκινήσει με μια προσπάθεια ανάπτυξης του κοινωνικοοικονομικού και ψυχολογικού προφίλ των μακροχρόνια ανέργων, να αναλύσει κανείς τις υπάρχουσες οργανωμένες υπηρεσίες συμβουλευτικής και προσανατολισμού, τις πολιτικές για την ανάπτυξη της απασχολησιμότητας, δηλαδή τα διάφορα προγράμματα συνεχιζόμενης κατάρτισης, επανακατάρτισης, και της δια βίου

εκπαίδευσης, προκειμένου μέσα από εκεί να αναδειχθούν και στη συνέχεια να προωθηθούν ευέλικτα και μεταβιβάσιμα, ικανά να συμβάλλουν στην ανταγωνιστικότητα και απασχολησιμότητα του ατόμου μέσα σε ένα περιβάλλον, το οποίο καθημερινά και συνεχώς αλλάζει με γρήγορους ρυθμούς, που τις περισσότερες φορές δημιουργεί την αίσθηση του διαφορετικού και αδιάφορου.

Είναι γνωστό πως η αλματώδης εξέλιξη της επιστήμης και της τεχνολογίας επέφεραν τις τελευταίες δεκαετίες στην κοινωνία σημαντικές αλλαγές. Η τεχνολογική ανάπτυξη, τα μέσα και οι τρόποι παραγωγής των οικονομικών και πνευματικών αγαθών, εξανάγκασαν τις κοινωνίες να αναζητήσουν νέα μοντέλα κοινωνικής οργάνωσης και λειτουργίας.

Μπροστά στον κίνδυνο αδυναμίας της οργανωμένης εκπαίδευσης να παρακολουθήσει, αλλά και ταυτόχρονα να συμβάλει στη δημιουργία των νέων κοινωνικών μοντέλων οργάνωσης, οι κοινωνίες αναζήτησαν αναγκαστικά τα εκπαιδευτικά μοντέλα έξω και πέρα από τη γνωστή ιδρυματική μορφή.

Στόχος των κοινωνιών δεν ήταν η εξεύρεση εκπαιδευτικών εναλλακτικών λύσεων με τη γνωστή μορφή ιδρυματικής αυθύπαρκτης μορφωτικής υπόστασης, αλλά περισσότερο πρόθεση ήταν και είναι η παροχή εκπαιδευτικών δυνατοτήτων στους ανθρώπους, ώστε να εξασφαλίζεται η αναγκαία γνώση για την εξέλιξη του ανθρώπινου κεφαλαίου, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται ο κοινωνικός λειτουργισμός. Αυτή η κοινωνική διεργασία, από την άλλη πλευρά δίνει την αίσθηση στον άνθρωπο πως

βγαίνει κερδισμένος από όλα αυτά, διότι του δίνεται η δυνατότητα συμμετοχής σε μια διαδικασία συνεχούς εκπαίδευσης και επανεκπαίδευσης ή επιμόρφωσης και το αίσθημα μερικής εξασφάλισης απέναντι στον κίνδυνο ανεργίας ή περιθωριοποίησης εξαιτίας των παρωχημένων γνώσεων και δεξιοτήτων που κατέχει απέναντι στις εξελισσόμενες τεχνολογικές και οργανωτικές κατακτήσεις.

Για την κάλυψη του κενού της σχέσης μεταξύ εκπαίδευσης και εργασίας, η Παιδαγωγική ως επιστήμη, προσπάθησε μέσα στα επιστημονικά πλαίσια, να δημιουργήσει νέα προφίλ καταρτισμένων εκπαιδευτικών επιμορφωτών και συμβούλων. Η σπουδαιότητα νέων εκπαιδευτικών προσεγγίσεων προέκυψε από τις συμπεριφορές και μεθοδολογίες, οι οποίες παρεκκλίνουν ως προς την εφαρμογή τους, από εκείνες που εφαρμόζονται στο παιδί και στον έφηβο.

Μέχρι πολύ πρόσφατα, ο άνθρωπος της μέσης ηλικίας, δηλαδή από τα είκοσι μέχρι τα εξήντα, είχε εντελώς αγνοηθεί, ειδικά στον τομέα της μάθησης. Πολλοί θεωρητικοί και μελετητές ήταν της άποψης, πως η ενήλικη ζωή είναι μια στατική περίοδος η οποία ουσιαστικά δεν έχει να παρουσιάσει καμιά ανάπτυξη, τόσο στο φυσιολογικό, όσο και στο συγκινησιακό τομέα.

Σήμερα η άποψη αυτή αμφισβητείται με την παροχή καινούργιων μελετών από ανθρωπολόγους, ψυχολόγους και εργασιολόγους, οι οποίοι υποστηρίζουν το αντίθετο.

Η οικονομική ανάπτυξη, η επιστημονική πρόοδος και η εξέλιξη της τεχνολογίας οδηγούν την αγορά ερ-

γασίας στην αναζήτηση εργατικού δυναμικού υψηλών προδιαγραφών.

Οι απεριόριστες δυνατότητες που εν τω μεταξύ δημιουργούνται στο χώρο παραγωγής του εμπορίου και των υπηρεσιών, απαιτούν μια συστηματική πληροφόρηση των τάσεων και προοπτικών της αγοράς, αλλά και των εκπαιδευτικών προσφορών που παρέχουν οι κοινωνίες.

Τη σύζευξη μεταξύ αγοράς εργασίας και εκπαιδευτικής παροχής στους πολίτες της χώρας, καλούνται να εφαρμόσουν ειδικά εκπαιδευμένα στελέχη, οι σύμβουλοι εργασίας και οι επαγγελματικοί σύμβουλοι.

Όσο καλύτερα είναι οργανωμένες οι κοινωνίες, τόσο περισσότερο θεωρούνται απαραίτητοι οι σύμβουλοι. Διότι είναι τα στελέχη εκείνα, που κινούνται επαγγελματικά μέσα στην αγορά εργασίας και ταυτόχρονα παρακολουθούν τη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας.

Επιτρέψτε μου όμως σήμερα να αναφερθώ επιγραμματικά και μόνο στα στοιχεία προσωπικότητας και στις ανάγκες των μακροχρόνια ανέργων.

Πρώτα απ' όλα όμως θα ήθελα να κάνω μια σύντομη αναφορά στη Συμβουλευτική καταθέτοντας τη διαπίστωση πως ο θεσμός είναι και για τη δική μας χώρα μια πραγματικότητα. Η κατά μερικές δεκαετίες καθυστέρηση της Συμβουλευτικής και της εφαρμογής της, στη χώρα μας, σε σύγκριση πάντοτε με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, που διαθέτουν μεγαλύτερες βιβλιογραφικές αναφορές αλλά και περισσότερες εμπειρικές διαπιστώσεις, οφείλεται μάλλον σε μεγάλο βαθμό στην επιλογή άλλων προτε-

ραιοτήτων από την ελληνική κοινωνία στο παρελθόν. Όμως και η εμφάνισή της δεν συνοδεύτηκε από την ανάλογη προετοιμασία για σωστή οργάνωση και συστηματική εφαρμογή. Όπου τελικά εφαρμόζεται ακολουθεί μιμητικά τα πρότυπα των άλλων χωρών χωρίς τον απαραίτητο προγραμματισμό με αποτέλεσμα δυστυχώς ακόμα και σήμερα να μην μπορούμε να αναφέρουμε με σιγουριά τι ακριβώς επιτελείται και με ποιον τρόπο εφαρμόζεται ο θεσμός της Συμβουλευτικής.

Ίσως η μοναδική εξαίρεση να αποτελεί η διάσταση του Προσανατολισμού, όπου συμπληρώνει στη χώρα μας μισό περίπου αιώνα και βρίσκει εφαρμογή κυρίως στους χώρους εκπαίδευσης και απασχόλησης (Ο.Α.Ε.Δ.).

Στους παραπάνω χώρους που εποπτεύονται από το Υπουργείο Παιδείας και Εργασίας (Ο.Α.Ε.Δ.) έδειξε ενδιαφέρον η ίδια η πολιτεία, με αποτέλεσμα να υπάρχουν σήμερα αρκετές πληροφορίες για τους διάφορους μελετητές ή ενδιαφερόμενους πάνω στα θέματα Προσανατολισμού και Συμβουλευτικής.

Παρόλα όμως αυτά και εδώ ο θεσμός εφαρμόζεται με μεγάλη καθυστέρηση και συναντάει άπειρα προβλήματα.

Τι συμβαίνει όμως με τους μακροχρόνια ανέργους και ποιος ο ρόλος της Συμβουλευτικής σ' αυτούς;

Ποιος είναι, ποιος ονομάζεται μακροχρόνια άνεργος;¹ Θεωρείται ο πολίτης που ενώ καταβάλει προσπάθειες εξεύρεσης εργασίας δεν μπορεί να βρει, αν και ανήκει στην κατηγορία του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας.

Στην Ελλάδα η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει το 58% του συνόλου των ανέργων. Το ποσοστό αυτό είναι κατά δέκα ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Ακόμα πιο χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι το 60,5% των μακροχρόνια ανέργων αφορά άτομα που βρίσκονται στην ανεργία για διάστημα μεγαλύτερο των δύο ετών. Το 68,5% είναι γυναίκες και μάλιστα ηλικίας από 15-29 ετών. (Στοιχεία της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας)².

Για να έχουμε μια πλήρη εικόνα του μακροχρόνια ανέργου, θα πρέπει να ανατρεξουμε στη χρονική περίοδο κατά την οποία το άτομο έχει ολοκληρώσει το στάδιο της εφηβείας και είναι έτοιμο να μπει στο στάδιο της ενηλικίωσης.

Με άλλα λόγια δηλ. στο άτομο έχει συντελεστεί η σωματική, πνευματική, συναισθηματική ωρίμανση και είναι σε θέση να ενταχθεί στην κοινωνία ως αυτόνομο υπεύθυνο άτομο, έτοιμο να επωμιστεί ευθύνες και υποχρεώσεις. Μετά την ολοκλήρωση της ενδοσχόλησης, με άλλα λό-

1. α) Κάντας, Α. (1997). «Εργασία, Εκπαίδευση και Απασχόληση στην Ευρώπη του 2000», Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, τευχ. 42-43, Οκτώβριος - Δεκέμβριος 1997, σ.σ.24-30.

β) Μαστοράκη, Β. (1999). «Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας Ενηλίκων: Σκιαγράφηση της εικόνας και των αναγκών του Μακροχρόνια Άνεργου». Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, τευχ. 50-51, Οκτώβριος - Δεκέμβριος 1999, σ.σ. 139-147.

2. α) ΕΣΥΕ, (1999). Έρευνα Εργατικού Δυναμικού. Αθήνα: ΕΣΥΕ.

β) EUROSTAT, (2000). «Η ΕΛΛΑΔΑ πρώτη στη Μακροχρόνια Ανεργία», Αύγουστος 2000.

για είναι έτοιμο να πραγματοποιήσει τα όνειρα και τους στόχους του μέσα από την επαγγελματική αποκατάσταση.

Ο μακροχρόνια άνεργος σε αυτό το στάδιο της ετοιμότητας για δράση και ικανοποίησης των ψυχολογικών του απαιτήσεων δε βρίσκει εργασία. Έχει περάσει πολλές φορές από καταστάσεις αποτυχίας και απόρριψης, στην προσπάθεια της αναζήτησης εργασίας και εφόσον δε βρίσκει, αυτονόητα εξακολουθεί να έχει την οικονομική και ψυχολογική στήριξη της οικογένειάς του. Τις περισσότερες φορές όμως κυρίως όσον αφορά τα άτομα μεγάλης ηλικίας η στήριξη αυτή δεν είναι ουσιαστική με αποτέλεσμα να δημιουργούνται δυσάρεστες συγκρούσεις ακόμη και μέσα στην ίδια την οικογένεια ή ευρύτερα στον κοινωνικό του περίγυρο με όλες τις αρνητικές συνέπειες.

Αναφορικά με τα παραπάνω, προκύπτει πως η οικογένεια, και γενικότερα το συγγενικό και φιλικό περιβάλλον, θα συμβάλλει θετικά ή αρνητικά στον τρόπο που ο άνεργος αντιμετωπίζει την ανεργία.

Ακριβώς πάνω σ' αυτές τις παραμέτρους μπορεί να στηρίξει το ουσιαστικό της έργο η Συμβουλευτική. Γιατί σ' αυτή τη φάση ο μακροχρόνια άνεργος έχει ανάγκη όχι μόνο να απολαμβάνει την αγάπη και τη φροντίδα της οικογένειάς του αλλά έχει ανάγκη από μία αναγνώριση, κατανόηση και συμπαράσταση από την Πολιτεία. Έχει ανάγκη Συμβουλευτικής Σταδιοδρομίας που θα του εξασφαλίσει τον ανθρώπινο σεβασμό και την αξιοπρέπεια που επιβάλλεται να είναι ανθρωποκεντρική.

Η ευαισθητοποίηση, η συμπαρά-

σταση, η αλληλεγγύη, η εκτίμηση και η υποστήριξη των μακροχρόνια ανέργων πρέπει να αποτελεί καθήκον της πολιτείας και όχι περίπτωση πράξης φιλανθρωπίας, όπως πολύ σωστά τονίζουν και πολλοί μελετητές τους οποίους αναφέρω στη βιβλιογραφία μου.

Από την άλλη πλευρά η εργασία εκτός από την οικονομική και κοινωνική της διάσταση επεκτείνεται και στην ατομική και προσωπική ζωή, όπου ο καθένας δοκιμάζει καθημερινά τις δυνάμεις και τα όριά του.

Στα πλαίσια της εργασίας οι άνθρωποι ξεδιπλώνονται, αναπτύσσονται και αξιοποιούν τον εαυτό τους. Αποκτούν προσωπική αντίληψη για την επαγγελματική ζωή και για την κοινωνία. Η απόκτηση εργασίας συνεπάγεται ταυτόχρονα την απόκτηση ταυτότητας, τονώνει το αίσθημα ότι, το άτομο ανήκει κάπου, σε κάποια ομάδα ανθρώπων, που εργάζεται με κάποιο θετικό σκοπό. Δημιουργεί το αίσθημα σημαντικότητας, καταξίωσης, ανεξαρτησίας και κυρίως του δίνει τη δυνατότητα να πραγματοποιήσει αιώτερος στόχους.

Το θέμα της μακροχρόνιας ανεργίας είναι κοινωνικό πρόβλημα πρώτης προτεραιότητας παγκοσμίως. Δυστυχώς μπορεί να αγγίξει κάθε έναν από εμάς σε κάποια φάση της ζωής μας με όλες τις αρνητικές συνέπειες. Επειδή οι κοινωνικές αλλαγές απόκτησαν τα τελευταία χρόνια ιλιγγιώδεις ταχύτητες και οι σχέσεις της ιλιγγιώδεις αναλογίες εκπαίδευσης με τις ανάγκες της αγοράς, όσον αφορά τις δεξιότητες των ανθρώπων, παρουσιάζουν ασύμβατες σχέσεις, ο έγκαιρος σχεδιασμός ενεργειών και προγραμματισμού επαγγελματικών

επιλογών και η λήψη αποφάσεων είναι ουσιαστικής σημασίας για τα άτομα τα οποία θα έχουν ανάγκη συμβουλευτικής και συμβουλευτικής παρέμβασης στην κοινωνία του αύριο. Στην κοινωνία αυτή που απ' ό,τι φαίνεται, θα ισχύει ως δεδομένο το φαινόμενο των συχνών αλλαγών, εκείνο ίσως που θα διαφέρει θα είναι ο ρυθμός των μεταβολών που θα επιτελούνται στους τομείς και στα επίπεδα που θα ενεργοποιείται ο άνθρωπος. Ακόμη, οι έννοιες που θα αποδίδονται στη γνώση και την εμπειρία θα είναι ρευστές και πολυσύνθετες και τις περισσότερες φορές ίσως άγνωστες και ακατανόητες.

Οι νέες σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ της προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας θα μεταβάλουν σε απίθανο βαθμό το ρόλο της Συμβουλευτικής. Θα απαιτηθούν μέθοδοι και τακτικές που θα αναφέρονται σε πολλές διαστάσεις, θα γίνονται προσεγγίσεις από πολλούς και διαφορετικούς επιστημονικούς χώρους με τις αντίστοιχες μεθοδολογίες τους και θα επιβληθούν ανώτατου επιπέδου σπουδές και εξειδικεύσεις σε τομείς ιδιαίτερης εφαρμογής, όπως π.χ. στην εργασιακή συμβουλευτική ή στον τομέα διαπροσωπικών σχέσεων και ανάπτυξης ανθρωπίνης επικοινωνίας κ.τ.λ. Σήμερα είναι απαραίτητο οι άνθρωποι να δημιουργούν οράματα, να διαθέτουν πληροφορίες από πολλά σημεία αναφοράς, να παρακολουθούν τους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης, να προσαρμόζονται στις απαιτούμενες αλλαγές, διαφορετικά θα βρίσκονται συνεχώς έξω από την πορεία των μελλοντικών δρόμων ανάπτυξης της κοινωνίας.

Κυρίες και κύριοι, οι ραγδαίες κοινωνικές και τεχνολογικές αλλαγές, οι απαιτήσεις του μέλλοντος, ιδιαίτερα των νέων ανθρώπων, των γυναικών, των ευπαθών κοινωνικών ομάδων, θεωρώ ότι μας επιβάλλουν χωρίς άλλη καθυστέρηση μια οπτική θετικής αντιμετώπισης της Συμβουλευτικής στην εκπαίδευση/κατάρτιση/απασχόληση που θα χαρακτηρίζονται από ρηξικέλευθες πρωτοβουλίες, καινοτόμες παρεμβάσεις που θα εξαλείφουν και θα ξεπερνούν υπαρκτές γραφειοκρατικές αναστολές αυταρχικής συμπεριφοράς και δογματισμούς.

Η ανεργία είναι μια δυσάρεστη πραγματικότητα που ταλανίζει την κοινωνία μας. Είναι αναγκαίο όλοι εμείς που βρισκόμαστε σήμερα εδώ, ανεξάρτητα ποιον φορέα εκπροσωπούμε και τις επιδιώξεις που θέλουμε, να προβληματιστούμε σε σχέση με το ποια θα μπορούσε να είναι η συμβολή του κάθε φορέα στον Προσανατολισμό, τη Συμβουλευτική και τη συμβουλευτική παρέμβαση.

Εάν αναπτύξουμε, μέσα από μία γενναία αυτοκριτική διάθεση τους προβληματισμούς μας, θα οδηγηθούμε σε συμπεράσματα προσανατολισμένα σε βελτιωτικές ενέργειες. Εάν δηλαδή αποδεχθούμε ότι οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες επιβάλλουν τον εκσυγχρονισμό με την αναπροσαρμογή των θεσμών της πολιτείας και ότι η ανάληψη νέων πρωτοβουλιών είναι απαραίτητες, δεν θα βελτιώσουμε μόνο τα μέσα που έχουμε στη διάθεσή μας (νόμοι, διατάξεις, αποφάσεις) αλλά θα βελτιωθούμε και εμείς προσωπικά ως επιστήμονες και στελέχη, διότι θα εκσυγχρονίσουμε την καταλληλότητά

μας στο κοινωνικό λειτούργημα που επιτελούμε.

Ο Προσανατολισμός και η Συμβουλευτική επιβάλλεται να αποκτήσουν επιθετικότερο ρόλο παρέμβασης. Η ψυχολογική στήριξη και ενίσχυση των μακροχρόνια ανέργων πρέπει να συνοδεύεται με επιπλέον ενέργειες και παροχές ουσιαστικής και πρακτικής αξίας και απόδοσης.

Κυρίες και κύριοι, επ' ευκαιρία της σημερινής ημερίδας μας δίνεται η δυνατότητα να προβληματιστούμε πώς θα μεθοδεύσουμε τη συνεργα-

σία όλων των φορέων, ώστε να πετύχουμε όσο το δυνατό καλύτερο συντονισμό για την ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών που έχουν να κάνουν με τη βοήθεια και επικουρία του ανθρώπου.

Η κατάθεση μιας αξιόπιστης, τεκμηριωμένης, δημοκρατικής, κοινωνικά προσπελάσιμης και αποδεκτής πρότασης στη σημερινή μας συνάντηση, εύχομαι να αποτελέσει δέσμευση που όλοι θα έχουμε αποδεχθεί και αναλάβει.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Δημητρόπουλος, Ε. (1998). *Συμβουλευτική και Συμβουλευτική Ψυχολογία*, Αθήνα, Εκδ. Γρηγόρη.

Δημητρόπουλος, Ε. (1998). *Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας*, τόμος Β', Αθήνα, Εκδ. Γρηγόρη.

EUROSTAT, (2000). *Η Ελλάδα Πρώτη στη Μακροχρόνια Ανεργία*, Αύγουστος 2000.

Καλαβά - Μυλωνά, Ν. (1999). Η αναγκαιότητα της Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των Μακροχρόνια Ανέργων. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσ/σμού*, τευχ. 50-51, Οκτώβριος - Δεκέμβριος 1999 σελ. 129 - 138.

Κάντας, Α. (1997). Εργασία, Εκπαίδευση και Απασχόληση στην Ευρώπη του 2000. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, τεύχος 42-43, Οκτώβριος - Δεκέμβριος 1997, σσ. 24-30.

Μαστοράκη, Ε. (1999). Συμβουλευτική Σταδιοδρομία Ενηλίκων: Σκιαγράφιση της εικόνας και των αναγκών του Μακροχρόνια Άνεργου. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, τευχ. 50-51, Οκτώβριος Δεκέμβριος 1999, σσ. 139-147.

Αγάπη Κανδυλάκη*

**ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΕΥΠΑΘΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΕΝΩΝ
ΟΜΑΔΩΝ
ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΔΙΚΤΥΑ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ**

Το άρθρο αυτό εστιάζεται στο ρόλο των κοινωνικών υπηρεσιών για την ένταξη και την επανένταξη στην αγορά εργασίας χρόνια ανέργων και ευπαθών ομάδων. Αντλώντας από το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Επανένταξη 2001-2003, τονίζει τη σημασία της διυπηρεσιακής συνεργασίας για την προώθηση προγραμμάτων που στοχεύουν στην άρση του κοινωνικού αποκλεισμού και την προώθηση της απασχόλησης. Η συζήτηση δίνει έμφαση στη σημασία της αποτελεσματικής οργάνωσης δικτύων υπηρεσιών και της διασύνδεσης των Κοινωνικών Υπηρεσιών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση με Κέντρα Συμβουλευτικής και Κέντρα Προώθησης στην Απασχόληση.

Στα πλαίσια της συζήτησης που αναπτύσσεται αναλύονται οι έννοιες της «ενδυνάμωσης» και των «κοινωνικών δικτύων», ενώ σχολιάζεται η σημασία τους για τη συμβουλευτική, την άρση του κοινωνικού αποκλεισμού και την ένταξη στην αγορά εργασίας.

Agapi Kandylaki**

**THE «RE-ENTRANCE» OF SOCIALLY EXCLUDED IN THE LABOR
MARKET THROUGH A SOCIAL SERVICES NETWORK
IN THE LOCAL AUTHORITY**

This article focuses on the social services' role for the inclusion of the socially excluded people in the labour market. Drawing from the National Action Plan for the Social Integration 2001-2003, the significance of creating organizational allies and networks that would promote actions against social exclusion is underlined. Within this framework empowerment and social networks are also presented as means that when used in counselling they facilitate the integration of the socially excluded people in the labour market.

* Η Α.Κ. είναι Λέκτορας στο Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης του Δημοκριτίειου Πανεπιστημίου Θράκης. *Επικοινωνία*: Μανιακίου 27, Δροσιά, 14565, τηλ. 8132463.

Η άρση του κοινωνικού αποκλεισμού και η κοινωνική υποστήριξη των ευπαθών ομάδων είναι κύριο μέλημα της κοινωνικής εργασίας. Ο κοινωνικός αποκλεισμός αφορά τις διαδικασίες εκείνες που «δυσχεραίνουν την κοινωνική ένταξη και εξοστρακίζουν ομάδες πληθυσμού από την κοινωνική και οικονομική ζωή» (Ζαϊμάκης, 2002: 225). Χαρακτηριστικό του κοινωνικού αποκλεισμού είναι ότι συνήθως αφορά πληθυσμιακές ομάδες, των οποίων κάποια έλλειψη ή διαφορετικότητα ή αδυναμία σε ένα τομέα δραστηριότητας δημιουργεί ένα συνολικότερο φαινόμενο κύκλου αποκλεισμού. Η κοινωνική υποστήριξη αποτελεί μια διαμεθοδική και πολυεπίπεδη παρέμβαση, οι δράσεις της οποίας συμβάλλουν στην παροχή βοήθειας. Η κοινωνική υποστήριξη περιλαμβάνει τη συναισθηματική υποστήριξη [τη δυνατότητα να μοιράζεται κανείς τα συναισθήματά του και να αντλεί ανακούφιση και συναισθηματική ενθάρρυνση], την πληροφόρηση και την παρότρυνση για λήψη απόφασης, μέσα από σφαιρική ενημέρωση και διαρκή υποστήριξη (Tracy, 2002: 402). Σύμφωνα με τον Thompson (1995) θα μπορούσε κανείς να αναφερθεί σε πέντε καιρίες λειτουργίες της κοινωνικής υποστήριξης που ως στόχο έχουν τη μείωση των αρνητικών συνεπειών για τον εξυπηρετούμενο, ενώ ταυτόχρονα προσπαθούν να τον/την προστατεύσουν από νέες αγχογόνες καταστάσεις: 1) Η συναισθηματική υποστήριξη μέσα από τη διαβεβαίωση ότι δεν είναι μόνος/η, 2) η συμβουλευτική και η καθοδήγηση για την αντιμετώπιση γεγονότων που αποτελούν πρόκληση ζωής, 3) η πρόσβαση

στην πληροφόρηση για τις παρεχόμενες υπηρεσίες και τις υλικές παροχές (επιδότησεις, κλπ.), 4) η εκπαίδευση σε δεξιότητες απαραίτητες για την είσοδο στην αγορά εργασίας και τη διατήρηση της θέσης και 5) η παροχή στήριξης και ο έλεγχος της συμπεριφοράς, ιδιαίτερα για πρώην φυλακισμένους και πρώην χρήστες τοξικών ουσιών.

Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που συνδέονται με τον κοινωνικό αποκλεισμό είναι η ανεργία και ιδιαίτερα η χρόνια ανεργία που πλήττει περισσότερο τις ευπαθείς ομάδες, όπως για παράδειγμα άτομα που προέρχονται από τις μειονότητες, άτομα με αναπηρίες, μονογονεϊκές οικογένειες, πρώην χρήστες και πρώην φυλακισμένους. Η επανένταξη στην αγορά εργασίας των χρόνια ανέργων, των κοινωνικά αποκλεισμένων ή των ατόμων με αναπηρίες (ιδιαίτερα όταν η αναπηρία είναι αποτέλεσμα ατυχήματος) είναι μια διαδικασία που απαιτεί σωστή εκτίμηση και διερεύνηση της κατάστασης και των πραγματικών αναγκών, αλλά και σωστό σχεδιασμό προγραμμάτων κατάρτισης και εξειδίκευσης. Οι δυσλειτουργίες της αγοράς εργασίας, οι οποίες οδηγούν σε αποκλεισμό αλλά και σε φαινόμενα φτώχειας των εργαζομένων, των οποίων η πρόσβαση σε πόρους για διάφορους λόγους δεν είναι ικανοποιητική, αποτελούν μια από τις ομάδες προτεραιότητας για το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση 2001-2003.

Είναι γεγονός ότι οι κοινωνικές υπηρεσίες –στην πλειονότητά τους δημόσιες στην Ελλάδα– χαρακτηρίζονται από έλλειψη ευελιξίας και

αντιπαραγωγική γραφειοκρατία. Το Πρόνοιακό Σύστημα χαρακτηρίζεται ως «ιδρυματοκεντρικό» και αναποτελεσματικό, καθώς ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού δεν έχει την απαιτούμενη πρόσβαση στην πληροφόρηση και στις αρμόδιες υπηρεσίες, ενώ συχνά αδυνατεί να διαχειριστεί τα προβλήματα που οδηγούν σε κοινωνικό αποκλεισμό (Γ' ΚΠΣ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υγεία-Πρόνοια» 2000-2006). Η αναποτελεσματικότητα των παραδοσιακών μοντέλων του κράτους πρόνοιας συνδέεται κατά κύριο λόγο με τον επιδοματικό χαρακτήρα της παρεχόμενης κοινωνικής φροντίδας. Εντούτοις, το σύστημα των Κοινωνικών Υπηρεσιών στην Ελλάδα βρίσκεται σήμερα σε ένα μεταβατικό στάδιο που ως στόχο έχει την αποκέντρωση αρμοδιοτήτων σε τοπικό επίπεδο, ενώ ταυτόχρονα επιχειρεί να ρυθμίσει τις σχέσεις μεταξύ κεντρικής διοίκησης και Μη Κερδοσκοπικών ή Εθελοντικών Οργανισμών. Η μεταρρύθμιση του ελληνικού συστήματος Πρόνοιας αποβλέπει στην ανάπτυξη ενός σύγχρονου, αποκεντρωμένου και αποτελεσματικού δικτύου κοινωνικής φροντίδας που θα παρέχει κάλυψη σε όλους τους πολίτες της χώρας. Μέσα από τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις επιδιώκεται η διοικητική αναδιοργάνωση και αποκέντρωση των υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας σε επίπεδο περιφέρειας. Επιχειρείται η ανάπτυξη του εθελοντισμού, της κοινωνικής αλληλεγγύης και της κοινωνικής συμμετοχής (Γ' ΚΠΣ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υγεία-Πρόνοια» 2000-2006).

Η απουσία υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας που να έχουν ως αντικείμενο την επανεκπαίδευση των κοινωνικά αποκλεισμένων και των χρόνια ανέργων, αναπληρώνεται μέχρι σήμερα αποσπασματικά από τα προγράμματα ενάντια στον κοινωνικό αποκλεισμό που επιδοτεί η Ε.Ε. Τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και οι συνοδευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού, υλοποιούνται συνήθως μέσα από διυπηρεσιακές συνεργασίες μεταξύ δύο ή περισσότερων υπηρεσιών του Δημοσίου Τομέα ή/και Μ.Κ.Ο. Η ως τώρα εμπειρία εντούτοις, δείχνει ότι τα περισσότερα προγράμματα σχεδιάζονται, χωρίς να έχει προηγηθεί έρευνα για τις ανάγκες της ομάδας - στόχου, αλλά ούτε και για την αναγκαιότητα εκπαίδευσης ανθρώπινου δυναμικού σε κάποιο συγκεκριμένο αντικείμενο¹. Υιοθετώντας ένα καθαρά τεχνοκρατικό χαρακτήρα και ταυτόχρονα αγνοώντας σε σημαντικό βαθμό αφενός τις ανάγκες της ομάδας στόχου και αφετέρου τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, τα περισσότερα από τα προγράμματα αυτά δεν επιτυγχάνουν υψηλούς δείκτες απορροφητικότητας σε συναφές αντικείμενο με αυτό της προηγηθείσας κατάρτισης.

Ενδυνάμωση και Δίκτυα Διυπηρεσιακής και Διεπιστημονικής Συνεργασίας.

Η «ενδυνάμωση» είναι μια πο-

1. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εδώ και περίπου είκοσι χρόνια συνεχής κατάρτιση απόμων με αναπηρίες, νοητική υστέρηση και ψυχικές παθήσεις σε ανθοκαλλιέργειες.

λυεπίπεδη, ολιστική παρέμβαση που ως στόχο έχει τις ομάδες εκείνες του πληθυσμού που είναι κοινωνικά αδύναμες και απομονωμένες (Parsons, 2002). Πρόκειται για μια διαδικασία παρέμβασης που επιδιώκει οι εξυπηρετούμενοι να αντλήσουν δύναμη, να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες που θα τους βοηθήσουν να ανακτήσουν τον έλεγχο για τη ζωή τους και για όσους οι ίδιοι φροντίζουν (Torre, 1985). Η κεντρική υπόθεση, την οποία η πρακτική της ενδυνάμωσης ενστερνίζεται είναι ότι οι χρήστες των κοινωνικών υπηρεσιών/εξυπηρετούμενοι είναι αποδυναμωμένοι, επειδή ανήκουν σε κοινωνικά αποκλεισμένες και καταπιεσμένες πληθυσμιακές ομάδες. Σύμφωνα με τον Parsons (2002) η κοινωνική πολιτική, αλλά και η διάρθρωση και η λειτουργία των κοινωνικών υπηρεσιών, αποτελούν εμπόδιο αντί για μηχανισμούς ενδυνάμωσης. Η «μαθημένη ανημπόρια» που ενισχύεται και από την επιδοματική πολιτική συμβάλλει στο να παραμένουν κοινωνικά αποκλεισμένοι και απομονωμένοι, χωρίς πραγματικές δυνατότητες ένταξης στην αγορά εργασίας.

Η πρακτική της ενδυνάμωσης απαιτεί πάνω απ' όλα αφοσίωση στην υποστήριξη των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων μέσα από μια διαμεθοδική και πολυεπίπεδη παρέμβαση που θα υποστηρίξει όχι μόνο τους εξυπηρετούμενους αλλά και θα διατηρεί στενή συνεργασία με την τοπική κοινωνία, καθώς και με ένα δίκτυο άλλων οργανώσεων και υπηρεσιών, για την ικανοποίηση, κάθε φορά, επιλεγμένων στόχων. Οι εξυπηρετούμενοι θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως υποκειμένα και όχι ως

αντικείμενα και κατηγορίες. Η εστίαση θα πρέπει να αφορά στην ενίσχυση των δυνάμεων και των ικανοτήτων και δεξιοτήτων των εξυπηρετούμενων και όχι στην παθολογία τους και στις αδυναμίες που τους χαρακτηρίζουν. Έμφαση δίνεται επίσης στη δημιουργία άτυπων κοινωνικών δικτύων που θα συμβάλλουν στην υποστήριξη την ενθάρρυνση και την κοινωνική ενσωμάτωση των κοινωνικά αποκλεισμένων. Η ενδυνάμωση μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από μια σχέση ισοτιμίας μεταξύ των εξυπηρετούμενων και των επαγγελματιών, που θα χαρακτηρίζεται από αμοιβαίο σεβασμό (Krogstad Miley, O'Melia and Du Bois, 2001).

Έχει ενδιαφέρον να εξετάσει κανείς το πώς οι διυπηρεσιακές συνεργασίες μπορούν να συμβάλλουν στην ενδυνάμωση των εξυπηρετούμενων αλλά και των επαγγελματιών, οι οποίοι μπορούν να αξιοποιήσουν τους παρεχόμενους πόρους και να αντλήσουν υποστήριξη από άλλους επαγγελματίες. Οι υποστηρικτικές σχέσεις που προκύπτουν μέσα από τα δίκτυα συνεργασίας μπορούν να έχουν εμμέσως ευεργετικά αποτελέσματα για τους εξυπηρετούμενους. Παράλληλα όμως τα δίκτυα συνεργασίας μπορούν να αποτελέσουν κίνητρα για τους κοινωνικούς λειτουργούς και πηγή για νέες ιδέες. Η συνεργασία με άλλους επαγγελματίες είτε στα πλαίσια διεπιστημονικής ομάδας, είτε στα πλαίσια δικτύων συνεργασίας με άλλες υπηρεσίες, αν είναι θετική και γόνιμη, μπορεί να λειτουργήσει ως όχημα για την προσωπική ανάπτυξη, τη βελτίωση και τον εμπλουτισμό των δεξιοτήτων του/της επαγγελματία, συμβάλλοντας

σημαντικά στην ικανοποίηση του προσδιοριζόμενου στόχου σε σχέση με τους εξυπηρετούμενους. Οι διεπαγγελματικές συνεργασίες παρέχουν νέες οπτικές. Είναι όμως αναγκαίο να συμφωνηθεί εκ των προτέρων η συμβολή της κάθε υπηρεσίας και του κάθε επαγγελματία. Οι συνεργασίες αυτές χαρακτηρίζονται από αμοιβαιότητα και αλληλεξάρτηση ενώ επιφέρουν αμοιβαίο κέρδος και παραγωγή του έργου από κοινού (Abramson & Rosenthal, 1995). Κάθε υπηρεσία θα πρέπει να συμμετέχει στη διυπηρεσιακή συνεργασία κατόπιν δικής της επιλογής, να διατηρεί την αυτονομία της αλλά και να πρεσβεύει στους ίδιους στόχους με αυτούς των υπηρεσιών που συνεργάζεται. Άλλωστε για τους κοινωνικούς λειτουργούς είναι σύνηθες να εργάζονται στα πλαίσια διεπιστημονικής ομάδας και να αναζητούν υποστηρικτικούς μηχανισμούς από διεπαγγελματικές σχέσεις, είτε μέσα στην ίδια υπηρεσία στην οποία απασχολούνται είτε στη συνεργασία τους με άλλους φορείς και υπηρεσίες. Θα πρέπει να τονιστεί ότι η επιτυχής διεπαγγελματική-διεπιστημονική συνεργασία συχνά προστατεύει τους ίδιους από την εξάντληση (burnout). Εξάλλου, η κατανόηση της περιπλοκότητας της ανθρώπινης συμπεριφοράς δεν είναι εύκολο να αναλυθεί μέσα από το γνωστικό πεδίο αποκλειστικά μιας επιστήμης. Αρκετές φορές χρειάζεται περισσότερη και πολύπλευρη πληροφόρηση για να προχωρήσει κανείς σε διαγνωστική εκτίμηση της κατάστασης και των αναγκών, ενώ είναι αναγκαίο να αξιοποιηθούν περισσότεροι του ενός ειδικοί για το σχεδιασμό στρατηγικής παρέμβασης.

Η ανάπτυξη, λοιπόν, Δικτύων Υπηρεσιών θα πρέπει να είναι μια από τις σημαντικότερες αρμοδιότητες των Κοινωνικών Υπηρεσιών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Τα Δίκτυα διευκολύνουν την κατανόηση των διασυνδέσεων και της συνεργασίας που αναπτύσσεται ανάμεσα σε διαφορετικούς οργανισμούς και υπηρεσίες και διαφορετικές πληθυσμιακές ομάδες. Σύμφωνα με την Tracy (2002) τα κοινωνικά δίκτυα αποτελούν μηχανισμούς, διαμέσου των οποίων μπορούν να λειτουργούν τα προγράμματα κοινωνικής στήριξης. Αναφέρεται στη δομή και τη διασύνδεση ενός αριθμού ατόμων και ομάδων, με τους οποίους ο επαγγελματίας και οι εξυπηρετούμενοι συνεργάζονται και αντλούν υποστήριξη. Η ανάλυση των Δικτύων ως μεθοδολογία συμβάλλει στη μελέτη, την κατανόηση και την αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων μέσα από μια ολιστική προσέγγιση που επιτρέπει πολλαπλές οπτικές. Αναζητά και ενθαρρύνει τη δημιουργία και την αξιοποίηση νέων ευκαιριών, που έχουν ως στόχο την ευημερία των εξυπηρετούμενων – ατόμων και ομάδων – και την ανάπτυξη νέων προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής και παρέμβασης. Η έννοια του Δικτύου τονίζει καταρχήν τη σημασία της χαρτογράφησης και της ανάπτυξης συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών του Δημοσίου Τομέα, ΜΚΟ και Υπηρεσιών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, τη συνεργασία με τον επιχειρηματικό κόσμο για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και για την προώθηση των ανέργων στην απασχόληση, τη διασύνδεση μέσω τεχνολογίας και δικτύου για την αποτελεσματικότερη

και ταχύτερη εφαρμογή των προγραμμάτων. Η διεπιστημονική συνεργασία και η παράλληλη οργάνωση δικτύων εθελοντικών ομάδων² για την παροχή πληροφοριών και την προώθηση προγραμμάτων κατάρτισης για ανέργους σε τομείς που ανταποκρίνονται στη ζήτηση από την αγορά εργασίας, θα μπορούσε να αποβεί ιδιαίτερα αποτελεσματική. Όπως σωστά επισημαίνει ο Ζαϊμάκης (2002) η στροφή προς την τοπική κοινωνία αποτελεί ένα στοιχείο των σύγχρονων πλουραλιστικών μοντέλων κοινωνικής πολιτικής, καθώς οι διεργασίες από τα πάνω και ο κεντρικός σχεδιασμός και συντονισμός των παρεχόμενων υπηρεσιών δε διαθέτει την αναγκαία ευελιξία, ώστε να προσαρμόζεται στις ανάγκες που προκύπτουν σε κάθε τοπική κοινωνία. Εξάλλου η δράση σε τοπικό επίπεδο δεν σημαίνει απομόνωση από τις ευρύτερες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές διεργασίες. Αντίθετα είναι αναγκαία η σύνδεση τόσο με την εθνική όσο και με την υπερεθνική κοινωνική πολιτική.

Οι Κοινωνικές Υπηρεσίες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, παρότι στα περισσότερα κράτη της Ε.Ε. είναι οι κύριοι φορείς κοινωνικής προστασίας, στην Ελλάδα βρίσκονται ακόμη στα «σπάργανα» και λειτουργούν σε περιορισμένο αριθμό Δήμων. Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο επιτρέπει στους Δήμους να αναπτύξουν πλέγμα κοινωνικών υπηρεσιών πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας φροντίδας για την κάλυψη

των κοινωνικών αναγκών των δημοτών τους, που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες. Ο Νόμος 2218/19 παραχωρεί το δικαίωμα για «την ίδρυση και λειτουργία παιδικών και βρεφικών σταθμών, κέντρων ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, ΚΑΠΗ και κέντρων στήριξης και αποκατάστασης ατόμων με ειδικές ανάγκες και τη μελέτη και εφαρμογή κοινωνικών προγραμμάτων». Η ίδρυση και η λειτουργία κέντρων ημερήσιας απασχόλησης και φροντίδας για βρέφη, παιδιά, ηλικιωμένους και άτομα με ειδικές ανάγκες μπορεί να συμβάλλει αποτελεσματικά στη διευκόλυνση των γυναικών, που επιβαρύνονται κατεξοχήν με την φροντίδα των αδύναμων, να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Είναι εξάλλου γεγονός ότι οι γυναίκες αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα ισότητας πρόσβασης στην αγορά εργασίας, εξαιτίας των αντικειμενικών εμποδίων που προκύπτουν στην προσπάθεια συμφιλίωσης της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής.

Στα πλαίσια του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ) –Επιχειρησιακό Πρόγραμμα για την Υγεία και την Πρόνοια– προωθείται η ανάπτυξη ενός συστήματος κοινωνικής φροντίδας που θα δίνει ιδιαίτερη έμφαση «στην ανάπτυξη της πρωτοβάθμιας κοινοτικής φροντίδας με υπηρεσίες που αναπτύσσονται σε τοπικό επίπεδο». Συγκεκριμένα, σχεδιάζεται ένα Δίκτυο Κοινωνικών Υπηρεσιών που θα αναπτύσσει και θα διευ-

2. Τα δίκτυα εθελοντικών ομάδων μπορούν να αποτελέσουν μια μορφή «δημιουργικής κοινωνικής απασχόλησης» για ανέργους, που θα μπορούσε να προσμετρηθεί ως προύπηρεσία, όπως συμβαίνει με τους εθελοντές για την Ολυμπιάδα.

ρύνει προγράμματα, όπως αυτό της Βοήθειας στο Σπίτι, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης, Κοινωνικές και Υποστηρικτικές Υπηρεσίες με στόχο την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού (Γ'ΚΠΣ, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υγεία και την Πρόνοια», 2000-2006).

Στόχος των Κοινωνικών Υπηρεσιών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση θα είναι η εκτίμηση αναγκών σε τοπικό επίπεδο και η διαγνωστική εκτίμηση και παρέμβαση σε επίπεδο εξατομικευμένης συμβουλευτικής και οικογενειακής προσέγγισης με τους εξυπηρετούμενους. Η διασύνδεσή τους με άλλες υπηρεσίες και προγράμματα προώθησης στην απασχόληση, όπως ο ΟΑΕΔ, τα ΚΠΑ (Κέντρα Προώθησης στην Απασχόληση), τα ΚΕΚ (Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης) και τα ΚΕΣΥΥ (Κέντρα Συνοδευτικών και Υποστηρικτικών Υπηρεσιών), μπορούν να συμβάλουν στον αποτελεσματικό σχεδιασμό προγραμμάτων για την ένταξη στην Αγορά Εργασίας ατόμων που είναι κοινωνικά αποκλεισμένοι ή ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες. Στα πλαίσια λοιπόν του Γ' ΚΠΣ (Επιχειρησιακού Προγράμματος «Υγεία και Πρόνοια» 2000-2006) σχεδιάζεται η δημιουργία ΚΥΥ (Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών) σε όλους σχεδόν τους Δήμους της χώρας που θα στελεχωθούν από 400 κοινωνικούς επιστήμονες. Οι Κοινωνικές Υποστηρικτικές Υπηρεσίες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση θα πρέπει να σχεδιαστούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποφύγουν τα μειονεκτήματα των Κοινωνικών Υπηρεσιών του Δημοσίου Τομέα, ενώ ταυτόχρονα

να αναλάβουν συντονιστικό ρόλο στο σχεδιασμό Δικτύου Υπηρεσιών που λειτουργούν στην περιφέρεια, για την παροχή κοινωνικής φροντίδας, την άρση του κοινωνικού αποκλεισμού και την κοινωνική επανένταξη μέσα από προγράμματα προώθησης στην απασχόληση. Οι Κοινωνικές Υποστηρικτικές Υπηρεσίες στην Τοπική Αυτοδιοίκηση μέσα από το σχεδιασμό Δικτύων Υπηρεσιών στόχο έχουν να «διευκολύνουν την πρόσβαση των πολιτών στις υπηρεσίες και να εξασφαλίσουν τη διασύνδεση υπηρεσιών, αφού αποτελούν τον πρώτο κρίκο μιας αλυσίδας ενεργειών στις οποίες περιλαμβάνονται η κατάρτιση και η προώθηση στην απασχόληση...» (Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση, 2001-2003). Βασική προϋπόθεση είναι ο απεγκλωβισμός τους από την επιδοματική πολιτική και η υιοθέτηση παρεμβάσεων που στόχο έχουν την ενδυνάμωση, η ανάπτυξη ευέλικτων προγραμμάτων που θα αξιοποιήσουν τη διασύνδεση και τις συνεργασίες με άλλους φορείς, που θα διευκολύνει την αντιμετώπιση της ανεργίας.

Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας, Προώθηση στην Απασχόληση και Κοινωνική Εργασία

Η Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας είναι παράλληλα και προσανατολισμός ζωής και για το λόγο αυτό εμπλέκει στα πλαίσια ευρύτερης συμβουλευτικής παρέμβασης με τους εξυπηρετούμενους. Η διερεύνηση των στόχων που ο εξυπηρετούμενος θέτει και των κοινωνικών δεξιοτήτων που

θα πρέπει να αναπτύξει για να ανταποκριθεί σε αυτούς τους στόχους είναι σημαντικό μέρος της συμβουλευτικής πράξης. Η εργασία, άλλωστε, καθορίζει σε ένα μεγάλο βαθμό την ταυτότητα του ατόμου, προσδιορίζει την κοινωνική του ταξινόμηση και επηρεάζει καθοριστικά την ψυχοσυναισθηματική του κατάσταση, ενώ η χρόνια ανεργία τον/την εντάσσει στις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες.

Η Συμβουλευτική και ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός (ή Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας) είναι αντικείμενα στα οποία εκπαιδεύονται οι κοινωνικοί λειτουργοί τόσο στα πλαίσια των προπτυχιακών όσο και των μεταπτυχιακών σπουδών τους. Εντούτοις οι κοινωνικοί λειτουργοί όπως και οι άλλοι επαγγελματίες υγείας και εκπαιδευτικοί είναι σε θέση να ασκήσουν συμβουλευτική μόνο εφόσον έχουν εξειδίκευση. Η Συμβουλευτική είναι μια από τις έννοιες που προκαλούν σύγχυση και προβληματισμό. Η Συμβουλευτική στην κοινωνική εργασία δεν παραπέμπει μόνο στην παροχή βοήθειας για την επίλυση ενός ψυχολογικού προβλήματος ή για την ανάπτυξη αυτογνωσίας από την πλευρά του εξυπηρετούμενου. Συχνά αυτά ηχούν ως «πολυτελή αιτήματα», επουσιώδη μάταια ή ανέφικτα, αφού οι περισσότεροι εξυπηρετούμενοι που καταφεύγουν ή παραπέμπονται στις κοινωνικές υπηρεσίες αντιμετωπίζουν καταστάσεις κρίσης, έντονα κοινωνικά προβλήματα, που χρήζουν άμεσης παρέμβασης ή αδυνατούν να καλύψουν τις βασικές κοινωνικές τους ανάγκες. Κατά συνέπεια είναι αναγκαίο ο κοινωνικός λειτουργός, αφού

εκτιμήσει αρχικά την κατάσταση, να προσπαθήσει να ανταποκριθεί στα άμεσα αιτήματα του/της εξυπηρετούμενου/νης, παρέχοντάς του /της ταυτόχρονα συμβουλευτική υποστήριξη. Σκοπός δηλαδή της συμβουλευτικής είναι να βοηθήσει τον εξυπηρετούμενο να αλλάξει στάση ζωής και να κατορθώσει ο/η ίδιος/α, αφού πρώτα κάνει τις επιλογές του/της, να προβεί σε πιο δυναμικές ενέργειες και να διαμορφώσει τους στόχους για την ίδια του τη ζωή. Στοχεύει στο να διευκολύνει και όχι στο να δώσει συμβουλές ή να κατευθύνει πιεστικά. Μπορεί να έχει βραχεία ή μακρά διάρκεια και λαμβάνει χώρα στα πλαίσια ενός οργανισμού (δημόσιας υπηρεσίας, κοινωνικής υπηρεσίας στην τοπική αυτοδιοίκηση ή ΜΚΟ) ή ιδιωτικά (Κανδυλάκη, 2001).

Η διασύνδεση των υπηρεσιών που εφαρμόζουν προγράμματα συμβουλευτικής και προώθησης στην απασχόληση και η διεπιστημονική συνεργασία αποτελεί μια αναγκαιότητα. Η επανένταξη στην αγορά εργασίας χρόνια ανέργων, κοινωνικά αποκλεισμένων και ατόμων με αναπηρίες είναι μια διαδικασία που προϋποθέτει διερεύνηση και εκτίμηση της κατάστασης και των πραγματικών αναγκών, αλλά και σωστό σχεδιασμό προγραμμάτων κατάρτισης και εξειδίκευσης.

Η οικονομική παγκοσμιοποίηση και οι σύγχρονες κοινωνικές αλλαγές έχουν προκαλέσει δραματικές μεταβολές στην αγορά εργασίας, την απασχόληση και την «απασχολησιμότητα». Μας υπόσχονται νέες ευκαιρίες, ενώ συνάμα επιφυλάσσουν νέες ανασφάλειες και άγχη. Η ανεργία αντιπροσωπεύει το πιο σημαντι-

κό ίσως πρόβλημα της σύγχρονης Ευρώπης. Ιδιαίτερα πλήττονται οι ανειδίκευτοι εργάτες, οι γυναίκες και τα άτομα που χαρακτηρίζονται από πολιτισμικές ή άλλες ιδιαιτερότητες. Η διαχείριση της σταδιοδρομίας φαίνεται πλέον να αποτελεί ευθύνη του ίδιου του ατόμου, ενώ οι απαιτήσεις της αγοράς εργασίας προϋποθέτουν εξειδίκευση και ταυτόχρονα ευελιξία. Η κινητικότητα των εργαζομένων στα πλαίσια της ίδιας επιχείρησης μέσα από την εναλλαγή θέσεων και αρμοδιοτήτων, αλλά και η κινητικότητα προς διαφορετικές επιχειρήσεις θεωρούνται ότι αποτελούν μεταξύ άλλων το κλειδί για μια επιτυχημένη σταδιοδρομία. Η επαγγελματική εξέλιξη και η διαχείριση σταδιοδρομίας προκύπτει ως ένα σημαντικό ζητούμενο για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, ενώ ταυτόχρονα ένα άλλο ζητούμενο είναι η αντιμετώπιση της ανεργίας.

Η διαμόρφωση των νέων αυτών συνθηκών στην αγορά εργασίας αποτελεί μια πρόκληση για τη Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας, η οποία δεν απευθύνεται πλέον αποκλειστικά στους νέους και τους μαθητές. Άλλωστε η εισαγωγή στο Πανεπιστήμιο δεν εξασφαλίζει αυτόματα και θέση στην αγορά εργασίας. Πολλές φορές ορισμένα πτυχία, όντας γενικής κατεύθυνσης, αποτυγχάνουν να ικανοποιήσουν την ανάγκη εξειδίκευσης που προκύπτει από την αγο-

ρά εργασίας. Τα Γραφεία Διασύνδεσης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση επιχειρούν κατά κάποιο τρόπο να συνδέσουν τα Πανεπιστήμια και τα ΤΕΙ με τον ιδιωτικό τομέα των επιχειρήσεων και να διευκολύνουν τους αποφοίτους στην εξεύρεση εργασίας. Αξίζει εντούτοις να σημειωθεί ότι ελάχιστα από αυτά τα Γραφεία είναι στελεχωμένα με Συμβούλους Σταδιοδρομίας³. Θετικό όμως είναι ότι σε ορισμένα Πανεπιστήμια και ΤΕΙ της χώρας (όπως π.χ. Πανεπιστήμιο Αθηνών, Πειραιά, Δημοκρίτειο, Ιωαννίνων, Αριστοτέλειο, ΤΕΙ Αθήνας κ.α) παράλληλα με τα Γραφεία Διασύνδεσης, λειτουργούν και Συμβουλευτικές Υπηρεσίες για την ψυχολογική, συναισθηματική και μαθησιακή υποστήριξη των φοιτητών. Πολλά από τα θέματα που απασχολούν τους φοιτητές συνδέονται με το σχεδιασμό καριέρας.

Η Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας απευθύνεται ιδιαίτερα στις ευπαθείς ομάδες πληθυσμού. Οι ευπαθείς και κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες αποτελούν ένα μεγάλο μέρος των εξυπηρετούμενων των κοινωνικών υπηρεσιών. Η κοινωνική εργασία ασκείται τόσο στα πλαίσια κρατικών φορέων και δημόσιων οργανισμών, όσο και στα πλαίσια εθελοντικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων. Οι κοινωνικοί λειτουργοί συναλλάσσονται κυρίως με ευπαθείς και κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες (θύματα βίας, άτομα που προέρχονται από

3. Θεωρούμε ότι ο όρος «Σύμβουλος Σταδιοδρομίας» είναι περισσότερο ακριβής από τον όρο «Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού», καθώς οι συνθήκες σήμερα απαιτούν άμεσα ή έμμεσα διαχείριση σταδιοδρομίας, αντί για επιλογή ενός επαγγέλματος για την οποία κανείς θα πρέπει να αποφασίσει μια φορά στη ζωή του. Η εργασιακή και επαγγελματική πορεία του ατόμου είναι συχνά εξελισσόμενη και εναλλασσόμενη. Για το λόγο αυτό η Συμβουλευτική στη Διαχείριση Σταδιοδρομίας αντικατοπτρίζει μια ευρύτερη και συνεχιζόμενη διαδικασία.

διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες – μετανάστες, πρόσφυγες, παλλιντοσούντες ή/και άτομα που προέρχονται από μειονότητες, άτομα με αναπηρίες ή άτομα που βιώνουν καταστάσεις κρίσης, έντονα ή χρόνια ψυχολογικά προβλήματα, χρήστες τοξικών ουσιών, άτομα με παραβατική συμπεριφορά, ή οικογένειες σε κρίση. Πολύ συχνά οι εξυπηρετούμενοι των κοινωνικών υπηρεσιών αντιμετωπίζουν χρόνια προβλήματα ανεργίας ή βρίσκονται σε κρίση πειδιά απολύθηκαν πρόσφατα από την εργασία τους. Πολλές φορές το αίτημα με το οποίο απευθύνονται σε μια Κοινωνική Υπηρεσία συνδέεται με την απασχόληση, ενώ πολλές φορές προκύπτει ως αίτημα αφού προηγηθεί η διαδικασία εκτίμησης της κατάστασης και των αναγκών των εξυπηρετούμενων.

Παραδοσιακά η κοινωνική εργασία, ιδιαίτερα όταν ασκείται μέσα από προνοιακούς φορείς, ταυτίζεται με την επιδότηση και την εξεύρεση προσωρινών άμεσων λύσεων για την εξυπηρέτηση των χρηστών κοινωνικών υπηρεσιών. Η επιδότηση όμως που σήμερα παρέχεται στις ευπαθείς ομάδες και κυρίως στα άτομα με ειδικές ανάγκες και αναπηρίες είναι σαφέστατα ανεπαρκής, ενώ συνάμα συμβάλλει στην «παθητικοποίηση» των ατόμων αυτών και όχι στην, κατά το ζητούμενο, ενδυνάμωσή τους.

Η ΕΕ μέσα από το Α, Β και Γ' ΚΠΣ συγχρηματοδότησε και συγχρηματοδοτεί τη διοργάνωση προγραμμάτων που ως στόχο έχουν την ένταξη στην αγορά εργασίας ατόμων που ανήκουν στις ευπαθείς και κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες πληθυσμού, στα πλαίσια του προγράμ-

ματος EQUAL. Παράλληλα μέσω του ΟΑΕΔ επιχορηγούνται επιχειρήσεις για την απασχόληση ανέργων και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των ευπαθών ομάδων. Το πρόγραμμα επιχορήγησης «νέων ελεύθερων επαγγελματιών ειδικών κοινωνικών ομάδων» έχει ως στόχο τη δημιουργία επιχειρήσεων από άτομα με αναπηρίες, πρώην χρήστες και αποφυλακισμένους. Πρόκειται για ένα συγχρηματοδοτούμενο πρόγραμμα που ως στόχο έχει την επιχορήγηση εργοδοτών και νέων ελεύθερων επαγγελματιών για την ίδρυση νέων επιχειρήσεων και συνεταιρισμών, με προϋπολογισμό 10,7 δις, το οποίο έχει ως στόχο να δημιουργήσει 3.200 νέες θέσεις εργασίας. Άλλωστε πολλές από τις ευπαθείς και τις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες αντλούν το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός τους από «επιχειρηματική δραστηριότητα μικρής κλίμακας ή από ευκαιριακή και μη δομημένη σχέση με την αγορά εργασίας (π.χ., εποχιακή εργασία, ημερομίσθια εργασία στο σπίτι, κλπ.). Τα προγράμματα αυτά έχουν ως στόχο αφενός τη βελτίωση του εισοδήματος των ομάδων αυτών από την εργασία και την επιχειρηματικότητα και αφετέρου την αποτροπή κινδύνων εμπέδωσης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού μακροπρόθεσμα (Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση, 2001-2003).

Η οικονομική υποστήριξη των ανέργων για τη σύσταση επιχειρήσεων, αν δεν έχει προηγηθεί μια έρευνα αγοράς για την αναγκαιότητα της νεοοργανωθείσας επιχείρησης, η οποία θα συνοδεύεται και από ένα πρόγραμμα κατάρτισης και επιμόρφω-

σης στην κοινωνία της πληροφορίας και σε ζητήματα που αφορούν λογιστική και διοίκηση επιχειρήσεων, πιθανόν να μην επαρκεί, με δεδομένο μάλιστα ότι οι επιχορηγούμενες κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες έχουν χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. Κατά συνέπεια, η έλλειψη παράλληλης με την οικονομική στήριξη και υποστήριξη –σε επίπεδο συμβουλευτικής επιχειρήσεων (consultancy) – μπορεί να αποβεί μοιραία και καταστροφική αφενός για το μέλλον της νεοσυσταθείσας επιχείρησης, αλλά και για την «αυτοεκτίμηση» του «νέου επιχειρηματία». Μια τέτοια αποτυχία για κάποιον που ήδη ανήκει σε ευπαθείς ομάδες μπορεί να εκληφθεί με σημαντικές διαστάσεις για την εξέλιξη του ως άτομο, πέρα από τη δυσκολία του στη συνέχεια να παραμείνει οικονομικά ενεργό μέλος της κοινωνίας. Για να μπορέσει όμως να γίνει εφικτή αυτή η υποστήριξη από συμβούλους επιχειρήσεων θα πρέπει να οργανωθούν στα πλαίσια της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και σε συνεργασία με τον ΟΑΕΔ και ενδεχομένως σε συνεργασία με αρμόδια Πανεπιστημιακά Τμήματα Διοίκησης Επιχειρήσεων, μη κερδοσκοπικές οργανώσεις που θα αναλαμβάνουν την έρευνα αγοράς, το μάρκετινγκ και τη συμβουλευτική για τις νεοσύστατες αυτές επιχειρήσεις. Θεωρούμε ότι κάτι τέτοιο είναι απολύτως απαραίτητο για την υγιή πορεία και την επιτυχή εξέλιξη του συγχρηματοδοτούμενου αυτού προγράμματος. Σε αντίθετη περίπτωση ο κίνδυνος να μην αξιοποιηθούν σύμφωνα με τον τελικό σκοπό τα δια-

τιθέμενα κεφάλαια είναι υπαρκτός και πιθανός.

Συμπεράσματα

Η σύντομη συζήτηση που προηγήθηκε επιχείρησε να προσεγγίσει τη σημασία της δικτύωσης των κοινωνικών υπηρεσιών στην Τοπική Αυτοδιοίκηση με τις Υπηρεσίες Συμβουλευτικής Προσανατολισμού και Προώθησης στην Απασχόληση με στόχο την κοινωνική ενσωμάτωση των κοινωνικά αποκλεισμένων και ευπαθών ομάδων. Τονίστηκε η σημασία της διεπιστημονικής και διυπηρεσιακής συνεργασίας για την ενδυνάμωση των εξυπηρετούμενων και για την ενίσχυση των επαγγελματιών. Τέλος συζητήθηκαν τα νέα προγράμματα που εντάσσονται στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση 2002-2003, όπως για παράδειγμα η προώθηση της επιχειρηματικότητας των ευπαθών ομάδων και υπογραμμίστηκε η σημασία που έχει ο σχεδιασμός δικτύων που θα παρέχουν συμβουλευτική επιχειρήσεων και κατάρτιση στους νέους επιχειρηματίες, ώστε να εξασφαλισθεί η επιβίωση και ενδεχομένως η άνθηση των νέων αυτών επιχειρήσεων. Είναι σημαντικό να γίνει κατανοητό ότι δεν αρκεί η απορρόφηση των επιχορηγήσεων για την άρση του κοινωνικού αποκλεισμού αλλά είναι κυρίως απαραίτητη η επένδυση των κονδυλίων αυτών σε επιχειρήσεις που μπορούν να αποδώσουν και να αναπτυχθούν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Abramson, J.S. & Rosenthal, B.B (1995): «Interdisciplinary and Interorganisational Collaboration», στο Edwards, R.L. (ed): *Encyclopedia of Social Work, Vol 2*, pp. 1479-1489, Washington DC, NASW Press.
- Γ' ΚΠΣ - Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υγεία - Πρόνοια» 2000-2006.
- Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση 2001-2003, Αθήνα 2001.
- Ζαϊμάκης, Ι. (2002): *Κοινοτική Εργασία και Τοπικές Κοινωνίες*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Κανδυλάκη, Α. (2001): *Η Συμβουλευτική στην Κοινωνική Εργασία*, Σμυρνιωτάκης - Σύγχρονες Ακαδημαϊκές και Επιστημονικές Εκδόσεις, Αθήνα.
- Krogsrud Miley, K., O'Melia, M. and DuBois, B. (2001): *Generalist Social Work Practice, An Empowering Approach*, Allyn and Bacon, Boston.
- Paci, M (1999): «Η Ρύθμιση της Αγοράς Εργασίας στην Ιταλία. Από το Ανελαστικό στο Ελαστικό Μοντέλο Ρύθμισης», στο Ματσαγγάνης, Μ.(επιμ.): *Προοπτικές του Κοινωνικού Κράτους στην Νότια Ευρώπη*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Parsons, R. (2002): «Guidelines for Empowerment-Based Social Work Practice» στο Roberts, A. and Greene, G. (eds): *Social Worker's Desk Reference* Oxford University Press, New York.
- Thompson, R.A. (1995): *Preventing Child Maltreatment through Social Support*, Sage Publications Thousand Oaks, CA.
- Torre, D. (1985): *Empowerment: Structured Conceptualization and Instrument Development*, Unpublished Doctoral Thesis, Cornell University New York.
- Tracy, E. (2002): «Working with and Strengthening Social Networks», στο Roberts, A. and Greene, G. (eds): *Social Worker's Desk Reference*, Oxford University Press, New York.

Άννα Πατεστή*

**Ο/Η ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ:
ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΟΥ/ΤΗΣ**

Η εμπειρία της άσκησης του επαγγέλματος του/της Συμβούλου στην πραγματικότητα της Ελληνικής κοινωνίας αναδεικνύει όλο και πιο έντονα την ανάγκη κατοχύρωσης του επαγγέλματος, αλλά και του καθορισμού του πλαισίου λειτουργίας των φορέων που προσφέρουν υπηρεσίες Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού. Η πολυπλοκότητα των αναγκών αυξάνει τις απαιτήσεις για Συμβουλευτικές Υπηρεσίες και κάνει συνθετότερο το προφίλ του/της Συμβούλου. Οι παράγοντες οι οποίοι συμβάλλουν στη διαμόρφωση των νέων τάσεων στη Συμβουλευτική είναι: η αντιμετώπιση της ανεργίας με βελτίωση της απασχολησιμότητας, η Συμβουλευτική ευπαθών ομάδων και η χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας, κυρίως των Δικτύων, στη Συμβουλευτική. Στο κείμενο παρουσιάζουμε την εμπειρία της άσκησης της Συμβουλευτικής κάτω από το πρίσμα των παραγόντων αυτών.

Anna Patesti*

**THE COUNSELLOR THROUGH ACTION IN MODERN SOCIETY:
SEEKING FOR THE ELEMENTS OF HIS/HER ROLE**

The experience of Counselling in action through the reality of modern Greek society indicates more urgently the need for the recognition of the profession of the Counsellor, as well as, the definition of the frame of function of the Institutions which provide Counselling and Guidance Services. Multiple needs demand Counselling Services and make the Counsellor's profile more complicated. The factors that contribute to the shaping of Counselling Services are: the confrontation of unemployment through the improvement of employability, Counselling of Sensitive Groups and the use of modern technology, specially nets, in Counselling. The following passage presents the experience of Counselling whilst implementing these factors.

* Η Α. Π., Μ.Α, είναι Ψυχολόγος-Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού, Πρόεδρος του Συλλόγου Ελλήνων Συμβούλων Επαγγελματικού Προσανατολισμού. *Επικοινωνία:* Μπουμπουλίνας 12, 15562 Χολαργός, τηλ. 6549287, E-mail: margarita@ozo.com.

Ο/η σύγχρονος/η επαγγελματίας της Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού στη χώρα μας αντιμετωπίζει ένα εργασιακό και κοινωνικό περιβάλλον, όπου παντού φαίνεται ότι είναι απαραίτητη η συνδρομή του, αλλά, σχεδόν πουθενά, δεν είναι ξεκάθαρος ο ρόλος και η θέση του/της. Κρίνεται πλέον απαραίτητος ο καθορισμός του *προφίλ των Συμβούλων* ως προς την εκπαίδευση, την πρακτική άσκηση και επιμόρφωση, την προηγούμενη επαγγελματική εμπειρία, την εξειδίκευση, τις δεξιότητες, την κοινωνική τους δράση και την ευαισθητοποίησή τους, ο οποίος θα οδηγήσει στην *πιστοποίηση* του επαγγέλματος. Παράλληλα επιβάλλεται η συστηματική καταγραφή των Δομών Απασχόλησης, των Κέντρων Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού και των άλλων Φορέων Παροχής Συμβουλευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών ως προς: το νομικό και θεσμικό καθεστώς και συνεργασίες, τη δομή λειτουργίας τους, τον πληθυσμό που απευθύνεται, τις δραστηριότητες, τις διαδικασίες παρακολούθησης και αξιολόγησης, τα μοντέλα πρόωθησης στην απασχόληση, τη Δικτύωση, την εξειδίκευση, ως προς την ομάδα-στόχου, τα *εργαλεία και τις τεχνικές, την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών*. Η διαδικασία αυτή θα οδηγήσει στην τυπολόγηση των Δομών και των φορέων αυτών και στην πιστοποίησή τους ώστε να προσφέρονται καλύτερες και εγκυρότερες Υπηρεσίες Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού στη χώρα μας.

Η διαμόρφωση νέων συνθηκών στην κοινωνία αλλάζει το προφίλ, αλλά και το πεδίο δράσης του Συμβούλου, το οποίο γίνεται ευρύτερο και

απαιτητικότερο. Οι τομείς δράσης ποικίλουν: στην εκπαίδευση αλλά και στην κατάρτιση, στην επιλογή, πρόσληψη και ανάπτυξη Προσωπικού, στην προώθηση στις πολιτικές ένταξης στην Αγορά Εργασίας.

Η εμπειρία της άσκησης του επαγγέλματος σε διαφορετικούς χώρους οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν το προφίλ του σύγχρονου Συμβούλου και τους τομείς εργασίας του είναι η Πρόληψη και η Αντιμετώπιση **Ανεργίας και η Απασχολησιμότητα** (εδώ εντάσσονται οι τεχνικές ανάπτυξης δεξιοτήτων), η επαγγελματική και κοινωνική ένταξη *ευπαθών ομάδων*, η χρήση *σύγχρονης τεχνολογίας*.

Α. Ανεργία-Απασχολησιμότητα

Στα κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στα αντίστοιχα των αρμοδίων Υπουργείων προτεραιότητα έχει η απασχόληση και στηρίζουν τη στρατηγική τους πλέον σε 4 πυλώνες με πρώτη την **απασχολησιμότητα**. Διαβάζοντας κριτικά τα κείμενα βλέπουμε την αντικατάσταση του όρου εργασία με αυτόν της απασχόλησης: γίνεται όλο και πιο σαφές ότι η τάση είναι το πρότυπο της καριέρας μιας ζωής να αποτελέσει ιστορική εικόνα, ενώ το παρόν και το μέλλον οδηγείται προς τις βραχυπρόθεσμες συμβάσεις εργασίας, τη μερική απασχόληση, τις ευέλικτες μορφές απασχόλησης και μορφοποιούνται ήδη τα *«προσωπικά χαρτοφυλάκια απασχόλησης»* για τον κάθε εργαζόμενο/η, τα οποία θα πρέπει να ανανεώνονται διαρκώς. Προκειμένου να ενισχυθεί η ανάπτυξη ενός ειδικευμένου και

προσαρμόσιμου εργατικού δυναμικού, επιχειρείται η ανάπτυξη δυνατοτήτων δια βίου μάθησης που θα περιλαμβάνει τον τομέα της τεχνολογίας, των πληροφοριών και επικοινωνιών, όσο και άλλους τομείς, με έμφαση την ανάπτυξη ή βελτίωση ομάδας **δεξιότητων**.

Η τάση της Αγοράς Εργασίας σήμερα με την ανάπτυξη των διεθνών αγορών είναι η ανάπτυξη ή βελτίωση ομάδας δεξιότητων. Αναφερόμαστε πλέον σε «διεθνή προσόντα» ή, όπως λέγονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, «διαπολιτισμικές δεξιότητες» ή «ευρω-προσόντα», δηλ. ένα πεδίο δεξιότητων, γνώσεων και απόψεων που επιτρέπουν στο άτομο να δρα σε ένα διεθνές επαγγελματικό πλαίσιο. Η ανάπτυξη των δεξιότητων-κλειδιών υποστηρίζεται ιδιαίτερα θερμά από δυτικές χώρες τόσο στους εκπαιδευτικούς όσο και στους εργασιακούς χώρους για να προκύψει το ευέλικτο και ανταγωνιστικό εργατικό δυναμικό που χρειάζεται για τα επόμενα χρόνια. Το εργασιακό σχέδιο πρέπει να γίνεται με παγκόσμια οπτική καθώς η επαγγελματική ζωή των ανθρώπων επηρεάζεται ή και καθορίζεται από τις διεθνείς εξελίξεις (Σιδηροπούλου-Δημακάκου, 2001).

Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται η πρωτοβουλία της Κομισιόν για τη θεσμοθέτηση του *Ευρωβιογραφικού*, εγχείρημα που έχει αναλάβει το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (Cedefop)¹. Το Υπόδειγμα του Σημειώματος περιλαμβάνει Προσωπικές πληροφορίες, Επαγγελματική

εμπειρία, Εκπαίδευση και Κατάρτιση, όπως και ατομικές δεξιότητες και ικανότητες, όπως γλωσσικές, κοινωνικές, οργανωτικές, καλλιτεχνικές κ.ά.

Ανατρέχοντας σε βιβλία που αφορούν σύγχρονες απαιτήσεις στην Αγορά Εργασίας βλέπουμε τις παρακάτω δεξιότητες, οι οποίες αναφέρονται ως απαραίτητες στο σύγχρονο επαγγελματία (Goleman 1999):

- **Αυτοεπίγνωση:** Να αναγνωρίζει τα συναισθήματά του, τις επιπτώσεις και τα αποτελέσματά τους, να γνωρίζει τα ισχυρά σημεία και τα όριά του, να νιώθει σιγουριά για την αξία και τις ικανότητές του.
- **Αυτορύθμιση:** Να έχει αυτοέλεγχο, αξιοπιστία, ευελιξία, να δείχνει προσαρμοστικότητα και να είναι ανοιχτός σε νέες ιδέες μεθόδους και πληροφορίες.
- **Κίνητρα συμπεριφοράς:** Να δείχνει ετοιμότητα και διάθεση για δράση, επιμονή στην επίτευξη στόχων, παρότι τα εμπόδια και τις αντιξοότητες.
- **Ενσυναίσθηση:** Να κατανοεί τα συναισθήματα, τις ανάγκες και τις ανησυχίες των άλλων. Να σέβεται τους ανθρώπους που προέρχονται από διαφορετικό κοινωνικό, πολιτισμικό, οικονομικό και εκπαιδευτικό υπόβαθρο, να αντιμετωπίζει τη διαφορετικότητα ως ευκαιρία και να βοηθά στη διαμόρφωση περιβάλλοντος στο οποίο μπορούν να προσδεύουν διάφορες ομάδες ανθρώπων. Να αμύνεται σθεναρά εναντίον της προκατάληψης και της έλλειψης ανοχής.

1. Για περισσότερες πληροφορίες υπάρχει διαμορφωμένη ιστοσελίδα στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση: [http://cedefop.eu\(http://cedefop.eu.int.int/transparency](http://cedefop.eu(http://cedefop.eu.int.int/transparency).

- Κοινωνικές δεξιότητες: Να έχει επικοινωνιακές ικανότητες, να χειρίζεται διαφωνίες, να αναπτύσσει σχέσεις και να συνεργάζεται με τους άλλους

Ο κατάλογος αυτός θυμίζει περισσότερο προσόντα Συμβούλων (Κοσμίδου 1999) παρά εργαζομένων, γεγονός που δίνει την εντύπωση ότι υπάρχει η τάση να αποδίδεται στον ίδιο τον άνεργο η ευθύνη για τη θέση που βρίσκεται. Με τις διαπιστώσεις αυτές για την πραγματικότητα που βιώνει ο σύγχρονος εργαζόμενος προκύπτει το ερώτημα για τη στάση του Συμβούλου. Η θέση μας είναι ότι οι Σύμβουλοι ως ενεργά και σκεπτόμενα μέλη της κοινωνίας μας οφείλουν, κατ' αρχήν, να είναι καλοί γνώστες και κριτικοί αναγνώστες όλων αυτών των τάσεων, θέσεων, πολιτικών και προοπτικών. Στη συνέχεια, είναι απαραίτητο να αντιλαμβάνονται την κρισιμότητα του ρόλου τους και να ξεκαθαρίζουν την προσωπική τους θέση κατανοώντας ότι ασκούν πολιτική και επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό τους συμβουλευόμενους τους αλλά και λοιπά μέλη της κοινότητας. Τέλος, η επίγνωση κατά την άσκηση του έργου τους, ότι η επιλογή του θεωρητικού και μεθοδολογικού τους μοντέλου καθορίζει τη σχέση και το αποτέλεσμα της συμβουλευτικής πράξης. Υποστηρίζουμε ότι έμφαση πρέπει να δίνεται στην ενεργό συμμετοχή του συμβουλευόμενου, στη δραστηριοποίηση και στην ενδυνάμωσή του, στην πολυπλευρή ανάπτυξή του. Στοχεύουμε

να σταθεί ο/η σύμβουλος αρωγός στη χάραξη της ατομικής επαγγελματικής πορείας από τον κάθε συμβουλευόμενο και στην υλοποίηση των επιμέρους στόχων δείχνοντας ευαισθησία στις ιδιαιτερότητες των ομάδων-στόχων και στις ανάγκες τους.

Β. Συμβουλευτική Ευπαθών Ομάδων²

Ο διαχωρισμός στην εργασία στην Ελλάδα είναι ιδιότυπος: οι εργαζόμενοι είναι σχετικά ασφαλείς ενώ υπάρχει μεγάλη αδυναμία ένταξης νέων εργαζομένων στην Αγορά Εργασίας. Οι συνθήκες αυτές δημιουργούν: α) μακροχρόνιους άνεργους και β) πρόβλημα για τους νέους, γεγονός με οξύτητα και ένταση. Η μετάβαση από το σχολείο στην Αγορά Εργασίας είναι δύσκολη με αποτέλεσμα υψηλότατα ποσοστά ανεργίας (31% γυναίκες, 16% άνδρες) αλλά και το ποσοστό της σχολικής διαρροής σε υψηλά επίπεδα. Η ελληνική οικογένεια είναι η βαλβίδα εκτόνωσης των τεράστιου κοινωνικού προβλήματος. Οι γυναίκες πλήττονται κυρίως από την ανεργία: κατά τη περίοδο 1994-1998 το γυναικείο εργατικό δυναμικό αυξήθηκε κατά 24,8%, η απασχόληση των γυναικών κατά 19,5%, οι άνεργες γυναίκες κατά 61,1% και οι άνεργες μακράς διάρκειας κατά 89,7% (τα στοιχεία από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση 2000-2006). Εάν υπολογίσουμε ότι υπάρχει και ένας μεγάλος

2. Οι παρατηρήσεις βασίζονται στα συμπεράσματα της γράφουσας και των άλλων συμβούλων του ΚΕΣΥΥ Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών, από την υλοποίηση Προγραμμάτων για την Άρση του Αποκλεισμού από την Αγορά Εργασίας 1999-2001.

αριθμός γυναικών εργάσιμης ηλικίας μη ενεργός καταλαβαίνουμε την ένταση του προβλήματος των γυναικών στην αγορά εργασίας. Οι κύριες συνιστώσες είναι οι αργοί ρυθμοί ένταξης των γυναικών στο εργατικό δυναμικό, οι αυξανόμενοι ρυθμοί εξέλιξης της ανεργίας και οι έντονοι ρυθμοί αύξησης της γυναικείας μακροχρόνιας ανεργίας που τείνει να φτάσει σε τιμές ρεκόρ. Επίσης, παρατηρείται το περίεργο φαινόμενο το ποσοστό υψηλής μόρφωσης να είναι μεγαλύτερο (16% γυναίκες, 12% άνδρες), γεγονός που ερμηνεύεται από τον Προσανατολισμό ειδικά των νέων γυναικών σε επαγγέλματα με χαμηλή προσφορά στην Αγορά. Ήδη σχεδιάζονται πιλοτικές δράσεις ανατροπής των παραδοσιακών επαγγελματικών προτύπων και εξοικείωσης των γυναικών με τα επαγγέλματα της λεγόμενης νέας οικονομίας (*Εθνικό Πρόγραμμα Δράσης για την Ισότητα 2001-2006*).

Ο πολιτικός και οικονομικός χώρος της του σύγχρονου κόσμου δημιουργεί νέες μορφές νομάδων, πληθυσμών που μετακινούνται με ή χωρίς τη θέλησή τους για οικονομικούς ή λόγους ασφάλειας. Σε όλες τις εποχές γίνονται διακρίσεις ανάμεσα στον «εαυτό» και τον «άλλο» με αίσθημα θαυμασμού ή, αντίθετα, δυσπιστίας, μισαλλοδοξίας, ανταγωνισμού. Στη σύγχρονη νεοελληνική κοινωνία η συνάντηση με μετανάστες, πρόσφυγες, παλιννοστούντες, προκαλεί πολυσύνθετες αντιδράσεις. Παρά τη διεθνοποίηση και τον εκσυγχρονισμό επικρατούν οι διακρίσεις σε επίπεδο εθνών, θρησκειών, αξιών και προκύπτει η διττή ανάγκη ταύτισης και διαχωρισμού. Η ξαφνι-

κή αδιάκοπη εισροή μεταναστών στη χώρα μας έκανε τον «άλλο» από φαντασίωση υπαρκτό πρόσωπο και έφερε στην επιφάνεια σειρά από στερεοτυπικές αντιλήψεις και στάσεις απέναντι σε διαφορετικές ομάδες, προβλήματα τα οποία επιδεινώθηκαν από την έλλειψη θεσμικών ρυθμίσεων εκ μέρους της πολιτείας.

Η επέκταση του κοινωνικού προβλήματος αποκλεισμού ευπαθών ομάδων από την αγορά εργασίας είναι ένα γεγονός που συνεπάγεται επέκταση του κοινωνικού αποκλεισμού όλο και διαφορετικότερων πληθυσμιακών ομάδων. Διαπιστώνεται ερευνητικό και μελετητικό έλλειμμα στην Ελλάδα για τις συγκεκριμένες ανάγκες των κοινωνικά ευπαθών ομάδων και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους όπως και περιορισμένη και αποσπασματική προσφορά στήριξης και Συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τις ομάδες αυτές

Η σύγχρονη τάση είναι η ανάπτυξη εξειδικευμένων, εξατομικευμένων υπηρεσιών ανάλογα με την ομάδα στόχου, η ευαισθητοποίηση και η εξάσκηση του Συμβούλου στις ιδιαίτερες ανάγκες των επωφελούμενων, η δημιουργία νέων, εξειδικευμένων εργαλείων. Είναι κοινή η αποδοχή ότι η υποστήριξη όλων αυτών των ομάδων από Συμβούλους προσφέρει ιδιαίτερα στην ανάπτυξη βασικών επαγγελματικών ικανοτήτων και απαραίτητων κοινωνικών δεξιοτήτων, γεγονός που συμβάλλει σημαντικά στην επαγγελματική και κοινωνική αποκατάστασή τους. Προσοχή δίνεται στην απασχολησιμότητα ατόμων με ειδικές ανάγκες, εθνικών μειονοτήτων και άλλων ομάδων και ατόμων που ενδέχεται να μειονε-

πτούν. Επίσης, πρέπει να διασφαλιστεί, ότι οι νέοι θα εξοπλίζονται με μεγαλύτερη ευχέρεια προσαρμογής στις τεχνολογικές και οικονομικές αλλαγές και με δεξιότητες κατάλληλες για την αγορά εργασίας.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται σε μη κατευθυντικές και βιωματικές μεθόδους διότι μέσα από αυτές παρέχονται ευνοϊκοί όροι ανάπτυξης της αυτογνωσίας, ανοιχτών στάσεων απέναντι στον εαυτό και στους άλλους καθώς και ευκαιρίες ανάληψης ευθυνών. Επίσης, έντονη είναι η ανάγκη δημιουργίας εργαλείων προσαρμοσμένων στις ομάδες στόχους. Το σημαντικό όμως είναι ο/η Σύμβουλος να έχει την ικανότητα και την ευαισθησία να δημιουργεί συναισθηματική επαφή με τους/τις συμβουλευόμενους/ες και να χρησιμοποιεί την κατάλληλη τεχνική στην κατάλληλη στιγμή. Αλλιώς υπάρχει ο κίνδυνος ο/η Σύμβουλος να λειτουργήσει μηχανιστικά στηριγμένος/η αποκλειστικά στις τεχνικές και δεξιότητες και όχι στην αυθεντική προσωπική σχέση. Η γνησιότητα, η ζεστασιά, το ενδιαφέρον, η κατανόηση των σκέψεων και των συναισθημάτων και η επίγνωση, ότι η ηλικιακή ομάδα, η μεταναστευση, το φύλο κτλ. αποτελούν παράγοντες ιδιαίτερων προβλημάτων, συνιστούν τις βάσεις πάνω στις οποίες χτίζεται η Συμβουλευτική σχέση.

Η *ομαδική συμβουλευτική*, παρόλα αυτά, προσφέρει πολλές ευκαιρίες στους συμβουλευόμενους αφενός να συνειδητοποιήσουν τις στάσεις και συμπεριφορές τους μέσα σε μία ομάδα και αφετέρου να συνειδητοποιήσουν ότι δεν είναι μόνοι στα προβλήματά τους. Οι Σύμβουλοι κά-

νουν συσχετισμούς ανάμεσα στο μικροεπίπεδο της ομάδας και στο μακροεπίπεδο της κοινωνίας. Φέρουν προς συζήτηση στην ομάδα θέματα που έχουν άμεση σχέση με την καθημερινότητα και τα προβλήματα των ωφελουμένων συντελώντας στη καλλιέργεια νέων πιο εποικοδομητικών συμπεριφορών γι' αυτές. Σε μια επόμενη φάση οι συμβουλευόμενοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις καινούργιες τους δεξιότητες ώστε να ασκήσουν κοινωνική δράση οποιασδήποτε μορφής. Η εμπειρία έχει αποδείξει ότι τα αποτελέσματα της ομαδικής συμβουλευτικής έχουν ευρύτερη απήχηση στο άτομο γιατί η ομάδα αντανακλά πιο άμεσα την καθημερινή ζωή και άπτεται σε περισσότερες πλευρές του εαυτού από όσο η ατομική. Ο συνδυασμός ατομικής και ομαδικής συμβουλευτικής, προσαρμοσμένος στις ανάγκες του κάθε ωφελούμενου αποτελεί την καλύτερη μέθοδο για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση Υπηρεσιών. Στόχος των Συμβούλων είναι να βοηθήσει τον/την ωφελούμενο/η να εντοπίσει τις εγγενείς ικανότητές του/της καθώς και τις δεξιότητες που έχει αποκτήσει μέσα από τις εμπειρίες της ζωής του/της και τα προσαρμόσει στο επαγγελματικό προφίλ του/της. Παρόλα αυτά να αναπτύξει ή να βελτιώσει τις δεξιότητες που αναφέρθηκαν με χρήση τεχνικών, κυρίως, ομαδικών (όπως παίξιμο ρόλων, διάφορες ασκήσεις). Έτσι θα είναι έτοιμος/η για την ένταξή του/της στις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης

Τα τελευταία χρόνια γίνεται όλο και μεγαλύτερη αναφορά στο *MENTORING* ως μέθοδο με καλά αποτελέσματα, ειδικά σε ομάδες που

αντιμετωπίζουν πρόβλημα αποκλεισμού. Η μεθοδολογία στηρίζεται στην αξιοποίηση ατόμων που έχουν αναπτύξει επιχειρηματική ή άλλου είδους επαγγελματική και κοινωνική δράση σε ένα πρόγραμμα mentoring όπου θα στηρίζουν καινούργια άτομα της ίδιας ομάδας. Στοχεύει:

- Στην προσωπική κινητοποίηση
- Στην ανταλλαγή εμπειριών
- Στη μετάδοση δεξιοτήτων και αξιών
- Στην ανάπτυξη της κοινωνικοποίησης και συμμετοχικότητας
- στο να αποτελέσουν θετικά πρότυπα (role models)

Οι μέντορες βρίσκονται σε στενή συνεργασία με τους/τις Συμβούλους για συνεχή ανατροφοδότηση.

Οι Σύμβουλοι στοχεύουν στον σωστό χειρισμό της *διαφορετικότητας*: Σέβονται τους ανθρώπους που προέρχονται από διαφορετικό κοινωνικό, πολιτισμικό, οικονομικό και εκπαιδευτικό υπόβαθρο. Αντιμετωπίζουν τη διαφορετικότητα ως ευκαιρία και βοηθούν στη διαμόρφωση περιβάλλοντος στο οποίο μπορούν να προοδεύουν διάφορες ομάδες ανθρώπων. Αμύνονται σθεναρά εναντίον της προκατάληψης και της έλλειψης ανοχής. Ιδιαίτερη προσοχή δείχνουμε στον έλεγχο των προσωπικών μας στερεοτυπικών στάσεων και απόψεων και στην αποφυγή πρόκλησης «αυτοεκπληρούμενων προφητειών»: αντιμετωπίζουμε τις ιδιαίτερες ανάγκες της κάθε ομάδας ως σημείο συνοχής και όχι διαχωρισμού με τις υπόλοιπες ομάδες – δεν ξεχνάμε ότι, τελικά, όλοι μας σε κάποια... «ειδική» ομάδα ανήκουμε.

Βασικό σημείο αιχμής της **Επαγγελματικής Συμβουλευτικής** που

απευθύνεται ειδικότερα σε **μετανάστες** και **παλιννοστούντες** είναι να προσδιοριστούν τα προσόντα τους, να κατηγοριοποιηθούν και να προσαρμοστούν στα δεδομένα της ελληνικής πραγματικότητας. Γενικά, οι προερχόμενοι από χώρες της Ευρώπης και της τέως Σοβιετικής Ένωσης έχουν, συχνά, τυπικά προσόντα τα οποία θα πρέπει να συσχετιστούν με τα αντίστοιχα Ελληνικά και να προχωρήσουν σε αναγνώριση, σε όσες περιπτώσεις είναι αυτό εφικτό. Με βάση τις έρευνες που έχουν εκπονηθεί μέχρι σήμερα προκύπτει, ότι οι γυναίκες μετανάστριες βιώνουν εντονότερη πίεση αποκλεισμού από την αγορά εργασίας σε σχέση με τους άνδρες της ίδιας ομάδας, γεγονός που αποκτά πολύ μεγαλύτερη σημασία, αν ληφθεί υπόψη ότι ο γυναικείος πληθυσμός συμμετείχε ισόποσα στις τάξεις των εργαζομένων στις χώρες προέλευσής τους. Η πίεση αυτή τις ωθεί σε ανειδίκευτη, κακοπληρωμένη και παράνομη εργασία, χωρίς να τους έχει δοθεί η δυνατότητα ή η στήριξη να αξιοποιήσουν την εκπαιδευτική, επαγγελματική εμπειρία που είχαν στις χώρες προέλευσής τους και να προσαρμόσουν τις ικανότητες και δεξιότητές τους στη χώρα υποδοχής. Συχνά παρατηρείται το φαινόμενο γυναίκες πτυχιούχοι ανώτερης εκπαίδευσης, όπως γιατροί, οικονομολόγοι, καθηγήτριες να ασχολούνται σε απόλυτα άσχετη και κατώτερη εργασία χωρίς κανένα απολύτως κοινωνικό γόητρο. Οι γυναίκες μετανάστριες αναγκάζονται ευκαιριακά, χωρίς προσανατολισμό, στρατηγική και οργάνωση να παρέχουν τις υπηρεσίες τους και να βιώνουν απογοήτευση και ματαιί-

ωση από τα αδιέξοδα της αγοράς εργασίας. Είναι γεγονός, όμως, ότι αυτή η ακραία, περιθωριακή και υποβαθμισμένη επαγγελματική ένταξη προκαλεί αυξημένη επιθυμία για τον προσδιορισμό σαφών και ξεκάθαρων επαγγελματικών στόχων.

Η Επαγγελματική Συμβουλευτική για την ομάδα αυτή επικεντρώνεται κατά την υλοποίηση των ενεργειών της στα ακόλουθα σημεία:

- την καταγραφή και αναγνώριση των δεξιοτήτων και ικανοτήτων που απέκτησαν κατά την παραμονή τους στη χώρα υποδοχής και τη σύνδεση με την προηγούμενη εκπαιδευτική και επαγγελματική τους εμπειρία.
- την πληροφόρηση για τα δεδομένα της αγοράς εργασίας στη χώρα υποδοχής και ιδιαίτερα της γυναικείας απασχόλησης και ενημέρωσης για τις διαφοροποιήσεις του υπάρχοντος κοινωνικο-οικονομικού συστήματος σε σχέση με αυτό από το οποίο προέρχονται.
- την επαγγελματογνωσία, η οποία είναι μια βασική ενέργεια για την ομάδα αυτή των ωφελουμένων και υλοποιείται με τη χρήση ειδικών ασκήσεων και με επαγγελματικές μονογραφίες.

Γ. Σύγχρονη Τεχνολογία

Όταν στα μέσα της δεκαετίας του '90 μελετούσαμε τη χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας στη Συμβουλευτική δεν είχαμε ακόμα βιώσει το εύρος της χρησιμότητάς της στην καθημερινότητά μας (Πατεστή, Παπαδοπούλου 1997). Το Διαδίκτυο, στις αρχές της δεκαετίας του '90, έκανε τα

πρώτα του βήματα στη χώρα μας με βασικούς χρήστες τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας, ενώ τα τελευταία στοιχεία υποδεικνύουν ότι πάνω από 1.000.000 άνθρωποι είναι χρήστες του διαδικτύου.

Σήμερα δημιουργούμε στους χώρους εργασίας μας Ηλεκτρονικές Βάσεις Δεδομένων με πληροφόρηση σχετική με την ομάδα των επωφελουμένων, προσφέρουμε συνεχή ενημέρωση μέσω Internet για τόπους που παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες για επιμορφώσεις, υπηρεσίες, θέσεις εργασίας, φτιάχνουμε ηλεκτρονικές σελίδες και εκδίδουμε ηλεκτρονικά περιοδικά. Η οργάνωση των Υπηρεσιών μας, τα αρχεία μας, η αξιολόγηση των τεστ γίνονται ηλεκτρονικά.

Είδαμε στην πράξη προγράμματα ηλεκτρονικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και βιώνουμε μορφές **τηλεεργασίας**.

Η **αναζήτηση εργασίας μέσω Internet** αποτελεί μια νέα, εξελισσόμενη με ραγδαίους ρυθμούς, εφαρμογή. Συνεχώς δραστηριοποιούνται νέες εταιρίες που καταχωρούν βιογραφικά σημειώματα και συνεργάζονται με επιχειρήσεις για προσφορά νέων θέσεων εργασίας, προβάλλουν ηλεκτρονικές αγγελίες αναζήτησης στελεχών με συνεχή ενημέρωση με on line καταχωρίσεις. Στο παιχνίδι έχει μπει και ο Ημερήσιος Τύπος με ηλεκτρονικές εκδόσεις αγγελιών για την αγορά εργασίας σε όλη τη χώρα, όπως επίσης, δημοσιεύσεις για τους δημόσιους διαγωνισμούς που βρίσκονται σε εξέλιξη. Στη διεύθυνση της εφημερίδας το Έθνος (www.ethnos.gr/ergasia/ergasia.htm) υπάρχει on line εργασιακός σύμβουλος που απαντά σε ερωτήσεις και απορίες. Οι

ιστοσελίδες ευρέσεως εργασίας και καταχώρισης βιογραφικών αυξάνονται διαρκώς (μερικές διευθύνσεις παρουσιάζονται στη βιβλιογραφία). Επίσης τα νεοϊδρυθέντα ιδιωτικά γραφεία ευρέσεως εργασίας έχουν site και στο Διαδίκτυο όπου οι υποψήφιοι μπορούν να καταχωρούν ηλεκτρονικά το βιογραφικό τους.

Οι διευθύνσεις για κάθε είδους Συμβουλευτική Υπηρεσία είναι πάμπολλες στις οποίες οι ενδιαφερόμενοι μπορεί να κάνουν κάθε είδους τεστ, να πάρουν κάθε είδους «διάγνωση» για το επαγγελματικό τους Προφίλ, μέχρι και να ενημερωθούν με ποια επαγγέλματα ταιριάζει... το ζώδιό τους!

Τα θέματα **της πληροφόρησης, της τεχνολογίας και της επικοινωνίας** έχουν αναδειχθεί στην πρώτη γραμμή **επικινδυνότητας** και προτάσσεται η «αντιμετώπιση του Ψηφιακού Χάσματος και του Ηλεκτρονικού Αποκλεισμού». Στόχος δεν είναι απλώς και μόνο η εκπαίδευση σε γνώσεις χρήσης της τεχνολογίας, αλλά η ανάπτυξη ικανοτήτων αναζήτησης, κριτικής ανάγνωσης, αξιολόγησης και αξιοποίησης των πληροφοριών, της δόμησής τους, δηλαδή, σε χρήσιμη για τους χρήστες/τριες πληροφόρηση. Οι σύμβουλοι οφείλουμε να δίνουμε ιδιαίτερη σημασία στην Πληροφόρηση διότι το πρόβλημα πρόσβασης και αξιοποίησής της αποτελεί έναν από τους βασικούς παράγοντες που δημιουργούν και συντηρούν τον αποκλεισμό. Η δημι-

ουργία ειδικών εργαστηρίων όπου ευαισθητοποιούμε και εκπαιδεύουμε τους Συμβουλευόμενους μας σε θέματα επικοινωνίας και διαχείρισης της πληροφορίας και τους/τις εξασκούμε στη χρήση του μέσου κρίνονται ως καλές πρακτικές για την αντιμετώπιση του κρίσιμου αυτού θέματος.

Η πολλαπλότητα των θεμάτων και της αντιμετώπισής τους βάζει το Σύμβουλο σε κρίσιμη θέση όταν ορίζουμε ότι είναι ο επαγγελματίας που δουλεύει με τον άνθρωπο υποστηρίζει, ενδυναμώνει, εμπνέει και κοινωνικοποιεί μέσα από ειδική σχέση. Ζούμε σε εποχές μεγάλων προκλήσεων αλλά και απώλειας ερεισμάτων που θα μας στηρίξουν και θα μας καθοδηγούν. Μέσα από την αναζήτησή μας μπορούμε να βρούμε πορείες από λιγότερο «επιστημονικούς» αλλά ίσως πιο σημαντικούς φάρους όπως οι ακόλουθοι στίχοι του Γ. Σεφέρη:

Και όμως πρέπει να λογαριάσουμε
πώς προχωρούμε

Και όμως πρέπει να λογαριάσουμε
κατά πού προχωρούμε [...]

Που δεν είναι ποτέ το ίδιο, κα-
τά που δίδασκαν οι παλιοί γραμματι-
σμένοι,

Και ωστόσο παραμένει πάντα το
ίδιο σώμα, το ίδιο στρώμα

Και το ίδιο Σημείο, ο ίδιος ΠΡΟΣΑ-
ΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Πρακτικά Ημερίδας «Εκπαίδευση στην Υποστήριξη. Αναζητώντας μια νέα προοπτική» από το Πρόγραμμα εκπαίδευσης στελεχών Κέντρων συνοδευτικών υποστηρικτών υπηρεσιών, Αθήνα, 22/3/2001.
- Κασσωτάκης Μ., Σιδηροπούλου-Δημακάκου Δ., Κοσμίδου-Hardy X., Δημητρόπουλος Ευ., Διεθνές Συνέδριο ΕΚΕΠ, «Τάσεις στη Συμβουλευτική και στον Επαγγελματικό Προσανατολισμό στην αυγή του 21ου αιώνα», Περιλήψεις εισηγήσεων, Αθήνα, 9-11/5/2001.
- Γενική Γραμματεία Ισότητας, «Εθνικό Πρόγραμμα δράσης για την Ισότητα 2001-2006», Μάρτιος 2001.
- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, «Σχέδιο Επιχειρησιακού Προγράμματος Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση 2000-2006», Σεπτέμβριος 2000.
- Εταιρεία Πολιτικού Προβληματισμού Ν. Πουλαντζάς, «Μετανάστες στην Ελλάδα», Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001
- Μπορντ ντε Ρ., «Δεξιότητες Συμβουλευτικής στο χώρο της Εργασίας», Καστανιώτης, Αθήνα 1997.
- Κέντρο Γυναικών Μελετών και Ερευνών Διοτίμα, «Το Φύλο των Δικαιωμάτων», Πρακτικά Ευρωπαϊκού Συνεδρίου, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 1999.
- Άρτεμις, «Επαγγελματικά Πορτρέτα επιτυχημένων Γυναικών», ΙΕΚΕΠ, Αθήνα 1998.
- Διακήρυξη Οικονομολόγων για την άρνηση της μονόδρομης σκέψης «Με στόχο ξανά την πλήρη απασχόληση», Πόλις, Αθήνα 1998.
- Παπαδοπούλου Ό., Πατεστή Α., «Η χρήση της Νέας Τεχνολογίας στο χώρο της Συμβουλευτικής», *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, τεύχος 42-43, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1997.
- Κοσμίδου Χ., Υλικό από την επιμόρφωση καθηγητών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στη Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό, Αθήνα 1999-2000.
- Goleman Daniel, «Η συναισθηματική νοημοσύνη στο χώρο της Εργασίας», Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999.
- Γαλατά Βίβιαν, «Το Επίπεδο Κατάρτισης, η Απασχόληση και η Επαγγελματική Εξέλιξη των Γυναικών», ΙΝΕ ΓΣΕΕ, Αθήνα 1996.

LINKS

www.acas.org.uk,
www.cedefop.eu.int,
www.csreurope.org,
www.careerplanning.org,
www.agoraergasias.gr,
www.kariera.gr,
www.injobs.gr,
www.jobseeker.gr,
www.bestjobs.gr,
www.infojob.gr,
www.greece.stepsotne.com

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ Α' ΚΑΙ Β' ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Αγγελική Δ. Τοτόλου*

**Ο ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΣΤΑ
ΣΧΟΛΕΙΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ: ΕΝΑΣ ΠΟΛΥΔΙΑΣΤΑΤΟΣ ΡΟΛΟΣ
(ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΤΗΝ Α' ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ)**

Στην αυγή του 21ου αιώνα και παρά τα μέτρα που έχουν κατά καιρούς ληφθεί, το πρόβλημα της επαγγελματικής αποκατάστασης των ατόμων με ειδικές ανάγκες εξακολουθεί να είναι σοβαρό. Επιπλέον, δεν έχουν διαμορφωθεί ακόμα οι κοινωνικοοικονομικές, εκπαιδευτικές και εργασιακές προϋποθέσεις που θα επέτρεπαν την πλήρη ένταξη των ατόμων αυτών στο παραγωγικό δυναμικό της χώρας.

Όπως είναι γνωστό, η επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες διευκολύνει την κοινωνική τους ένταξη. Όμως τα άτομα αυτά εκτός του ότι έχουν λιγότερες ευκαιρίες για ικανοποιητική απασχόληση, είναι τα πρώτα που δέχονται τις αρνητικές επιπτώσεις μιας οικονομικής ύφεσης ή αναδιάρθρωσης. Συνεπώς, αντιμετωπίζουν την προοπτική της μακροχρόνιας ανεργίας ή της μερικής απασχόλησης ή ακόμα και της απασχόλησης σε εργασία που δεν τα ενδιαφέρει σε ποσοστό μεγαλύτερο απ' ό,τι ο υπόλοιπος πληθυσμός. Όπως προκύπτει, ο αποκλεισμός πολλών ανθρώπων με ειδικές ανάγκες από την κατάλληλη και ικανοποιητική απασχόληση αποτελεί μία μόνο πτυχή του ευρύτερου αποκλεισμού τους από πολλές κοινωνικές δραστηριότητες της σύγχρονης ζωής. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα αυτά είναι ανάγκη να υπάρξει πρόνοια και να γίνουν οι κατάλληλες ρυθμίσεις σχετικά με την κατάρτιση και την απασχόλησή τους. Η κατάλληλη προετοιμασία για την είσοδο στον κόσμο της εργασίας, υπό τη μορφή του Επαγγελματικού Προσανατολισμού, είναι ζωτικής σημασίας για τα άτομα αυτά.

Έτσι ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού βρίσκεται μπροστά σε μια πρόκληση: καλείται να συμβάλει στην επαγγελματική ανάπτυξη ατόμων που αντιμετωπίζουν πραγματικούς περιορισμούς, οι οποίοι κάνουν τη διαδικασία της αυτοπραγμάτωσής τους δυσκολότερη ή ακόμα και την παρεμποδίζουν. Ο Σύμβουλος στα Σχολεία Ειδικής Αγωγής δύναται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού και επιπλέον, μπορεί να λειτουργήσει ως αντισταθμιστικός παράγοντας των συνεπειών της αναπηρίας. Επίσης, έχει παρατηρηθεί ότι τα άτομα με ειδικές ανάγκες συχνά δεν έχουν ρεαλιστικές προσδοκίες σχετικά με τις σπουδές και τα επαγγέλματα. Για τον περιορισμό αυτού του φαινομένου, θα μπορούσε να εφαρμοστεί η λειτουργία της τοποθέτησης τόσο σε εκπαιδευτικούς όσο και σε εργασιακούς χώρους.

Ωστόσο, ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού δεν μπορεί να αγνοήσει το σημαντικό ρόλο των γονέων, αλλά και ολόκληρης της οικογένει-

* Η Α.Δ.Τ. είναι Ειδική Παιδαγωγός, Κοινωνιολόγος Μ.Sc., Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Τηλ. Επικοινωνίας: 0671-41992, 0946055419.

ας στις επαγγελματικές επιλογές του παιδιού με ειδικές ανάγκες. Έτσι, σε μια προσπάθεια διευκόλυνσης του παιδιού και παράλληλα προσέγγισης της οικογένειας, ο Σύμβουλος προσφέρει σχετική πληροφόρηση στους γονείς αλλά και συμβουλευτική στήριξη, αν αυτό κριθεί απαραίτητο.

Επιπρόσθετα, ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού –στο πλαίσιο ενός διευρυμένου ρόλου– πραγματοποιεί άνοιγμα προς την τοπική κοινωνία για να την ευαισθητοποιήσει σε θέματα που αφορούν τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

Ακόμα, είναι χρήσιμο να ενημερώσει τους αρμόδιους φορείς σχετικά με τις δυνατότητες των ατόμων αυτών στον επαγγελματικό τομέα.

Συνεπώς, ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού στα Σχολεία Ειδικής Αγωγής δύναται να παίξει έναν πολυδιάστατο και ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο, προσφέροντας στους μαθητές υπηρεσίες Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού ανάλογες με τις ξεχωριστές ανάγκες τους.

Ευστάθιος Γ. Δημητρόπουλος* Ουρανία Καλούρη-Αντωνοπούλου**

Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ Ο ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

ΣΤΗ ΣΕΛΕΤΕ: Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ Η ΠΡΑΞΗ

Εμπειρίες, Παρούσα Κατάσταση, Προοπτικές

(Παρέμβαση στη Β' Ολομέλεια)

Εισαγωγή

Στην παρέμβαση αυτή επιχειρείται μια συνοπτική παρουσίαση των μέχρι σήμερα εμπειριών από την εφαρμογή της Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού στην πράξη και εκπαίδευση στη ΣΕΛΕΤΕ.

Α. Εμπειρίες¹-Παρούσα κατάσταση

Η Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργών Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης (ΣΕΛΕΤΕ), από την ίδρυσή της, το 1959, και μέχρι σήμερα, «παράγει» εκπαιδευτικούς τόσο για την Επαγγελματική Εκπαίδευση όσο και για τα «τεχνολογικά» και άλλα μαθήματα του Γυμνασίου και του Ενιαίου Λυκείου (π.χ. οικονομικά, νομικά, κοινωνιολογία, κλπ.).

Παράλληλα όμως, και χάρις στο ειδικευμένο προσωπικό που από τότε διαθέτει η Σχολή έδωσε έμφαση στο αντικείμενο του Προσανατολισμού με τον τίτλο, τότε, «Οδηγητική», ο οποίος και εισάγεται στην ορολογία μας ως απόδοση του αμερικανικού όρου Guidance. Ειδικότερες δραστηριότητες πάνω στο αντικείμενο αυτό συνοψίζονται παρακάτω.

1. Από την αρχή της λειτουργίας της η Σχολή έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στη θεωρία, την πράξη και την έρευνα στο θεσμό Συμβουλευτική - Προσανατολισμός, είτε επίσημα, όπου αυτός εντάσσεται στο πρόγραμμα της Σχολής, είτε ανεπίσημα από προσωπική πρωτοβουλία και ενδιαφέρον των εξειδικευμένων στο θεσμό καθηγητών που διαθέτει η Σχολή.

Στο Πρόγραμμα Σπουδών της Σχολής από το ξεκίνημά της εμπεριέχεται

* Ο Ευστάθιος Γ. Δημητρόπουλος είναι καθηγητής της Ψυχοπαιδαγωγικής στη ΣΕΛΕΤΕ, Δ/ντής του Τμήματος Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΣΥ.Π.) καθώς και του Εργαστηρίου Ψυχολογίας-Παιδαγωγικής (ΕΨΠ). *Επικοινωνία*: Μεγάλου Αλεξάνδρου 12, 15341 Αγία Παρασκευή, τηλ. 0106011253.

** Η Ουρανία Καλούρη-Αντωνοπούλου είναι Διδάκτωρ Επιστημών της Αγωγής και με μεταπτυχιακές σπουδές στην Ψυχολογία και τη Συμβουλευτική-Προσανατολισμό, καθηγήτρια Ψυχοπαιδαγωγικών μαθημάτων στη ΣΕΛΕΤΕ. *Επικοινωνία*: Ομήρου 19, 15451 Ν. Ψυχικό, τηλ. 6715583.

1. α. βλ. Δημητρόπουλος, Ε. και Χιώτης, Μ. (1993). Προσανατολισμός, Συμβουλευτική και ψυχολογική στήριξη των σπουδαστών στη ΣΕΛΕΤΕ: Μια σημαντική πρωτοπορία. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, τ. 24-25, Μάρτιος και Ιούνιος 1993, 76-77.

β. ΦΕΚ 109/8-2-79.

γ. Χιώτης, Μ. (1986), *Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός*, Αθήνα, Εκδ. ΣΕΛΕΤΕ.

οργανωμένο μάθημα «Συμβουλευτική-Προσανατολισμός» (με διάφορους κατά καιρούς τίτλους), γεγονός που αποκτά ιδιαίτερη σημασία τη στιγμή που σε κανένα άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα δε γινόταν ούτε λόγος για το θεσμό. Η διδασκαλία του αντικειμένου, παράλληλα και με το υπόλοιπο θεωρητικό υπόβαθρο ψυχοπαιδαγωγικών γνώσεων, που προσφερόταν και συνεχίζει να προσφέρεται, έφεραν τους αποφοίτους της ΣΕΛΕΤΕ να πρωτοστατούν μαζί με τους καθηγητές τους στην προσπάθεια για εφαρμογή του θεσμού στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

2. Παράλληλα, το Φεβρουάριο του 1979 ιδρύθηκε στη ΣΕΛΕΤΕ, «ίσως για πρώτη φορά σε εκπαιδευτικό ίδρυμα τέτοιας αποστολής»² και λειτουργεί μέχρι σήμερα, άλλοτε περισσότερο και άλλοτε λιγότερο ενεργά ανάλογα με τις κρατούσες συνθήκες και τα προβλήματα της Σχολής **«Τμήμα Οδηγητικής και Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού»**, όπως χαρακτηριστικά ονομαζόταν. Σκοπός του είναι κύρια «η πράξη και η έρευνα στη Συμβουλευτική και στον Επαγγελματικό Προσανατολισμό», η προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη των σπουδαστών, η απόκτηση της ικανότητας λήψης αποφάσεων τόσο στον εκπαιδευτικό-επαγγελματικό τομέα όσο και στον ευρύτερα κοινωνικό και τη δημιουργία προϋποθέσεων ομαλής ένταξης και προσαρμογής στον κόσμο της εργασίας γενικότερα, αποτελούσαν αρχικά μερικούς από τους επιμέρους στόχους του Τμήματος Οδηγητικής και Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Σιγά-σιγά όμως ο σκοπός διευρύνεται. Η Συμβουλευτική και ο Προσανατολισμός σήμερα στη ΣΕΛΕΤΕ στοχεύει να δώσει στους σπουδαστές της τα απαραίτητα εφόδια και τις εμπειρίες που θα τους επιτρέψουν να ολοκληρωθούν στον ατομικό, διαπροσωπικό, οικογενειακό, εκπαιδευτικό και επαγγελματικό τομέα, να αποκτήσουν ολοκληρωμένη εαυτογνωσία και θετική εαυτοαντίληψη, να διεξέλθουν με επιτυχία τα διάφορα στάδια όχι μόνο επαγγελματικών πλέον αλλά και προσωπικών και κοινωνικών μεταβάσεων, όπως επίσης και να οδηγούνται με επιτυχία στη λήψη των σχετικών αποφάσεων.

3. Το **Εργαστήριο Ψυχολογίας και Παιδαγωγικής** που ιδρύθηκε την ίδια χρονιά (1979) αποτελεί επίσης ένα σημαντικό τμήμα της ΣΕΛΕΤΕ όσον αφορά την εφαρμογή του θεσμού Συμβουλευτική-Προσανατολισμός. Διότι μέσα από τις δυνατότητες για ψυχολογική στήριξη των σπουδαστών που παρέχει, και τις άλλες παρεμβάσεις που πραγματοποιούνται σ' αυτό, αλλά και το υλικό που διαθέτει, ενισχύεται και υποστηρίζεται η εφαρμογή του θεσμού στο άλλο Τμήμα. Στο πλαίσιο της έρευνας στο εργαστήριο αυτό έχουν αναπτυχθεί δυο ψυχομετρικά εργαλεία για χρήση στη Συμβουλευτική, το τεστ ΔΕΛΤΑ, που είναι τεστ Προσωπικότητας με έμφαση στην εαυτογνωσία-εαυτοαντίληψη και το τεστ ΕΨΙΛΟΝ, που είναι Ερωτηματολόγιο Επαγγελματικών Αξιών.

Κύριοι αποδέκτες της εφαρμογής της Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού ήταν και παραμένουν οι σπουδαστές της ΣΕΛΕΤΕ και οι οικογένει-

2. Δημητράπουλος, Ε. και Χιώτης, Μ. (1993). Προσανατολισμός, Συμβουλευτική και ψυχολογική στήριξη των σπουδαστών στη ΣΕΛΕΤΕ: Μια σημαντική πρωτοπορία. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, τ. 24-25, Μάρτιος και Ιούνιος 1993, 76-77.

ές τους. Αρχικά όμως αποδέκτες ήταν και οι μαθητές, οι γονείς και οι καθηγητές των «τέως» πρότυπων λυκείων της ΣΕΛΕΤΕ και νυν Τεχνικών Επαγγελματικών Εκπαιδευτηρίων Αμαρουσίου.

Ψυχομετρικές τεχνικές, αλλά και κλινικές προσεγγίσεις χρησιμοποιούνται στις διαδικασίες παρέμβασης ενώ γίνεται παραπομπή σε εξειδικευμένα κέντρα ή φορείς όταν αυτό είναι αναγκαίο.

Καθηγητές της Σχολής με υψηλού βαθμού ειδίκευση στο εξωτερικό σε ψυχολογικά θέματα και θέματα εφαρμογής της Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού αποτελούν το **δυναμικό εφαρμογής** του θεσμού στις διάφορες εκφάνσεις του στο χώρο της ΣΕΛΕΤΕ (από τους σκαπανείς της εφαρμογής Συμβουλευτικής και της Ψυχολογίας στη ΣΕΛΕΤΕ ήταν ο αείμνηστος Πέτρος Δέρας³. Ακολούθησαν οι: Μιχαήλ Χιώτης, Ευστάθιος Δημητρόπουλος και Ουρανία Καλούρη-Αντωνοπούλου, ενώ παράλληλα, λόγω έλλειψης επαρκούς μόνιμου προσωπικού, διδακτικό έργο ανατίθεται και σε ωρομίσθιους εκπαιδευτικούς).

Τα θέματα που μέχρι σήμερα απασχολούν την «πελατεία» του θεσμού στη ΣΕΛΕΤΕ είναι κυρίως οικογενειακά, ψυχολογικά, συναισθηματικά, εκπαιδευτικά και κοινωνικά. Προβλήματα εξεταστικού άγχους, σχολικής-σπουδαστικής αποτυχίας, επαγγελματικού προσανατολισμού, αβεβαιότητας για το μέλλον, προβλήματα που συνδέονται με την αναγκαστική απομάκρυνση από τον τόπο καταγωγής πολλών σπουδαστών κυρίως της ΑΣΕΤΕΜ, εγκατάλειψης ή απομάκρυνσης από την εργασία λόγω της υποχρέωσης ανελλιπούς φοίτησης για τους σπουδαστές της ΠΑΤΕΣ, προβλήματα που συνδέονται με την απομάκρυνση από τη γονεϊκή κηδεμονία και την οικογένεια, προβλήματα εξάρτησης, αντικοινωνικής συμπεριφοράς, εγκατάλειψης σπουδών, προβλήματα σχέσεων σπουδαστών-καθηγητών, μαθησιακών δυσκολιών, πληροφόρηση για σπουδές και επαγγέλματα, σεξουαλικά προβλήματα, προβλήματα ομοφυλοφιλίας, οικογενειακών συγκρούσεων είναι μερικά από τα θέματα τα οποία η Συμβουλευτική Υπηρεσία της ΣΕΛΕΤΕ καλείται να συνεξετάσει με τους σπουδαστές της και να βοηθήσει στην επίλυσή τους. Ο ρόλος των Συμβούλων-Καθηγητών διευρύνεται και καλούνται πλέον όχι μόνο να βοηθήσουν τους σπουδαστές της Σχολής να λάβουν τις κατάλληλες εκπαιδευτικές και επαγγελματικές τους αποφάσεις, αλλά και να αναπτύσσουν και να αξιολογούν τα ατομικά τους χαρακτηριστικά, να θέτουν στόχους και να επιδιώκουν την επίτευξή τους και γενικά να επιλέγουν και να αποκτούν τις δεξιότητες εκείνες που θα τους βοηθήσουν στην ομαλή ένταξη στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον.

Συνεντεύξεις, ερωτηματολόγια προσωπικότητας και ενδιαφερόντων, τεστ νοημοσύνης και προσωπικότητας, οργάνωση workshops σχετικών με θέματα ψυχολογίας και συμβουλευτικής είναι μερικά από τα μέσα που χρησιμοποιούνται στην εφαρμογή της Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού στη ΣΕΛΕΤΕ.

3. Δημητρόπουλος, Ε. και Χιώτης, Μ. (1993). Προσανατολισμός, Συμβουλευτική και ψυχολογική στήριξη των σπουδαστών στη ΣΕΛΕΤΕ: Μια σημαντική πρωτοπορία. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, τ. 24-25, Μάρτιος και Ιούνιος 1993, 76-77.

4. Με σκοπό⁴ την εξασφάλιση ειδικευμένου δυναμικού για την εφαρμογή του Προσανατολισμού και της Συμβουλευτικής, το οποίο με τη σειρά του θα εξασφαλίσει κυρίως παροχή υψηλότερου επιπέδου υπηρεσιών Συμβουλευτικής, ενσωμάτωση και της Συμβουλευτικής στο σύστημα ΣΕΠ της εκπαίδευσης, άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων μέσω του περιορισμού των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών στερεοτυπικών αντιλήψεων, των ανισοτήτων σχετικά με την πρόσβαση στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και αποτελεσματικότερη συσχέτιση της εκπαίδευσης και του περιεχομένου της με την αγορά εργασίας δημιουργήθηκε στη ΣΕΛΕΤΕ (Ν. 2640/98) **Τμήμα Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού** (Τμήμα ΣΥ.Π.). Στο τμήμα αυτό εισάγονται υποψήφιοι που είναι πτυχιούχοι Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και διαθέτουν ένα ελάχιστο επίπεδο ετήσιας ψυχοπαιδαγωγικής κατάρτισης.

Το πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει μαθήματα τάξης (σύνολο 900 ώρες) εκπόνηση πτυχιακής εργασίας σε πρωτότυπα θέματα συμβουλευτικής & προσανατολισμού και πραγματοποίηση εποπτευόμενης εξωτερικής πρακτικής άσκησης (διάρκειας 300 ωρών)⁵.

Αυτή τη στιγμή οι πτυχιούχοι του Τμήματος ΣΥ.Π. της ΣΕΛΕΤΕ εφαρμόζουν με επάρκεια τη Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό στην Εκπαίδευση, στις Υπηρεσίες Απασχόλησης, στην Τοπική Αυτοδιοίκηση, σε Συμβουλευτικούς Σταθμούς και σε άλλους αντίστοιχους φορείς, δημόσιους ή ιδιωτικούς. Παράλληλα έχουν εκπονηθεί αξιόλογες πτυχιακές εργασίες σε θέματα Συμβουλευτικής, για τα οποία η υπάρχουσα ελληνική βιβλιογραφία ήταν πολύ περιορισμένη έως ανύπαρκτη: στρατιωτική συμβουλευτική, συμβουλευτική και ναρκωτικά, παιγνιοθεραπεία, συμβουλευτική στο δημοτικό σχολείο, οικογενειακή συμβουλευτική, περιθανάτια συμβουλευτική, είναι μερικά μόνο από τα θέματα με τα οποία έχουν ασχοληθεί οι σπουδαστές της Σχολής.

Στους απόφοιτους του Τμήματος χορηγείται ο τίτλος «**Πτυχίο Ειδίκευσης στη Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό**».

Β. Προοπτικές

1. Για τη σκιαγράφηση των προοπτικών πρέπει να θεωρηθούν δεδομένες δυο πραγματικότητες:

α. Η υπάρχουσα θεσμική και υλική υποδομή της Σχολής και η εμπειρία του προσωπικού της.

β. Η προοπτική μετεξέλιξης της Σχολής σε Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα. Το τελευταίο αποτελεί πλέον μια βέβαιη προοπτική αφού αναμένεται στις αρχές του 2002 η κυκλοφορία του νόμου με βάση τον οποίο η ΣΕΛΕΤΕ μετα-

4. Τεχνικό δελτίο «ΥΠΟΔΡΑΣΗΣ 2.1.2» (ΤΜΗΜΑ ΣΥ.Π.), ΣΕΛΕΤΕ, Μάιος 1999.

5. Βλ. Πρόγραμμα Σπουδών, Κανονισμό Σπουδών και Κανονισμό Αξιολόγησης Υποψηφίων του Τμήματος ΣΥ.Π.

τρέπεται σε Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα. Το τμήμα ΣΥ.Π. αναμένεται να μετεξελιχθεί σε Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών.

2. **Στις Πρακτικές Παρέμβασης** αναμένεται ότι σε κάθε περίπτωση, και εξαρτωμένου πάντοτε από τη συγκεκριμένη μορφή οργάνωσης και διοίκησης που θα λάβει το ίδρυμα, ότι ως φορέας παροχής συμβουλευτικών και ψυχολογικών υπηρεσιών θα παραμείνει και θα αναβαθμιστεί.

3. Στην Εκπαίδευση:

α. Στο Πλαίσιο του Βασικού Παιδαγωγικού Προγράμματος, πιστεύουμε ότι αναμφίβολα θα συνεχίσει να εμπεριέχεται στο πρόγραμμα σπουδών όλων των εκπαιδευτικών το αντικείμενο «Συμβουλευτική-Προσανατολισμός» ως βασικό εισαγωγικό αντικείμενο για όλους τους εκπαιδευτικούς που εκπαιδεύονται στη ΣΕΛΕΤΕ.

β. Στο Πλαίσιο της Εκπαίδευσης Συμβούλων, το Τμήμα ΣΥΠ θα συνεχίσει να λειτουργεί, ενταγμένο στα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών του νέου Ανώτατου Ιδρύματος.

Είναι προφανές από τα παραπάνω ότι η ΣΕΛΕΤΕ, επί μισό περίπου αιώνα, υπήρξε ένας πολύ παραγωγικός χώρος επιστημονικής προώθησης του θεσμού «Συμβουλευτική-Προσανατολισμός» (ας μην διαφεύγει της προσοχής μας ότι με βάση τη ΣΕΛΕΤΕ ξεκίνησε το 1984 η προσπάθεια για ίδρυση της ΕΛΕΣΥΠ!) ενώ διαφαίνεται ότι η Σχολή αυτή θα πρωταγωνιστήσει και στο μέλλον στην εξέλιξη των πραγμάτων σε σχέση με τη Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό/την Καθοδηγητική στη χώρα μας.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ ΟΜΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1η Ομάδα Εργασίας

Θέμα: Ο Ρόλος του Δασκάλου ως Συμβούλου στο
Πλαίσιο της Εκπαιδευτικής Πράξης

Συντονίστρια: Χρυσούλα Κοσμίδου-Hardy
Σχολ. Σύμβουλος, Λέκτορας στη Φιλοσ. Σχολή Π.Α. (Π.Δ. 407)

Ακολουθούν οι ανακοινώσεις των
κ.κ. Χρυσούλας Κοσμίδου-Hardy και
Νίνας Καλαβά-Μυλωνά

Χρυσούλα Κοσμίδου-Hardy

ΣΥΝΟΨΗ ΤΩΝ ΠΟΡΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ Α' ΟΜΑΔΑΣ

Είναι πολύ σημαντικό στοιχείο για τα εκπαιδευτικά/κοινωνικά δρώμενα το γεγονός ότι φορείς όπως είναι και η ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π., αναγνωρίζοντας το μέρος της κοινωνικής ευθύνης που τους αναλογεί, προσπαθούν να συμβάλουν στην πρόοδο της εκπαιδευτικής πραγματικότητας με προβληματισμό και προσπάθεια να υπερβούν τους περιορισμούς παλαιότερων πρακτικών και προσεγγίσεων παίρνοντας σοβαρά υπόψη το σύγχρονο κοινωνικο-οικονομικό και πολιτισμικό γίνεσθαι και τις «προκλήσεις» του και αποφεύγοντας ένα αμυντικό κλείσιμο στην *ασφάλεια* (;) των ήδη «γνωστών».

Στο πλαίσιο της ημερίδας που πραγματοποιήθηκε με επιτυχία είχαν την ευκαιρία να παρουσιάσουν τις απόψεις τους με εισηγήσεις και εκπαιδευτικοί της πράξης. Στο πλαίσιο της ομάδας που ασχολήθηκε με το ρόλο του δασκάλου ως συμβούλου, τις εργασίες της οποίας θα παρουσιάσουμε μόνον περιληπτικά, δόθηκε η ευκαιρία σε αρκετούς εκπαιδευτικούς της πράξης να εκφραστούν περισσότερο, να εκφράσουν την κριτική τους για τα τεκταινόμενα και για το μέλλον του ΣΕΠ, κρίνοντας από το προβληματικό παρόν, να διατυπώσουν προτάσεις, να ανταλλάξουν απόψεις και να ενημερωθούν μέσα από τις διαδικασίες αυτές και για άλλα θέματα.

Η ομάδα αυτή ήταν πολυπληθής και, επομένως, δεν είναι δυνατή η

αναφορά σε όλα τα ονόματα των τοποθετηθέντων. Αναφέρουμε, λοιπόν, τα ονόματα όσων τοποθετήθηκαν επώνυμα. Οι συνάδελφοι αυτοί ήταν οι:

Λίτσας Παναγιώτης και Σταματοπούλου Ιωάννα, οι οποίοι συνέβαλαν και στο συντονισμό της συζήτησης, Κατερίνα Βεργινάδη, Αγγελική Κάππου, Γιώργος Τσατσάς, Ειρήνη Καρακατσάνη, Γ. Τράκη, Σ. Αγγιστριώτη, Μαυροδόνη, Γ. Κωστοπούλου, Θ. Κομματάς, Αγορίσα Πάνου, Γιώργος Λάμπρου, Ιωάννης Αντωνόπουλος, Θωμάς Ανδριανοπούλου, Ρορώ Παϊζάνου, Μαρία Καλογεροπούλου, Χριστίνα Αγγελοπούλου, Χριστίνα Γκαντζιού, Αγγελική Κάβουρα, Ν. Καλαβά-Μυλωνά, Δημήτρα Τζανετάκη, Φώτης Συμεωνίδης.

Ορισμένα από τα θέματα στα οποία αναφέρθηκαν οι συνάδελφοι ήταν και τα παρακάτω:

- Οι συνθήκες που επικρατούν στα ΚΕΣΥΠ & ΓΡΑΣΕΠ. Αναφέρθηκαν τα προβλήματα που δημιουργούν ερωτηματικά ως προς τη λειτουργία τους και την αποτελεσματικότητά τους. Αναφέρθηκε μάλιστα ότι στα Κέντρα αυτά αναλαμβάνονται πράγματα πέρα από τις δυνατότητες των Υπευθύνων ΣΕΠ και των ΓΡΑΣΕΠ. Τέλος δόθηκε έμφαση στο γεγονός ότι, με τις υπάρχουσες συνθήκες, αυχώς τα ΚΕΣΥΠ κινδυνεύουν να λειτουργούν όχι απλά ως Κέντρα

Πληροφόρησης (με ελλιπή έως ανύπαρκτη μάλιστα πληροφόρηση που δεν μπορεί και κανείς να εγγυηθεί ότι είναι έγκαιρη και έγκυρη λόγω έλλειψης πηγών και κονδυλίων), αλλά ως ΚΕΣΜΗ (Κέντρα Συμπλήρωσης Μηχανογραφικών)!

- Οι ελλείψεις στο σύστημα διοίκησης σε επίπεδο ΥΠΕΠΘ. Έγινε επίσης αναφορά στα ΕΠΕΑΕΚ. Τονίστηκε το γεγονός ότι τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα δεν πρέπει να λειτουργούν ως «μαγαζιά» εξυπηρέτησης «ημέτερων πελατών», αλλά ότι τόσο στο πλαίσιο των Προγραμμάτων αυτών όσο και σε επίπεδο ΥΠΕΠΘ και Π.Ι. Γενικότερα πρέπει, επιτέλους, να καλούνται εκείνοι οι επιστήμονες που πράγματι έχουν να προσφέρουν και να υπάρχει ουσιαστική συνεργασία επιστημόνων και θεσμών προς το συμφέρον της εκπαίδευσης, της κοινωνίας και της χώρας μας και όχι για την προώθηση στενών και συντεχνιακών συμφερόντων και «φωτογραφημένων» προσώπων. Η εμπειρία από το προηγούμενο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα που χειρίστηκε το Π.Ι. σε συνεργασία με το ΥΠΕΠΘ πρέπει, τουλάχιστον, να λειτουργήσει ως μάθημα και οι υπεύθυνοι να γιατρευτούν από τη «βαρυκοία» που τους χαρακτήρισε για αρκετά σημαντικά θέματα μέχρι σήμερα.
- Το πρόγραμμα εκπαίδευσης Καθηγητών-Συμβούλων. Τονίστηκε το γεγονός ότι το πιο σημαντικό τμήμα από το πρόγραμμα αυτό ήταν το τμήμα που αφορούσε τη βιωματική εκπαίδευση. Όπου

εφαρμόστηκε σωστά το συγκεκριμένο πρόγραμμα (γιατί η βιωματική εκπαίδευση απαιτεί ιδιαίτερη γνώση και εμπειρία και δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι μπορεί να λειτουργήσει κάποιος «χτεσινός» πτυχιούχος, επειδή έχει απλά κάποιο μεταπτυχιακό «χαρτί») πρόσφερε ουσιαστικά πράγματα στους συμμετέχοντες. Αδυναμίες επισημάνθηκαν τόσο στο υπόλοιπο πρόγραμμα των πεντάμηνων αυτών σεμιναρίων όσο και στην επιλογή των διδασκόντων που δημιούργησε σε αρκετές περιπτώσεις ερωτηματικά. Αναφέρθηκε το γεγονός ότι υπήρξαν και αντικειμενικές δυσκολίες στην επιλογή των υποψηφίων για επιμόρφωση ως Καθηγητών-Συμβούλων, αλλά και η αντίφαση στην επιμόρφωση των Υπευθύνων ΣΕΠ από το Πανεπιστήμιο. Ενώ δηλαδή υπήρχε πρόγραμμα βιωματικής εκπαίδευσης για τους Καθηγητές-Συμβούλους στα πεντάμηνα σεμινάρια, στο δεκάμηνο σεμινάριο των Υπευθύνων ΣΕΠ δεν υπήρξε τμήμα αντίστοιχης βιωματικής εκπαίδευσης, ενώ το τμήμα που αφορούσε τη Συμβουλευτική ήταν πολύ περιορισμένο. Τονίστηκε η σημασία και η αναγκαιότητα της βιωματικής εκπαίδευσης με διεπιστημονική προσέγγιση και με παράλληλη θεωρητική κατάρτιση έτσι ώστε να έχει στόχους την προσωπική ανάπτυξη αλλά και την επιμόρφωση με τρόπο «δεμένο» και συστηματικό.

- Αναφέρθηκε ένα πρόγραμμα Διαπολιτισμικού Σχολείου για τον Επαγγελματικό Προσανατο-

λισμό με εφαρμογή και της Συμβουλευτικής αλλά και τη χρήση δοκιμασιών (τεστ) και με τη συμμετοχή γονέων. Επισημάνθηκε από τους συμμετέχοντες και από τη συντονίστρια της ομάδας ο περιορισμός των εργαλείων αυτών και το γεγονός ότι η χρήση τους χρειάζεται γνώση και πείρα έτσι ώστε να μην χρησιμοποιούνται ως αυτοσκοπός για να βγει ένας «βαθμός» (σκορ) και σίγουρα να συνειδητοποιείται το μοντέλο ΣΥΠ στο πλαίσιο του οποίου γίνεται η χρήση τους. Διαφορετικά δημιουργούνται προβλήματα.

- Αναφορά έγινε και στο θέμα της διάχυσης των στόχων και των διαδικασιών ΣΥΠ μέσα από όλα τα μαθήματα του σχολείου. Ενώ, όμως, αυτό είναι αναγκαίο τονίστηκε ότι δεν έχει γίνει ακόμη τίποτε ουσιαστικό ούτε σε επίπεδο βιβλίων από τη μεριά του Π.Ι. (τονίστηκε ότι εξαγγελίες για έργα ακριβά και αποσπασματικά δεν αρκούν) ούτε στο επίπεδο της βασικής εκπαίδευσης αλλά και επιμόρφωσης εκπαιδευτικών όλων των ειδικοτήτων.

- Τέλος η *μεγαλύτερη έμφαση* δόθηκε στην αναγκαιότητα της προώθησης της συμβουλευτικής διάστασης του ρόλου του εκπαιδευτικού και σε αυτό το θέμα θα αναφερθούμε αμέσως παρακάτω.

Καμιά εξαγγελία και κανένα αποσπασματικό έργο¹ δεν πρόκειται να βοηθήσει την ελλιπή εκπαίδευση

και την κοινωνία γενικότερα, αν δεν διορθωθούν τα «κακώς κείμενα». Για ένα τέτοιο εγχείρημα, όμως, απαιτείται κύρος και ήθος για την ανάληψη της ευθύνης του «πολιτικού κόστους», στο πλαίσιο ενός ορισμού του «κόστους» αυτού που δεν χαρακτηρίζεται από μια στενή αντίληψη του συμφέροντος. Η ανάληψη της ευθύνης αυτής προϋποθέτει άτομα ελεύθερα από «υποθήκες» προς τρίτους γιατί, βεβαίως, «θέλει αρετή και τόλμη η ελευθερία».

Με την υπόθεση εργασίας, λοιπόν, ότι θα υπάρξει η βούληση και το γνήσιο ενδιαφέρον για τα κοινά και για το μέλλον αυτού του τόπου, θεωρούμε ότι άμεση προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στην επιλογή στελεχών της εκπαίδευσης με πράγματι αξιολογικά κριτήρια. Επίκειται, για παράδειγμα, η επιλογή Σχολικών Συμβούλων. Ένα βασικό ερώτημα ως προς το θέμα μας είναι, εφόσον ενδιαφέρει το Π.Ι και το ΥΠΕΠΘ η διάχυση των υπηρεσιών ΣΥΠ μέσα από όλα τα μαθήματα, θα ελεγχθεί η γνώση των υποψηφίων Σχολικών Συμβούλων ως προς τα στοιχεία αυτά και θα ληφθεί επίσης υπόψη το έργο και τα σχετικά προσόντα που διαθέτουν ή θα κριθούν ως άσχετα με τη συμβουλευτική διάσταση του έργου του εκπαιδευτικού, άρα και του Σχολικού Συμβούλου; Αν προωθούμε το *δάσκαλο-σύμβουλο*, τότε χρειάζεται επίσης να αναρωτηθούμε ότι έχουμε ή θα επιλέξουμε εκείνους τους συμβούλους του που έχουν τα

1. Αναφέρθηκαν κάποιοι ιδιαίτερα στα ακριβά Ευρωπαϊκά Προγράμματα που –όπως σχολίασαν– η πράξη έδειξε ότι χρησιμοποιούνται κυρίως προς εξυπηρέτηση των τελαταιακών σχέσεων και τη δημιουργία υποχρεώσεων στους «ημετέρους» για να μας εξυπηρετήσουν και οι ίδιοι στο παρόν και στο μέλλον.

προσόντα, τη γνώση ή έστω και την ευαισθησία ως προς το ζήτημα αυτό. Διαφορετικά δεν πείθουμε κανέναν ότι προωθούμε το *δάσκαλο-σύμβουλο*, την *ολική* και *διεπιστημονική* προσέγγιση στη διδασκαλία και ότι, βεβαίως, επιδιώκουμε την *ολική και προσωπική ανάπτυξη* των μαθητών. Με ποιο είδους δάσκαλο, με ποια στελέχη της εκπαίδευσης και, ιδιαίτερα, με ποιους Σχολικούς Συμβούλους και με ποιους Διευθυντές σχολείων θα προωθήσουμε τέτοιους στόχους, όταν μάλιστα οι τελευταίοι θα εμπλακούν άμεσα και στην αξιολόγηση του έργου του εκπαιδευτικού;

Η συζήτηση στην ομάδα αυτή έθιξε κριτικά ζητήματα όπως τα παραπάνω και τόνισε την αναγκαιότητα της προώθησης του ρόλου του δασκάλου ως συμβούλου στη διδακτική/μαθησιακή *συνάντηση* όπως και την αναγκαιότητα της εκπαίδευσης του εκπαιδευτικού στην επικοινωνία και στην κριτική ανάγνωση της πληροφορίας στην εποχή μάλιστα της πληροφορίας.

Η *επένδυση στον άνθρωπο* είναι πράγματι αναγκαιότητα για τη σημερινή εποχή και για ένα τέτοιο στόχο χρειαζόμαστε την ύπαρξη εκείνων των προϋποθέσεων που διασφαλίζουν την προώθηση της προσωπικής ανάπτυξης των εργαζομένων και των πολιτών στο πλαίσιο ενός *μοντέλου κριτικής και ολικής αγωγής*.

Έχουμε παρουσιάσει διεξοδικά τις απόψεις μας σχετικά με το ρόλο του δασκάλου ως συμβούλου στη διδακτική/μαθησιακή συνάντηση (Κοσμίδου-Hardy 1997, 1998, Κοσμίδου-Hardy 2002β). Φάνηκε από την ομάδα αυτή και τις κριτικές τοποθετή-

σεις και παρεμβάσεις των συμμετασχόντων ότι ο ρόλος αυτός είναι αίτημα των καιρών. Ικανός αριθμός εκπαιδευτικών έχει ήδη ευαισθητοποιηθεί και πλέον ζητά την άμεση στήριξη τους προκειμένου να προχωρήσουν συστηματικά προς τη δική τους προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη η οποία είναι προϋπόθεση για την ανάπτυξη των μαθητών και των πολιτών γενικότερα. Η χρήση, επομένως, του επιχειρήματος ότι οι εκπαιδευτικοί αδιαφορούν και δεν θέλουν να ασχολούνται σοβαρά με τον παιδαγωγικό/κοινωνικό τους ρόλο μόνον ως άλλοθι για τα αδιέξοδα που δημιουργεί η περιορούσα «ατμόσφαιρα» μπορεί να εκληφθεί, αν δεν υπάρξουν σοβαρές και άμεσες αποφάσεις και παρεμβάσεις. Ένα άλλοθι, όμως, που δεν μπορεί να πείσει, ιδιαίτερα όταν προωθείται και η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου που υποτίθεται ότι στοχεύει στη βελτίωση και στην ανάπτυξη του εκπαιδευτικού και, μάλιστα, της *αυτογνωσίας του που σχετίζεται με την εκπαιδευτική και επιστημονική του λειτουργία*, όπως αναφέρεται σε σχετικά με την αξιολόγηση έγγραφα του ΥΠΕΠΘ και του Π.Ι.

Διαπιστώνοντας το γνήσιο ενδιαφέρον των συμμετασχόντων γι' αυτό τον άλλο δάσκαλο της πράξης και στην προσπάθειά μας να τους δώσουμε περισσότερες πληροφορίες για το ρόλο του δασκάλου ως συμβούλου τους ανακοινώσαμε ημερίδα που θα πραγματοποιούσαμε το Δεκέμβριο του 2001, αμέσως δηλαδή μετά από τη συγκεκριμένη ημερίδα της ΕΛΕΣΥΠ – στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του «*Κύκλου των Ερευνητικών Εκπαιδευτικών*». Δήλω-

σαν αρκετοί από τους συμμετέχοντες την επιθυμία να συμμετέχουν. Η ημέρα της πραγματοποίησης της ημερίδας αυτής ήταν μια ψυχρή χειμωνιάτικη μέρα. Αυτό δεν εμπόδισε όλους όσοι δήλωσαν να προσέλθουν και να συμμετέχουν ενεργά και στις εργασίες της ημερίδας εκείνης.

Φαίνεται, λοιπόν, από τα παραπάνω τόσο η επιτυχία της ημερίδας της ΕΛΕΣΥΠ και των εργασιών της Οργανωτικής Επιτροπής της ημερίδας, αλλά επίσης και το μεράκι των εκπαιδευτικών να προχωρήσουν για να αντιμετωπίσουν με υπευθυνότητα τις «νέες προκλήσεις» της σημερινής συγκυρίας. Ένα από τα ερωτήματα που γεννώνται μετά την παρουσίαση των εργασιών της ομάδας αυτής είναι και το εξής: *Θα «ακούσει» αυτή*

τη φορά το μήνυμα και θα αναλάβει τις ευθύνες του, άραγε, το ΥΠΕΠΘ ή ακόμη μια φορά η φωνή του «βοώντος» θα είναι «εν τη ερήμω»;

Είναι γνωστό ότι η συχνά πνιγμένη εκπαιδευτική πραγματικότητα που χαρακτηρίζεται από ένα α-νοσοποιητικό σύστημα ασθενές, οδηγεί αργά ή γρήγορα αρκετούς εκπαιδευτικούς στην απογοήτευση και στην παραίτηση από το γνήσια παιδαγωγικό/κοινωνικό τους ρόλο. Εμείς θα στηρίξουμε όσους αντέχουν και όσων η ψυχή «το λέει», παρόλο που κάποιες μοιραίες στιγμές της ζωής μας αφυπνίζουν έντονα υπαρκτικές ανησυχίες και μας θυμίζουν ανελέητα ότι «*το σκάψιμο είναι βαθύ κι εγώ μονοζωίτης!*».

Νίνα Καλαβά-Μυλωνά*

**Ο ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣ
(Τοποθέτηση στην Α' Ομάδα Εργασίας)**

Μέσα στο σύντομο χρόνο που μου αναλογεί, θα προσπαθήσω να αναφερθώ στην εξέλιξη του ρόλου του συμβούλου του Επαγγελματικού Προσανατολισμού, όπως χαρακτηρίστηκε τον 20ο αιώνα και όπως προδιαγράφεται στο μέλλον.

Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός εναρμονίζεται με τις εκάστοτε συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας, καθώς επίσης και με τις πολιτιστικές αξίες, την παιδαγωγική σκέψη και τις κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις.

Όπως γνωρίζουμε, κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα, ο αυταρχισμός επικρατούσε σε όλα τα επίπεδα οργάνωσης του κοινωνικού ιστού. Όσον αφορά στην οικογένεια, ο αρχηγός πατέρας αποφάσιζε και καθιέρωνε τα πάντα, ενώ στο σχολείο κυριαρχούσε η αυθεντία του δασκάλου. Στη συγκεκριμένη περίοδο καθιερώνεται ουσιαστικά ο θεσμός του Επαγγελματικού Προσανατολισμού και υιοθετείται η χρήση ψυχοτεχνικών κυρίως μεθόδων. Ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού, βασιζόμενος σε αντικειμενικές μετρήσεις και με βάση την προσωπική του γνώμη, καλείται να προσδιορίσει «το κατάλληλο άτομο για το κατάλληλο επάγγελμα». Δεδομένης

της επικρατούσας αυταρχικής νοοτροπίας, η προσέγγιση αυτή του Συμβούλου Επαγγελματικού Προσανατολισμού επέφερε μια επανάσταση στην καθεστηκυία τάξη πραγμάτων, διότι τα κριτήρια επιλογής επαγγέλματος βασίζονται πλέον στις προσωπικές ικανότητες και τα φυσικά προσόντα του ατόμου, ανεξάρτητα από ιδιότητα ή προέλευση. Δεν θα πρέπει, ωστόσο, να αγνοηθεί το είδος της συμβουλευτικής προσέγγισης που ακολουθούσε ο Σύμβουλος, διότι αυτή στηριζόταν στην «υπόδειξη» (directive counselling). Κατά συνέπεια, ο ρόλος του Συμβούλου θα μπορούσε να χαρακτηριστεί παρεμβατικός στη φάση λήψης αποφάσεων από τον συμβουλευόμενο.

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η αμφισβήτηση της αυταρχικής αγωγής και η πορεία εκδημοκρατισμού της κοινωνίας του 20ού αιώνα σε όλα τα επίπεδα (διεθνείς νομοθετικές ρυθμίσεις για τα ατομικά δικαιώματα, νέα ιδεολογικά ρεύματα στην πολιτική, κλπ.) ενύψωσαν την ανάπτυξη της αντι-αυταρχικής αντίληψης στην Παιδεία. Το ενδιαφέρον των παιδαγωγών άρχισε να εστιάζεται στην προσωπικότητα του ανθρώπου, με αποτέλεσμα την ανάπτυξη ενός ανθρωποκεντρικού προσανατολισμού στη συμβουλευτική

* Η Ν. Κ. - Μ. είναι εκπαιδευτικός, κάτοχος Master of Education στη Συμβουλευτική στις ΗΠΑ και υποψήφια διδάκτωρ στο τμήμα Φ.Π.Ψ. του Πανεπιστημίου Αθηνών.

διαδικασία. Δίνεται έμφαση πλέον στην αυτογνώσια και υιοθετείται η άποψη ότι το κάθε άτομο αποτελεί μια ξεχωριστή προσωπικότητα και είναι ικανό να σκέφτεται, να κρίνει και να αποφασίζει μόνο του για την τύχη του.

Στα πλαίσια της συγκεκριμένης προσέγγισης, ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού ενθαρρύνει το συμβουλευόμενο καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας που σχετίζεται με τη λήψη μιας απόφασης, χωρίς να εκφράζει προσωπική άποψη. Εν κατακλείδι, η μεθοδολογία του βασίζεται στην αρχή της «μη κατεύθυνσης» (non directive) και, ως εκ τούτου, ο ρόλος του καθίσταται μη παρεμβατικός.

Σήμερα, βιώνουμε την εποχή της γνώσης και της παγκοσμιοποίησης. Η σύγχρονη αγορά εργασίας και η προοπτική της αποτελούν μονόδρομο με συγκεκριμένες προδιαγραφές. Παράλληλα, τα ιδεολογικοπολιτικά ρεύματα τείνουν να συγκλίνουν σε νοοτροπίες μάλλον συντηρητικές, οι οποίες ωστόσο αναδεικνύονται με δημοκρατικές διαδικασίες. Επιπροσθέτως, το φαινόμενο της ανεργίας ανάγεται σε πρόβλημα μείζονος σημασίας και η αντιμετώπισή της σε θέμα άμεσης προτεραιότητας.

Οι σύγχρονοι επιστήμονες και ερευνητές της παγκοσμιοποίησης καταλήγουν σε συγκεκριμένες υποδείξεις ως προς το είδος των απαιτούμενων γνώσεων, εφοδίων, προσόντων και μιας «επιθυμητής συμπεριφοράς» εκ μέρους των εργαζομένων. Όλα αυτά τα στοιχεία θεωρούνται απαραίτητα για την ομαλή ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας και τη μείωση των πιθανοτήτων ανεργίας.

Κατά συνέπεια, οι σύγχρονες απαιτήσεις διαμορφώνουν την ανά-

γκη εφαρμογής μιας ολοκληρωμένης επαγγελματικής διαπαιδαγώγησης –κυρίως στο σχολείο– μέσα από την οποία οι νέοι θα προετοιμάζονται να αντιμετωπίσουν τις νέες προκλήσεις. Η ανάδυση, λοιπόν, αυτών των νέων συνθηκών προβάλλει και την ανάγκη επαναπροσδιορισμού του ρόλου του Συμβούλου. Ο Σύμβουλος, μέσα στα πλαίσια της διαπαιδαγώγησης και της ενημέρωσης, οφείλει να παρέχει στους ενδιαφερόμενους σαφείς υποδείξεις σχετικά με την πορεία που πρέπει να ακολουθήσουν στις επαγγελματικές τους επιλογές και τη συμπεριφορά που οφείλουν να υιοθετήσουν, προκειμένου να ανταποκριθούν στα αιτήματα της σύγχρονης αντίληψης στην αγορά εργασίας.

Ολοκληρώνοντας, θα ήθελα να επισημάνω την αξιοσημείωτη μεταστροφή που υπέστη ο ρόλος του Συμβούλου Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην εποχή μας. Βασικό στοιχείο αυτής της αλλαγής αποτελεί η επιστροφή στην παρεμβατικότητα, εφόσον αγνοείται πλέον η ελεύθερη επιλογή του ατόμου και δεν λαμβάνονται υπόψη τα προσωπικά του χαρακτηριστικά. Σε μια κοινωνία, λοιπόν, που εξελίσσεται ραγδαία και έχει επιδοθεί σε έναν αγώνα δρόμου προκειμένου –έστω και ασθμαίνοντας– να προλάβει το τραίνο της παγκόσμιας πρόκλησης για οικονομική σύγκλιση, ο ρόλος του Συμβούλου τείνει να προσλάβει χαρακτηρισμό μάλλον αυταρχικό. Η εξέλιξη αυτή, ωστόσο, έχει εγείρει αρκετές συζητήσεις από επιστήμονες και μελετητές του συγκεκριμένου χώρου και ευελπιστούμε ότι οι σπόροι της αντιαυταρχικής εκπαίδευσης με ανθρώπινο πρόσωπο θα συναντήσουν γόνιμο έδαφος για να ανθίσουν.

2η Ομάδα Εργασίας

**Θέμα: «Η Συμπληρωματικότητα του Ρόλου
των Συμβούλων στον ΟΑΕΔ, στις Κοινωνικές
Υπηρεσίες και των Συμβούλων-Ελευθέρων
Επαγγελματιών**

**Συντονιστής: Αρχάγγελος Γαβριήλ
Σχολικός Σύμβουλος**

Ακολουθούν οι ανακοινώσεις των
κ.κ. Αρχάγγελου Γαβριήλ, Φωτεινής Βλαχάκη και
Γεωργίας Στεφάνου

Αρχάγγελος Γαβριήλ

ΣΥΝΟΨΗ ΤΩΝ ΠΟΡΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ Β' ΟΜΑΔΑΣ

Στα πλαίσια των εργασιών της Ημερίδας «Ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην Πράξη: Νέες Διαστάσεις και Προκλήσεις» και μετά τις εισηγήσεις στην Ολομέλεια λειτούργησε και η Ομάδα Εργασίας που είχε ως θέμα: «Η Συμπληρωματικότητα του Ρόλου των Συμβούλων στον ΟΑΕΔ, στις Κοινωνικές Υπηρεσίες και των Συμβούλων-Ελευθέρων Επαγγελματιών». Συντονιστής της Ομάδας ήταν ο Γραμματέας της ΕΛΕΣΥΠ κος Αρχ. Γαβριήλ.

Κατ' αρχάς διαπιστώθηκε με ικανοποίηση το έντονο ενδιαφέρον που, από ό,τι φαίνεται, προκαλεί ιδίως στους φοιτητές και τους νέους επιστήμονες η εφαρμογή του θεσμού σε τομείς εκτός της Εκπαίδευσης και που εκφράστηκε με την απροσδόκητα μεγάλη συμμετοχή συνέδρων στις εργασίες της Ομάδας. Βέβαια, το φαινόμενο αποδόθηκε από τους ίδιους τους παριστάμενους στο γεγονός ότι η δυνατότητα πλέον απασχόλησης Συμβούλων Επαγγελματικού Προσανατολισμού στην Εκπαίδευση είναι περιορισμένη σε σχέση με το διαρκώς αυξανόμενο αριθμό τους. Καθίσταται επομένως αναγκαία και ως εκ τούτου ενδιαφέρουσα η διερεύνηση και άλλων χώρων απασχόλησής τους.

Στη συνέχεια πραγματοποιήσαν ανακοινώσεις οι κυρίες Γ. Στεφάνου, Σ. Αγκιστριώτου και Φ. Βλαχάκη. Ακολούθησε συζήτηση, κατά την οποία

διαπιστώθηκε ότι, αν και η συμπληρωματικότητα του ρόλου των Συμβούλων στον ΟΑΕΔ, στις Κοινωνικές Υπηρεσίες και των Ελευθέρων Επαγγελματιών - Συμβούλων είναι αναμφισβήτητη, εν τούτοις και κάποια στεγανά υπάρχουν στις περιοχές δραστηριοποίησής τους και διαφαίνεται μια τάση ανταγωνισμού μεταξύ τους. Στη δυσάρεστη αυτή κατάσταση οδηγεί ίσως ο πολυκεντρισμός που παρατηρείται στις Δημόσιες Υπηρεσίες και τους Οργανισμούς, η έλλειψη αλληλοενημέρωσης και η ανάπτυξη της ιδιωτικής πρωτοβουλίας που σπεύδει να καλύψει τα κενά που αφήνει η κρατική μέριμνα. Η διαφορετική επίσης εκπαίδευση, νοοτροπία και προέλευση των στελεχών του θεσμού της Συμβουλευτικής και του Προσανατολισμού στους διάφορους τομείς εφαρμογής του καθιστά δύσκολη τη συνεργασία και αλληλοσυμπλήρωσή τους.

Από όλα αυτά καταφαίνεται η ανάγκη καθορισμού και διαμόρφωσης ενός βασικού κοινού επιστημονικού-επαγγελματικού προφίλ όλων των λειτουργών Συμβουλευτικής-Προσανατολισμού που θα προσδιορίσει έτσι και το περιεχόμενο των πανεπιστημιακών σπουδών τους στην Ελλάδα, θα οριοθετήσει το χώρο της εργασιακής τους αρμοδιότητας και δραστηριότητας και σε τελευταία ανάλυση θα προβάλει και τα επαγγελματικά τους δικαιώματα. Επειδή βέβαια ο κάθε τομέας εφαρ-

μογής του θεσμού έχει τις δικές του ιδιαιτερότητες, θα απαιτηθεί παράλληλα και κάποια εξειδίκευση ανάλογα με το πού θα δραστηριοποιηθεί ο κάθε Σύμβουλος.

Ειδικά για τους ιδιώτες Συμβούλους διαπιστώθηκε ότι για την ώρα μεγάλο μέρος τους απασχολείται περισσότερο ασιατικά σε διάφορα ευρωπαϊκά προγράμματα αλλά ήδη η ανεπαρκής προσφορά υπηρεσιών Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού από κρατικούς φορείς δημιουργεί ευκαιρίες ανάπτυξης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Με δεδομένη μάλιστα την προοπτική της συνεχώς αυξανόμενης ανεργίας, της συχνής αλλαγής επαγγέλματος και θέσεων εργασίας, οι ανάγκες των εργαζομένων για τέτοιου είδους υπηρεσίες προβλέπεται

ότι θα πολλαπλασιάζονται. Αν το Κράτος δείξει σχετική ανεπάρκεια, ακόμα και οικονομικά ασθενείς εργαζόμενοι θα αναγκάζονται να καταφεύγουν όλο και περισσότερο στους ιδιώτες Συμβούλους, ώστε να εξασφαλίσουν κάτι που αποτελεί βασικό φυσικό τους δικαίωμα: Την εργασία. Χωρίς να αποκλείουμε την ανάπτυξη της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, πιστεύουμε ότι ο ρόλος της στη Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό θα πρέπει να είναι βοηθητικός και να μην υποκαθιστά το Κράτος. Γι' αυτό είναι απαραίτητη η στελέχωση του ΟΑΕΔ, όποια κι αν θα είναι η μελλοντική μορφή του, καθώς και των Κοινωνικών Υπηρεσιών με επαρκή αριθμό Συμβούλων Επαγγελματικού Προσανατολισμού.

Φωτεινή Βλαχάκη*

**Ο ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ
ΣΤΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ & ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ –
ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΑΞΗ
(Τοποθέτηση στη Β' Ομάδα Εργασίας)**

Εισαγωγή

Τα νέα εργασιακά δεδομένα, όπως διαμορφώνονται από τις ραγδαίες αλλαγές που έχει επιφέρει η επιταχυνόμενη τεχνολογική εξέλιξη στον οικονομικό, κοινωνικό και επαγγελματικό τομέα είναι γεγονός.

Στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης και της εργασιακής κινητικότητας, προβάλλεται επιτακτικά η ανάγκη απόκτησης σύγχρονων επαγγελματικών δεξιοτήτων και ήδη επικρατούν όροι, όπως προσαρμοστικότητα, ελαστικότητα, απασχολησιμότητα, που δίνουν μια νέα δυναμική διάσταση στην έννοια «σταδιοδρομία», που εκφράζεται ως «σταδιοδρομία χωρίς πλαίσιο και όρια» (boundaryless career).

Η επαρκής θεωρητική και πρακτική κατάρτιση σε συνδυασμό με την ικανότητα του ατόμου να παρακολουθεί τις εξελίξεις της επιστήμης και να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις του εργασιακού περιβάλλοντος, συνθέτουν το προφίλ του εν δυνάμει επιτυχημένου επαγγελματία.

Συνεπώς ο κυρίαρχος ρόλος της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης αναδεικνύεται και για την προώθηση της απασχόλησης αλλά και ως μέσο διατήρησης των θέ-

σεων εργασίας, σε μια παγκόσμια οικονομία και κοινωνία στηρίζονται στη γνώση και τα επαγγελματικά προσόντα.

Από την άλλη, σήμερα, στην κοινωνία της δια βίου εκπαίδευσης, παρατηρείται το φαινόμενο, ενώ υπάρχουν ειδικότητες κορεσμένες στην αγορά εργασίας και πληθώρα πτυχιούχων σε διάφορα επαγγέλματα, πολλές θέσεις εργασίας σε επιχειρήσεις μένουν κενές γιατί δεν υπάρχουν άτομα με τα απαιτούμενα προσόντα και έτσι οι πραγματικές ανάγκες των επιχειρήσεων σε εξειδικευμένο προσωπικό δεν καλύπτονται.

Στο πλαίσιο αυτό επηρεάζεται και η διαδικασία «Μετάβασης» του ατόμου από την εκπαίδευση/αρχική κατάρτιση στην εργασία, που σήμερα έχει πολυδιάστατο χαρακτήρα και είναι ιδιαίτερα σημαντική, επειδή μπορεί να επηρεάσει καταλυτικά το εύρος των ευκαιριών των νέων για εργασία, εκπαίδευση και κατάρτιση σε όλη την υπόλοιπη ζωή τους.

Τα δεδομένα της νέας αυτής πραγματικότητας καθιστούν τη Συμβουλευτική Απασχόλησης ή Διαχείρισης Σταδιοδρομίας ως τη βάση για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυνα-

* Η Φ. Β. είναι καθηγήτρια, πτυχιούχος του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, της Φιλοσοφικής Σχολής, του Πανεπιστημίου Αθηνών – Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού με μεταπτυχιακές σπουδές στη Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό και Αντιπρόεδρος του Συλλόγου Ελλήνων Συμβούλων Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΣΕΣΕΠ). Εργάζεται ως Υπεύθυνη Επαγγελματικού Προσανατολισμού & Σταδιοδρομίας των Σχολών ΣΒΙΕ. *Επικοινωνία* : Κονδυλάκη 11, 11141, Α.Πατήσια, τηλ. 010 2283340, 010 2223542.

μικού, έτσι ώστε να αντεπεξέλθει στις αυξημένες απαιτήσεις της σύγχρονης αγοράς εργασίας.

Υπηρεσίες Διασύνδεσης Κατάρτισης και Αγοράς Εργασίας: Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Προώθησης στην Απασχόληση (ΚΕΠΠΑ) (ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΣΤΡΙΝΑΚΗ-ΦΟΥΝΤΟΥΚΑΚΟΥ ΙΕΚ/ΤΕΕ ΣΒΙΕ- ΚΕΚ ΣΒΙΕ- IST STUDIES)

Ο Εκπαιδευτικός Οργανισμός Γ. Καστρινάκη & Δρ. Φουντουκάκου δραστηριοποιήθηκε με επιτυχία, αρχικά το 1967, με τις Σχολές ΣΒΙΕ στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και αντικείμενο τα επαγγέλματα υγείας. Η Σχολή Βοηθών Ιατρικών Επαγγελματιών είναι εδώ και 35 χρόνια η πρώτη σχολή - θεσμός στα Επαγγέλματα Υγείας. Σήμερα συνεχίζει το έργο της ως Τεχνικό Επαγγελματικό Εκπαιδευτήριο (ΤΕΕ) και ως Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ), ενώ πρόσφατα εισήλθε δυναμικά στο χώρο της δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης, ιδρύοντας το Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ) ΣΒΙΕ.

Το 1989 ιδρύθηκε το IST STUDIES (INDEPENDENT SCIENCE & TECHNOLOGY STUDIES) με σκοπό να προσφέρει σπουδές ανώτερου επιπέδου στους ευρύτερους τομείς της οικονομίας - διοίκησης, πληροφορικής και ανθρωπιστικών σπουδών. Από το 1992, για την υλοποίηση των ακαδημαϊκών του προγραμμάτων στην Ελλάδα, συνεργάζεται με το Πανεπιστήμιο του Hertfordshire της Μεγάλης Βρετανίας, από

όπου οι φοιτητές αποκτούν πτυχία Bachelor's, μετά από τριετή φοίτηση.

Ο Εκπαιδευτικός Οργανισμός διακρίνοντας την αναγκαιότητα για τη σωστή υποστήριξη των νέων κατά τη διαδικασία λήψης απόφασης για την επιλογή επαγγέλματος αλλά πολύ περισσότερο για την προώθηση των αποφοίτων στην απασχόληση, ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της σύγχρονης αγοράς εργασίας, ιδρύοντας το Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Προώθησης Απασχόλησης (ΚΕΠΠΑ).

Η συστηματική προσπάθεια για τη σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, ξεκίνησε με την ίδρυση του Γραφείου Επικοινωνίας & Σταδιοδρομίας του IST STUDIES το 1995, συνεχίστηκε με την ίδρυση του Γραφείου Συμβουλευτικής & Σταδιοδρομίας ΣΒΙΕ το 1996 και ολοκληρώθηκε το 2000 με την ίδρυση του Κέντρου Προώθησης στην Απασχόληση (ΚΕΠΣΑ) του ΚΕΚ ΣΒΙΕ. Τα παραπάνω τμήματα του ενιαίου Κέντρου Επαγγελματικού Προσανατολισμού & Προώθησης στην Απασχόληση, παρόλο που οι ανάγκες και ο τρόπος λειτουργίας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων που εξυπηρετούν, διαφέρουν αρκετά, ωστόσο μοιράζονται τον ίδιο στόχο, για την επίτευξη του οποίου και συνεργάζονται στενά: τη σύνδεση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης με την αγορά εργασίας.

Το Κέντρο Επαγγελματικού Προσανατολισμού & Προώθησης στην Απασχόληση (ΚΕΠΠΑ) σχεδίασε το Πρόγραμμα «ΕΡΓΑΣΙΑ» (JOB) για την ενδυνάμωση των σπουδαστών και αποφοίτων κατά τη διαδικασία μετάβασης τους από το εκπαιδευτικό

στο εργασιακό περιβάλλον, το οποίο και υλοποιείται στα επιμέρους Γραφεία του ΚΕΠΠΑ.

Οι δυο κύριοι άξονες του Προγράμματος JOB παρουσιάζονται ως εξής:

I. ΠΡΩΘΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

- Επικοινωνία και Πληροφόρηση σπουδαστών και αποφοίτων
- Συμβουλευτική διαχείρισης σταδιοδρομίας
- Διασύνδεση με την αγορά εργασίας

II. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

- Ατομική προσέγγιση
- Ομαδική προσέγγιση

Η υλοποίηση του Προγράμματος «ΕΡΓΑΣΙΑ» (JOB) βασίζεται στην ικανή στελέχωση του ΚΕΠΠΑ, που διαθέτει :

- Σύμβουλο Επαγγελματικού Προσανατολισμού-Σταδιοδρομίας
- Υπεύθυνο πληροφόρησης-επικοινωνίας
- Υπεύθυνο τεκμηρίωσης-έρευνας
- Γραμματείς

Τα στελέχη του ΚΕΠΠΑ υποστηρίζονται επίσης από ομάδα εξωτερικών συνεργατών, που αποτελείται από Συμβούλους Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Καθηγητές - Υπεύθυνους Ειδικοτήτων.

Οι στόχοι στα πλαίσια των κύριων αξόνων του ΚΕΠΠΑ βασίζονται σε επιμέρους πολυποικίλες δραστη-

ριότητες, που τονίζουν και τη συμπληρωματικότητα των Γραφείων του ΚΕΠΠΑ.

I. ΠΡΩΘΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

a. Επικοινωνία και Πληροφόρηση

Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται με μια σειρά από συστηματοποιημένες δραστηριότητες, που περιλαμβάνουν:

- Πληροφόρηση των σπουδαστών για τις τάσεις της αγοράς εργασίας.

Ανακοίνωση ερευνών για το ποσοστό επαγγελματικής αποκατάστασης διαφόρων επαγγελμάτων, που διεξάγει κατά διαστήματα το ΚΕΠΠΑ ή άλλοι φορείς.

- Ενημέρωση των σπουδαστών και αποφοίτων για δυνατότητες επιμόρφωσης και αύξησης προσόντων.

Συνεχείς ανακοινώσεις όλων των επιμορφωτικών σεμιναρίων, συνεδρίων και ημερίδων σε θέματα που σχετίζονται με τα ενδιαφέροντα των σπουδών - αποφοίτων.

- Ανακοίνωση επιδοτούμενων σεμιναρίων και κρατικών προγραμμάτων προώθησης της απασχόλησης.

Επιδοτούμενα σεμινάρια Υπουργείου Εργασίας - ΟΑΕΔ, κρατικά - ευρωπαϊκά προγράμματα για την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας και την προώθηση στην απασχόληση (STAGE) και την αύξηση της επιχειρηματικότητας (π.χ. ENTRE PROJECT), ευρωπαϊκά προγράμματα ανταλλαγής σπουδαστών (Leonardo da Vinci) κ.λπ.

- Πληροφόρηση και υποστήριξη των σπουδαστών για τη συμμετοχή τους σε επίσημους διαγωνισμούς.

Μαθητικοί διαγωνισμοί που διοργανώνονται από Υπουργεία, Εμπορικά Επιμελητήρια, Εταιρείες και την Ευρωπαϊκή Ένωση.

- **Ανακοίνωση θέσεων εργασίας – μαθητείας και πρακτικής άσκησης σε κρατικούς και ιδιωτικούς φορείς.**
- **Ανακοίνωση θεμάτων σχετικών με επαγγελματική κατάρτιση και σταδιοδρομία.**

Επαγγελματικά δικαιώματα, εργασιακή νομοθεσία, δυνατότητες συνέχισης σπουδών.

- **Επικοινωνία με εργοδοτικούς φορείς και επιχειρήσεις, με στόχο:**
 - την ενημέρωσή μας για τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.
 - την έγκυρη καθοδήγηση των σπουδαστών - αποφοίτων για την σωστή ανάπτυξη του επαγγελματικού τους προφίλ.
 - το σχεδιασμό και τη διασφάλιση θεμάτων που σχετίζονται με ατομικές ή ομαδικές εργασίες - δραστηριότητες σπουδαστών (case studies).
 - την ενδυνάμωση του δικτύου επικοινωνίας του εκπαιδευτικού μας οργανισμού με την αγορά εργασίας, με στόχο τη διάγνωση των νέων αναγκών της αγοράς και την προσαρμογή σ' αυτές των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του εκπαιδευτικού οργανισμού.

β. Συμβουλευτική Διαχείρισης Σταδιοδρομίας

Η διαδικασία Συμβουλευτικής Διαχείρισης Σταδιοδρομίας, σε ομαδικό και ατομικό επίπεδο, βασίζεται σε μια σειρά από τεχνικές - δραστηριότητες, που χρησιμοποιούνται ως

εργαλεία, για την κινητοποίηση των σπουδαστών, από την αρχή των σπουδών τους, ώστε να διαμορφώσουν ενεργητική στάση όσον αφορά στην αναζήτηση εργασίας και πάντα με στόχο την επίτευξη του υψηλότερου βαθμού απασχολησιμότητας των αποφοίτων.

Συγκεκριμένα, οι δραστηριότητες που υλοποιούνται στα πλαίσια του ΚΕΠΠΑ καλύπτουν τα εξής θέματα:

- **Τεχνικές Αναζήτησης Εργασίας.**
 - Διοργάνωση σεμιναρίων για σπουδαστές, όπου αναλύονται θέματα όπως:
 - Τρόπος σχεδιασμού επαγγελματικής πορείας
 - Νέες συνθήκες της σύγχρονης Αγοράς Εργασίας
 - Απαιτούμενες Εργασιακές Δεξιότητες και πώς να τις αποκτήσουμε
 - Δημιουργία Προσωπικού Δικτύου Πιθανών Εργοδοτών
 - Τρόπος συγγραφής Βιογραφικού Σημειώματος
 - Τρόπος συγγραφής Συνοδευτικής Επιστολής
 - Τεχνικές Συνέντευξης Επιλογής
 - Τεχνικές αυτοπαρουσίασης
- **Οργάνωση και εποπτεία της μαθητείας και της πρακτικής άσκησης.**

Μεγάλος αριθμός σπουδαστών του Εκπαιδευτικού Οργανισμού παρακολουθεί προγράμματα μαθητείας σε διάφορους συνεργαζόμενους φορείς, υπό την πλήρη εποπτεία και οργάνωση των Γραφείων Σταδιοδρομίας του ΚΕΠΠΑ. Οι τελειόφοιτοι σπουδαστές του 4ου εξαμήνου τοποθετούνται από το Γραφείο Σταδιοδρομίας ΣΒΙΕ σε συνεργαζόμενους

φορείς για να πραγματοποιήσουν εξαήμερη πρακτική άσκηση, μέσω του Οργανισμού Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΕΕΚ), που ισοδυναμεί με επίσημη προϋπηρεσία.

Η πρακτική άσκηση διενεργείται σε χώρους των συνεργαζόμενων επιχειρήσεων με την επίβλεψη των υπευθύνων πρακτικής, που συνεργάζονται άμεσα με το Σύμβουλο Σταδιοδρομίας, και καλύπτει τα εξής:

α. Καθοδηγούμενες εφαρμογές βάσει προγράμματος σε πραγματικές συνθήκες.

β. Εποπτευόμενες εφαρμογές σε πραγματικές συνθήκες.

γ. Ανάλυση εμπειριών σε συζήτηση με τον εκπαιδευτή της πρακτικής και τον υπεύθυνο καθηγητή της ειδικότητας.

Σε όλη τη διάρκεια της μαθητείας και της πρακτικής άσκησης οι σπουδαστές υποστηρίζονται συμβουλευτικά σε θέματα προσαρμογής και συμπεριφοράς στο εργασιακό περιβάλλον, είτε σε ατομικό επίπεδο, είτε με συμμετοχή τους σε ομάδες εργασίας υπό την εποπτεία του Συμβούλου Σταδιοδρομίας και του Υπευθύνου Καθηγητή κάθε ειδικότητας.

• Πληροφόρηση για τις πηγές αναζήτησης εργασίας

Οι σπουδαστές και απόφοιτοι ενημερώνονται για τις υπηρεσίες προώθησης στην απασχόληση (ΟΑΕΔ, Κέντρα Προώθησης στην Απασχόληση, Γραφεία Ενημέρωσης Ανέργων και Επιχειρήσεων, Δημοτικές Υπηρεσίες, Ιδιωτικά Γραφεία Εύρεσης Εργασίας, Πηγές αναζήτησης εργασίας μέσω διαδικτύου).

γ. Διασύνδεση με την Αγορά Εργασίας

• Δημιουργία δικτύου διασύνδεσης του ΚΕΠΠΑ με σπουδαστές - αποφοίτους και την αγορά εργασίας.

Το ΚΕΠΠΑ αποτελεί τον άμεσο και διαρκή δίαυλο επικοινωνίας των σπουδαστών και αποφοίτων με την αγορά εργασίας, το έργο του οποίου υποστηρίζεται και εμπλουτίζεται από τις εξής δραστηριότητες:

✓ Καταγραφή συνεργαζόμενων φορέων και επιχειρήσεων για πρακτική άσκηση και απασχόληση - Δημιουργία Βάσης Δεδομένων

✓ Τήρηση αρχείου τοποθέτησης σπουδαστών και αποφοίτων σε εργασία και πρακτική άσκηση.

✓ Τήρηση αρχείου Βιογραφικών Σημειωμάτων των αποφοίτων.

✓ Καταγραφή αναγκών της αγοράς εργασίας μέσω εφημερίδων, Internet και αιτήσεων πρόσληψης αποφοίτων από επιχειρήσεις.

• Ημέρες Σταδιοδρομίας

Τα Γραφεία του ΚΕΠΠΑ διοργανώνουν την ετήσια Ημέρα Σταδιοδρομίας για τους τελειόφοιτους σπουδαστές την προώθηση τους στην απασχόληση και την ουσιαστική υποβοήθησή τους στην εύρεση εργασίας.

Στην εκδήλωση, που πραγματοποιείται στους χώρους των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, τιμούν με την παρουσία τους, αντιπρόσωποι σημαντικών φορέων από τους χώρους της υγείας, ομορφιάς, πληροφορικής, οικονομίας - διοίκησης και επιλογής προσωπικού.

Οι εκπρόσωποι των φορέων έχουν την ευκαιρία να επιλέξουν εξειδικευμένο προσωπικό, συναντώντας τελειό-

φοιτους σπουδαστές όλων των ειδικοτήτων, έχοντας μαζί τους **προσωπική συνέντευξη και παραλαμβάνοντας το βιογραφικό τους σημείωμα**. Οι τελειόφοιτοι σπουδαστές από την πλευρά τους έρχονται για πρώτη φορά σε επαφή με την αγορά εργασίας, διαμορφώνοντας πραγματική εικόνα για τις απαιτήσεις των εργοδοτών, έχοντας την ευκαιρία να βρουν εργασία.

Στους εκπροσώπους των φορέων παραδίδεται Φάκελος, ο οποίος περιέχει το σύνολο των **Βιογραφικών Σημειωμάτων** των τελειόφοιτων σπουδαστών, έτσι ώστε να τα αξιοποιήσουν στη διαδικασία επιλογής προσωπικού ή στη συμμετοχή του φορέα τους στο Πρόγραμμα Πρακτικής Άσκησης των αποφοίτων μας. Στο φάκελο περιλαμβάνονται και άλλα σημαντικά στοιχεία προς ενημέρωσή τους, όπως η νομοθεσία περί Πρακτικής Άσκησης των αποφοίτων ΙΕΚ και πληροφορίες για κρατικά προγράμματα Επιδότησης της Πρόσληψης Ανέργων (π.χ. Stage).

• **Οργάνωση διαλέξεων & ημερίδων**

Με την υποστήριξη του Δικτύου Συνεργαζόμενων Φορέων του ΚΕΠΠΑ, διοργανώνονται εκδηλώσεις που φέρνουν σε επαφή τους σπουδαστές με το εργασιακό περιβάλλον της ειδικότητάς τους και τους ευαισθητοποιούν προς την κατεύθυνση της διαρκούς ενημέρωσης για τις τρέχουσες εξελίξεις.

• **Μεταπαρακολούθηση των αποφοίτων (follow up)**

Το ΚΕΠΠΑ επικεντρώνει την προσοχή του και έχει αναπτύξει προς τούτο τους απαραίτητους μηχανισμούς για την πορεία των καταρτιζόμενων και μετά το πέρας της κα-

τάρτισης. Θεωρεί δε ότι η μεταπαρακολούθηση (follow up) είναι πολύ σημαντική διαδικασία, από τη λειτουργία και επιτυχία της οποίας εξαρτάται κατά μεγάλο μέρος τόσο η προώθηση των αποφοίτων στην αγορά εργασίας, όσο και η εξαγωγή συμπερασμάτων για την ορθότητα της σχέσης του σχεδιασμού των ενεργειών κατάρτισης με τις υπάρχουσες ανάγκες στην αγορά εργασίας.

Οι ενέργειες και διαδικασίες που εφαρμόζει το ΚΕΠΠΑ για την μεταπαρακολούθηση (follow up) των αποφοίτων είναι:

• Τήρηση μητρώου αποφοίτων.

• Συνεργασία με τα τοπικά γραφεία του ΟΑΕΔ όπου απευθύνονται οι απόφοιτοι για την προώθησή τους στην αγορά εργασίας.

• Έγγραφη ενημέρωση στις συνεργαζόμενες επιχειρήσεις για τις υλοποιηθείσες ενέργειες κατάρτισης, τις αποκτηθείσες γνώσεις και δεξιότητες των αποφοίτων και τα βιογραφικά τους σημειώματα.

• Επικοινωνία με τους αποφοίτους έξι (6) μήνες μετά το τέλος της κατάρτισης, ώστε να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο, που αναζητά πληροφορίες, όπως:

• *Κατάσταση ατομικών στοιχείων όπως επωνυμία, ηλικία, τόπος διαμονής, τηλέφωνο.*

• *Έκθεση μελλοντικών σχεδίων για την επαγγελματική τους πορεία.*

• *Ενέργειές τους και αποτελέσματα για την ένταξή τους στην αγορά εργασίας.*

• *Σύντομη αναφορά της απασχόλησής τους κατά το διάστημα μετά το πέρας της κατάρτισης.*

• *Εντυπώσεις τους από τις αποκτηθείσες γνώσεις και δεξιότητες κατά*

την κατάρτιση και πιθανές συμπληρωματικές ανάγκες στο θέμα της απόκτησης επαγγελματικών δεξιοτήτων.

• Διάθεση στους καταρτιζόμενους της βάσης δεδομένων όπου περιέχονται στοιχεία ειδικοτήτων, εταιριών κλπ.

• *Ανάπτυξη μονάδας Παρατηρητηρίου Μετάβασης των αποφοίτων στην αγορά εργασίας & Απασχόλησης «ΙΑΣΙΣ»* (Διεξαγωγή ερευνών για την ζήτηση των διαφόρων επαγγελματιών και τους δείκτες απασχολησιμότητας των αποφοίτων)

Στα πλαίσια του ΚΕΠΠΑ λειτουργεί το Παρατηρητήριο Μετάβασης & Απασχόλησης «ΙΑΣΙΣ», που αποσκοπεί στη διερεύνηση της εκπαιδευτικής/επαγγελματικής διαδρομής των σπουδαστών και την καταγραφή των αναγκών της αγοράς εργασίας.

Το ΚΕΠΠΑ διεξάγει ανά τακτά διαστήματα έρευνες σχετικά με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και τη ζήτηση διαφόρων ειδικοτήτων, με σκοπό την έγκυρη ενημέρωση των σπουδαστών και τη σωστή υποστήριξή τους στην αναζήτηση εργασίας αλλά και την προσαρμογή και αναδιαμόρφωση των προσφερόμενων εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Παράλληλα, διεξάγονται έρευνες για τη διάγνωση του ποσοστού απορρόφησης των αποφοίτων στην αγορά εργασίας, με στόχο τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας των ενεργειών του ΚΕΠΠΑ για τη συνεχή βελτίωσή της λειτουργίας του και την ουσιαστικότερη υποστήριξη των αποφοίτων.

Συγκεκριμένα, έρευνα του Γραφείου Σταδιοδρομίας του IST STUDIES στους αποφοίτους των ετών 1994 - 1999 έδειξε ότι, το 82% των αποφοί-

των εργάζονται και 18% είναι άνεργοι, ενώ από τους εργαζόμενους αποφοίτους το 31% είναι ελεύθεροι επαγγελματίες σε οικογενειακή ή ατομική επιχείρηση και το 69% απασχολούνται σε εξαρτημένη εργασία. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα υψηλά ποσοστά απασχολησιμότητας κάποιων ειδικοτήτων, όπως η Πληροφορική που φτάνει το 91%.

Στην παρούσα φάση διεξάγεται έρευνα του Γραφείου Σταδιοδρομίας της ΣΒΙΕ για την απασχολησιμότητα των αποφοίτων των ετών 1999 - 2000 και 2000 - 2001. Για τις ειδικότητες των οποίων η επεξεργασία έχει ολοκληρωθεί τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι απόφοιτοι Αισθητικής εργάζονται σε ποσοστό 91%, οι απόφοιτοι Διαιτολογίας 89%, οι απόφοιτοι Οδοντοτεχνίτες Πορσελάνης 30% και οι Οδοντοτεχνίτες Ορθοδοντικής 28%, ενώ συνεχίζεται η επεξεργασία των ποσοστών για τις υπόλοιπες ειδικότητες.

II. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

Η Συμβουλευτική Επαγγελματικού Προσανατολισμού αποτελεί μια από τις σαφώς διακεκριμένες και αναγκαίες δραστηριότητες του ΚΕΠΠΑ, στα πλαίσια της υλοποίησης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του εκπαιδευτικού οργανισμού, ειδικά κατά τις περιόδους νέων εγγραφών, οπότε οι υποψήφιοι σπουδαστές καλούνται να επιλέξουν μέσα από μια πληθώρα ειδικοτήτων. Επίσης, στα πλαίσια των προγραμμάτων σπουδών του ΤΕΕ ΣΒΙΕ στο μάθημα «Εργασιακό Περιβάλλον του Τομέα» στην Α'

τάξη υλοποιείται ο ΣΕΠ σε επίπεδο τάξης, σύμφωνα με το Πρόγραμμα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

Η διαδικασία που ακολουθείται από τα Γραφεία του ΚΕΠΠΑ διαμορφώνεται κυρίως από τις ανάγκες των υποψηφίων σπουδαστών, οι οποίοι τις περισσότερες φορές πρέπει να συλλέξουν τις κατάλληλες πληροφορίες για την ειδικότητα ή τις ειδικότητες που τους ενδιαφέρει και να πάρουν μια σημαντική και άμεση απόφαση σε σύντομο διάστημα. Στόχος των Γραφείων του ΚΕΠΠΑ είναι παράλληλα με την ολοκληρωμένη πληροφόρηση να βοηθήσει όσο γίνεται το άτομο να κάνει εκείνη την επιλογή που ταιριάζει περισσότερο στην προσωπικότητά του, τα ενδιαφέροντά του και τις ικανότητές του, ειδικά εφόσον το άτομο δεν έχει τύχει προηγούμενης συμβουλευτικής υποστήριξης, είτε στο σχολείο, είτε σε κάποιο άλλο φορέα.

Για το σκοπό αυτό και έχοντας πάντα ως βάση την πεποίθηση, ότι ο σπουδαστής που επιλέγει κάθε ειδικότητα θα πρέπει και να διαθέτει τα βασικά χαρακτηριστικά του εν δυνάμει σωστού επαγγελματία, στην οποία βασίζεται και η γενικότερη τακτική του εκπαιδευτικού οργανισμού, έχει σχεδιαστεί και υλοποιείται η εξής συμβουλευτική προσέγγιση:

• Ατομική Συνέντευξη

Οι υποψήφιοι σπουδαστές των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων του οργανισμού, που επιθυμούν να καθοδηγηθούν στην επιλογή της ειδικότητάς συζητούν με το σύμβουλο για τις δυνατότητες σπουδών, για τις προτιμήσεις τους και για τις προοπτικές απασχόλησης.

• Άσκηση Αυτο-διερεύνησης Επαγγελματικών Προτιμήσεων

Πρόκειται για μια βιωματική δραστηριότητα, που χρησιμοποιείται πιλοτικά από το ΚΕΠΠΑ, ως μια απλή, σύντομη και ευέλικτη τεχνική, προς βοήθεια των υποψηφίων σπουδαστών στην επιλογή της ειδικότητάς τους. Δίνει στον υποψήφιο σπουδαστή τη δυνατότητα να διερευνήσει με τη βοήθεια σύντομου ερωτηματολογίου και πάντα με την καθοδήγηση του συμβούλου επαγγελματικού προσανατολισμού τα ενδιαφέροντά του, τις ικανότητές του, τις κλίσεις και τις προτιμήσεις του, τα επικρατούντα στοιχεία της προσωπικότητάς του, ώστε να επιλέξει την ειδικότητα που του ταιριάζει καλύτερα.

• Ομαδική προσέγγιση - Διεξαγωγή Ημερίδων Επαγγελματικού Προσανατολισμού & Ενημέρωσης (Εκπαιδευτικό Σύστημα, Προγράμματα Σπουδών ΤΕΕ – ΙΕΚ, Αγορά Εργασίας).

Το ΚΕΠΠΑ αναγνωρίζοντας την αναγκαιότητα της σωστής πληροφόρησης των νέων κατά τη διαδικασία λήψης απόφασης για την επιλογή επαγγέλματος και με την πρόθεση να συμβάλλει στο έργο της αγωγής σταδιοδρομίας στα πλαίσια του σχολείου, προχώρησε στη διοργάνωση ημερίδων πληροφόρησης, ανοίγοντας τις πόρτες των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων του οργανισμού σε καθηγητές ΣΕΠ, γονείς και μαθητές.

Οι Ημερίδες Επαγγελματικού Προσανατολισμού & Ενημέρωσης (OPEN DAY) ξεκίνησαν να διοργανώνονται από το ΚΕΠΠΑ, αρχικά κατά τις περιόδους νέων εγγραφών για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ΣΒΙΕ (το 1998) και ΙΣΤ STUDIES (το 1995), ως

μια προσπάθεια για παροχή πληρέστερης ενημέρωσης του κοινού σχετικά με το εκπαιδευτικό σύστημα, τα προσφερόμενα προγράμματα σπουδών και τις γενικότερες εκπαιδευτικές δυνατότητες του οργανισμού στους υποψήφιους σπουδαστές.

Από το σχολικό έτος 2000 - 2001, οι Ημερίδες Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Ενημέρωσης του ΚΕΠΠΑ απευθύνονται και στα σχολεία - δημόσια και ιδιωτικά, καθιερώθηκαν με μεγάλη επιτυχία και συνεχίζονται. Οι μαθητές Γυμνασίων & Λυκείων που επισκέφτηκαν τα εργαστήρια της ΣΒΙΕ, γνώρισαν τα επαγγέλματα υγείας, μιλώντας με τους έμπειρους επαγγελματίες - καθηγητές και ήρθαν σε επαφή με το εκπαιδευτικό και εργασιακό περιβάλλον της σχολής ή ενημερώθηκαν από Συμβούλους του ΚΕΠΠΑ στα πλαίσια του σχολείου τους, ξεπέρασαν τους 1.000. Ως αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας και για την καλύτερη ενημέρωση των μαθητών, το τρέχον διάστημα ετοιμάζεται παρουσίαση «Γνωριμία με τα επαγγέλματα υγείας» μέσα από σύγχρονο οπτικο-ακουστικό υλικό σε ηλεκτρονική μορφή (cd rom), το οποίο θα χρησιμοποιείται στο εξής στις ημερίδες ενημέρωσης και στις επισκέψεις στα σχολεία.

Το Προφίλ και ο Ρόλος του Συμβούλου στις Υπηρεσίες Διασύνδεσης Κατάρτισης και Απασχόλησης

Οι νέες συνθήκες που διαμορφώνονται διεθνώς, οδηγούν σε αλλαγές του Επαγγελματικού Προσανατολισμού, της Επαγγελματικής Καθοδή-

γησης και Συμβουλευτικής. Η κοινωνία της πληροφορίας είναι πλέον πραγματικότητα, όπως και η διεθνοποίηση των προϊόντων, υπηρεσιών και των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Η έννοια της επαγγελματικής ανάπτυξης του ατόμου, στα πλαίσια της σύγχρονης κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας, έχει πολυδιάστατο χαρακτήρα, λόγω των τεραστίων τεχνολογικών εξελίξεων, της ανταγωνιστικότητας, της επικράτησης των προσόντων, της επένδυσης στη γνώση και της ανασφάλειας της εργασίας. Παράλληλα, νέες μορφές απασχόλησης και νέα επαγγέλματα κάνουν την εμφάνισή τους ενώ παραδοσιακά επαγγέλματα συρρικνώνονται, γεγονός που αλλάζει ριζικά το τοπίο της εργασίας.

Ο ρόλος και το επαγγελματικό προφίλ του Συμβούλου στα πλαίσια σύνδεσης κατάρτισης και απασχόλησης διαμορφώνεται από τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά εργασίας, γι' αυτό και δεν μπορεί παρά να είναι εξελισσόμενος. Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, παρέχοντας ουσιαστικές επαγγελματικές δεξιότητες, συνδέεται άμεσα με την αγορά εργασίας.

Είναι λοιπόν προφανές ότι στον τομέα αυτό υπάρχουν αυξημένες ανάγκες συμβουλευτικής παρέμβασης για την επιλογή ειδικότητας και ακόμα περισσότερο για θέματα διαχείρισης σταδιοδρομίας, διατήρησης της επαγγελματικής ετοιμότητας και προώθησης των αποφοίτων στην απασχόληση.

Η καθημερινή επαφή του συμβούλου με γονείς και νέους σπουδαστές ή αποφοίτους κάθε ειδικότητας,

καθιστά το ρόλο του ιδιαίτερα σημαντικό, όσον αφορά στην στήριξή τους κατά τη διαδικασία μετάβασής τους στο εργασιακό περιβάλλον.

Συνεπώς η αναπτυξιακή διάσταση του επαγγελματικού προσανατολισμού, η συστηματική δηλαδή υποβοήθηση του νέου να σχεδιάσει ή να επανασχεδιάσει τη σταδιοδρομία του, είναι υψίστης σημασίας. Η αναγκαιότητα αυτή τονίζεται ιδιαίτερα από το γεγονός ότι η είσοδος του ατόμου σε ένα επάγγελμα ή σε έναν οργανισμό δεν σηματοδοτεί την ολοκλήρωση της επαγγελματικής του ανάπτυξης αλλά αντίθετα, αποτελεί την έναρξη μιας αναπτυξιακής πορείας της σταδιοδρομίας του, που πολύ πιθανόν θα χαρακτηρίζεται από την συχνή εναλλαγή δραστηριοτήτων, θέσεων απασχόλησης και εργοδοτών.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια η Επαγγελματική Συμβουλευτική και ο Επαγγελματικός Προσανατολισμός αποτελεί συμβολή στη διαδικασία ανάπτυξης του ατόμου, με στόχο την ευαισθητοποίησή του προς την προσωπική του αυτο-εξέλιξη και αυτοβελτίωση.

Ο Σύμβουλος Διαχείρισης Σταδιοδρομίας, αναλαμβάνοντας ένα ιδιαίτερα απαιτητικό και περίπλοκο έργο, θα πρέπει ο ίδιος να διαθέτει συγκεκριμένες επαγγελματικές δεξιότητες και προσωπικά χαρακτηριστικά. Με απλά λόγια, αποδεικνύεται καθημερινά στην πράξη, ότι για να καθοδηγήσει σωστά τους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας, θα πρέπει ο ίδιος να είναι σωστός επαγγελματίας ως λειτουργός της συμβουλευτικής.

Οι δραστηριότητες που παρου-

σιάστηκαν στην προηγούμενη ενότητα, ως ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα Συμβουλευτικής Διαχείρισης Σταδιοδρομίας στον τομέα της κατάρτισης - απασχόλησης, δείχνει ότι ο Σύμβουλος καλείται να επιτελέσει ένα έργο συστηματικό και δομημένο, με τελικό στόχο την οργάνωση και τον προγραμματισμό όλων των ενεργειών που θα οδηγήσουν στην εύρεση εργασίας μέσα από το τρίπτυχο:

- κινητοποίηση - ενεργοποίηση
- προετοιμασία - επεξεργασία σχεδίου δράσης
- υλοποίηση σχεδίου δράσης

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η εφαρμογή της Συμβουλευτικής Απασχόλησης γενικά και ειδικά στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, βοηθά το νεοεισερχόμενο στην αγορά εργασίας στα εξής :

1. *Απόκτηση Αυτογνωσίας*: εντοπισμός και κατανόηση των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας, των ικανοτήτων και των κλίσεων, των ενδιαφερόντων, & φιλοδοξιών και διαμόρφωση ενός συστήματος αξιών.

2. *Άσκηση στη διαδικασία λήψης αποφάσεων*: με στόχο τη δέσμευση του ατόμου στην κατάσταση και την υλοποίηση των σχεδίων σταδιοδρομίας του.

3. *Γνώση για τον κόσμο της εργασίας-Πληροφόρηση*: ενημέρωση για το τι πρόκειται να επακολουθήσει στο μέλλον με στόχο την απομυθοποίηση των μη ρεαλιστικών προσδοκιών, την πρόληψη της ματαιώσης και τη δραστηριοποίηση του νέου προς την καλλιέργεια των δεξιοτήτων του.

4. *Καλλιέργεια τάσης για δια βίου επιμόρφωση και επανεκπαίδευση*, με στόχο τη διατήρηση της επαγγελμα-

τικής ετοιμότητας και της απασχολησιμότητας του ατόμου

5. *Απόκτηση Ενεργητικής στάσης ζωής*: ικανότητας σχεδιασμού, ευελιξίας στόχων και προγραμματισμού γενικότερα ως μεθόδων για την αντιμετώπιση των ραγδαίων αλλαγών στις κοινωνικές και επαγγελματικές συνθήκες.

6. *Ενίσχυση της δημιουργικότητας και της πολυδιάστατης έκφρασης των ατομικών χαρακτηριστικών*, με στόχο την ανάπτυξη πολύπλευρου κοινωνικού προφίλ.

7. *Ανάπτυξη επαγγελματικών δεξιοτήτων και επαγγελματικής συνείδησης*, όπως οργανωτικές, διαπροσωπικές δεξιότητες, συνέπεια, πρωτοβουλία, συνεργατικότητα κλπ.

8. *Ενθάρρυνση του νέου και τόνωση του αυτοσυναισθήματος και αυτο-εκτίμησής του*, ώστε να μπορεί να επαναπροσδιορίζει τους στόχους του, σε περίπτωση αποτυχίας.

9. *Γνώση Καλών Πρακτικών σχεδιασμού και αναζήτησης εργασίας*.

Με βάση τους στόχους της Συμβουλευτικής Παρέμβασης για την Προώθηση στην Απασχόληση, ο Σύμβουλος χρειάζεται τις εξής δεξιότητες και χαρακτηριστικά, ώστε να είναι

αποτελεσματικός στο συμβουλευτικό και συντονιστικό ρόλο του:

Προσωπικές - Κοινωνικές δεξιότητες (π.χ. δεξιότητες επικοινωνίας, διαπροσωπικές δεξιότητες κ.λπ.)

Δεξιότητες αυτόνομης εργασίας
Δεξιότητες πρόσκτησης-επεξεργασίας πληροφοριών

Ευελιξία

Προσαρμοστικότητα

Ερευνητικότητα

Άρτια επιστημονική κατάρτιση

Άριστη και συνεχή ενημέρωση για την αγορά εργασίας

Διαπολιτισμική αγωγή

Δια βίου εκπαίδευση

Είναι σαφές ότι στα πλαίσια της σύγχρονης αναπτυγμένης κοινωνίας απαιτείται από το άτομο η συνεχής προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξή του. Ο ρόλος του θεσμού της Συμβουλευτικής σ' αυτή τη διαδικασία είναι διπλός, αφενός υποστηρικτικός και παρωθητικός απέναντι στο άτομο και αφετέρου εκπαιδευτικός απέναντι στους λειτουργούς του θεσμού, σε σχέση με το απαιτητικό έργο που καλούνται να φέρουν εις πέρας.

Γεωργία Στεφάνου*

**Ο ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ: Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ
ΠΑΡΑΜΕΤΡΩΝ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΟΜΕΝΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΟΜΑΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ
(Τοποθέτηση στη Β' Ομάδα Εργασίας)**

Εισαγωγή

Στην εισήγηση αυτή παρουσιάζεται, συνοπτικά, η σημαντικότητα των γνωστικών παραμέτρων στην επαγγελματική εξέλιξη του ατόμου και το πώς αυτές οι παράμετροι ενισχύονται θετικά κατά την άσκηση της συμβουλευτικής σταδιοδρομίας από το Σύμβουλο Επαγγελματικού Προσανατολισμού, ως ελεύθερου επαγγελματία.

Οι ραγδαίες κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές, η ταχεία τεχνολογική πρόοδος και οι αυξανόμενες απαιτήσεις των φορέων της αγοράς εργασίας για προσωπικό με υψηλή εξειδίκευση, υψηλή επιστημονική κατάρτιση και διάφορες δεξιότητες σταδιοδρομίας έχουν επιφέρει αλλαγές στα εργασιακά σχήματα και στις εργασιακές πρακτικές. Το άτομο μέσα σε αυτή την κοινωνική πολυπλοκότητα καλείται, συχνά, να αναπροσαρμοστεί και να λειτουργήσει σε διαφορετικό οικονομικό - κοινωνικό πλαίσιο. Σε αυτή την προσπάθειά του έχει την ανάγκη της βοήθειας ειδικών. Η παροχή συμβουλευτικής σταδιοδρομίας από φορείς ή ιδιώτες

αποσκοπεί στο να βοηθήσει το συμβουλευόμενο, μέσα από μια δυναμική-συνεργατική σχέση με το σύμβουλο, να αποκτήσει ακριβή εικόνα του εαυτού του και του περιβάλλοντος, ώστε να πάρει τις πιο συνετές αποφάσεις για το μέλλον του.

**Προς μια Γνωστική Προσέγγιση της
Επαγγελματικής Εξέλιξης**

Ενώ το άτομο έχει, από παλαιότερα, αναγνωριστεί από τους θεωρητικούς και τους ερευνητές της επαγγελματικής σταδιοδρομίας ως διαμορφωτής της επαγγελματικής εξέλιξής του, η μελέτη των προσωπικών γνωστικών παραμέτρων που επηρεάζουν την εξελικτική αυτή πορεία έχει αρχίσει να πραγματοποιείται μόλις πρόσφατα (Δημητρώπουλος, 1999; Herr & Cramer, 1996; Zimmerman, 1995). Η προηγούμενη σχετική βιβλιογραφία φανερώνει τη σχέση αυτή και υποδεικνύει τη μέριμνα για την ενίσχυση αυτών των παραγόντων. Πιο συγκεκριμένα, ευρήματα μελετών δείχνουν τη συσχέτιση μετα-

* Η Γ. Σ. αρχικά πτυχιούχος του Τ.Ε.Φ.Α.Α. και του Φ.Π.Ψ. του Α.Π.Θ., με ειδίκευση στην Ψυχολογία, έχει κάνει μεταπτυχιακές σπουδές, Master και Διδακτορικό, στο Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ της Αγγλίας στην ψυχολογία και έχει, σχεδόν, ολοκληρώσει τις σπουδές της στο Τμήμα ΣΥ.Π. της ΣΕ.ΛΕ.ΤΕ. Θεσ/νίκης. Είναι Ειδικός Πληροφόρησης στο Σ.Ε.Π. (ΚΕ.ΣΥ.Π. Ν. Κιλκίς) και Επιστημονικός Συνεργάτης του Τ.Ε.Ι. της Θεσσαλονίκης στην ψυχολογία. *Επικοινωνία*: Βιζυηνού 39, 40 Εκκλησιές, 54636 Θεσσαλονίκη, email- egokesy1@otenet.gr, τηλ. 0310 - 249656.

ξύ της αυτο-αποτελεσματικότητας και της διαμόρφωσης επαγγελματικών αξιών και ενδιαφερόντων και των επαγγελματικών επιλογών (Bandura, 1996; Hackett & Betz, 1995). Επίσης, τα άτομα αναζητούν επαγγελματικές απασχολήσεις οι οποίες είναι συνεπείς με την αντίληψη που έχουν διαμορφώσει για τον εαυτό τους (Στεφάνου, 2001α, β; Super, 1990). Παρόμοια, το γνωστικό σχήμα που χρησιμοποιεί κάποιος για το πώς συγκεκριμένες εκπαιδευτικές - επαγγελματικές επιλογές ικανοποιούν την αυτοαντίληψή του επηρεάζει τη λήψη απόφασης μιας συγκεκριμένης επιλογής μεταξύ άλλων εναλλακτικών επιλογών (Dwek, 1999). Ακόμη, σύμφωνα με το θεωρητικό μοντέλο της «προσδοκίας-αξίας» (Wigfield, 1994), η εκπαιδευτική - επαγγελματική επιλογή εξαρτάται από το πώς κατανοείται η κατάσταση ή από το πώς γίνεται αντιληπτός ο εαυτός. Η λανθασμένη και ανακριβής εκτίμηση του εαυτού και της κατάστασης οδηγεί τα άτομα στο να αξιολογούν λανθασμένα τις ευκαιρίες επιτυχίας, να αποφεύγουν τις ευκαιρίες στις οποίες θα μπορούσαν να πετύχουν ή στο να επιδιώκουν χαμηλότερους στόχους από ότι θα μπορούσαν να πετύχουν. Τα άτομα, επίσης που χρησιμοποιούν ένα αδύναμο γνωστικό σύστημα απόδοσης αιτίων των επιδόσεών τους (αποδίδουν την αποτυχία στην έλλειψη ικανότητας και την επιτυχία στην τύχη), βάζουν χαμηλούς στόχους, έχουν αρνητική εικόνα για τον εαυτό τους και προσδοκούν χαμηλές μελλοντικές επιδόσεις (Peterson et al., 1993; Seligman, 1995).

Ο Ρόλος του Συμβούλου Επαγγελματικού Προσανατολισμού, ως Ελεύθερου Επαγγελματία

Ο Σύμβουλος ως Επιστήμονας της Εφαρμοσμένης Επιστήμης της Συμπεριφοράς

Ο σύμβουλος, χρησιμοποιεί, πλέον, συνθετικά και εκλεκτικά τις θεωρίες της επαγγελματικής ανάπτυξης, προκειμένου να ανταποκριθεί στις ατομικές διαφορές των συμβουλευόμενων και να επιτύχει το ωφέλιμοτερο για τον συμβουλευόμενο αποτέλεσμα (Baily, 1999; Hughes, 1999). Ανάλογα με το αιτούμενο από τον συμβουλευόμενο προς λύση πρόβλημα ή ανάλογα με τους εξελικτικούς στόχους που έχουν τεθεί, ο σύμβουλος χρησιμοποιεί μια ευρεία ποικιλία τεχνικών και διαδικασιών. Στην περίπτωση αυτή, ο σύμβουλος βοηθά τον συμβουλευόμενο να κατανοήσει το συνδυασμό των προσεγγίσεων και μεθόδων και να επιλέξουν, σε συνεργασία, τον καταλληλότερο συνδυασμό για τον εαυτό του.

Η συνθετική - εκλεκτική μορφή της συμβουλευτικής σταδιοδρομίας σημαίνει, επίσης, ότι το όλο πρόβλημα αναλύεται και τίθενται μια σειρά από ενδιάμεσους στόχους των οποίων η σειρά ικανοποίησης ορίζεται με σαφήνεια (Herr & Cramer, 1996). Παράδειγμα, δεν μπορεί να είναι αποτελεσματική η συμβουλευτική της επαγγελματικής σταδιοδρομίας, αν υπάρχουν ψυχολογικά ή συναισθηματικά προβλήματα, όπως έντονο άγχος και μη αποφασιστικότητα. Η καθορισμένη, όμως, αυτή διαδικασία συχνά απαιτείται να επαναπροσδιοριστεί, καθώς στη διάρκεια της συμ-

βουλευτικής αναδύονται υπολανθάνοντα ή μη οριζόμενα προβλήματα τα οποία εμποδίζουν την αποτελεσματικότητα της συμβουλευτικής σταδιοδρομίας. Αυτό συμβαίνει διότι κατά η συμβουλευτική διαδικασία, ο συμβουλευόμενος, διαλογιζόμενος για την ταυτότητά του, την ατάξία του και την αυτοεκτίμησή του, μπορεί να βιώσει συναισθηματική ένταση, εσωτερικές συγκρούσεις, αβεβαιότητα και απόρριψη του εαυτού του. Η καθορισμένη συμβουλευτική διαδικασία μπορεί, επίσης, να διακοπεί και να επαναπροσδιοριστεί από απρόσμενα γεγονότα που συμβαίνουν στη ζωή του συμβουλευόμενου, όπως απόλυση από την εργασία, αλλαγές στη δομή της οικογένειας, διακοπή μιας σημαντικής διαπροσωπικής σχέσης. Ο σύμβουλος βοηθά και στηρίζει το άτομο να εκφράσει τις διαφορές εσωτερικές συγκρούσεις του, να κατανοήσει και να ορίσει τα συναισθήματά του, να τοποθετήσει τον εαυτό του σε σχέση με τους σημαντικούς άλλους, να κατανοήσει τη σχέση του εργασιακού ρόλου του με τους άλλους ρόλους της ζωής του, να συνειδητοποιήσει τα εργασιακά στερεότυπα που εμποδίζουν την ομαλή εξέλιξή του, να τροποποιήσει τα λανθασμένα γνωστικά σχήματα με τα οποία συνθέτει την πραγματικότητα και να αναδομήσει γνωστικά την πραγματικότητα. Ο σύμβουλος εφαρμόζει ψυχολογική στήριξη, όταν έχει την κατάλληλη εξειδίκευση, στον συμβουλευόμενο ή τον παραπέμπει σε κάποιον ειδικό επιστήμονα ή φορέα που έχει εξειδικευμένο προσωπικό. Αφού το άτομο αποκτήσει την εσωτερική ισορροπία προχωρά στη συμβουλευτική της σταδιοδρομίας.

Ο σύμβουλος, με τις διαφορές τεχνικές και μεθόδους, ενισχύει την αυτοεκτίμηση και την αυτό-αποτελεσματικότητα του συμβουλευόμενου. Παρόμοια, τον ενθαρρύνει και τον βοηθά στην απόκτηση εσωτερικών κινήτρων δράσης τα οποία παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στον αποτελεσματικό χειρισμό των τυχόν δυσκολιών στον επαγγελματικό τομέα. Στις περιπτώσεις του αναπροσανατολισμού, δηλαδή, της αναπροσαρμογής των εκπαιδευτικών ή επαγγελματικών επιλογών ο σύμβουλος καθοδηγεί το συμβουλευόμενο στην επιλογή των καταλληλότερων για το μέλλον του αποφάσεων. Με τη συνέντευξη (δομημένη ή μη), γενικά, ο σύμβουλος βοηθά τον συμβουλευόμενο στη συνειδητοποίηση του εαυτού του, του περιβάλλοντός του και της σχέσης του με αυτό.

Ο σύμβουλος, προκειμένου να είναι αποτελεσματικός στις λειτουργίες του αυτές, όπως αναφέρεται και στους Bailly (1999), Δημητρόπουλο (1999) και Hackett (1995), χρειάζεται να έχει υψηλή επιστημονική κατάρτιση και να γνωρίζει: α) τις θεωρίες τις επαγγελματικής ανάπτυξης, τις διαφορές τεχνικές και μεθόδους της συμβουλευτικής σταδιοδρομίας και την αποτελεσματικότητα αυτών στις διαφορές συνθήκες, β) τη χρήση (χορήγηση και ερμηνεία) των ψυχομετρικών τεστ, τα οποία παίζουν έναν επιβοηθητικό ρόλο στη συμβουλευτική σταδιοδρομίας, γ) έννοιες ψυχολογίας για την ανθρώπινη συμπεριφορά, δ) την τεχνική της συνέντευξης. Ο σύμβουλος πρέπει, επίσης, να ενημερώνεται για τις εξελίξεις στον επαγγελματικό και επιστημονικό χώρο του, να συνεργάζεται

με άλλους επιστήμονες, να συμμετέχει σε διάφορα ερευνητικά – επιστημονικά προγράμματα, να έχει διαπολιτισμική Αγωγή και συμπεριφορά και να επιμορφώνεται σε συναφή με το αντικείμενό του θέματα. Παρόμοια, θα πρέπει να τηρεί εχεμύθεια, να σέβεται τον συμβουλευόμενο και να διαθέτει επικοινωνιακές δεξιότητες.

Ο Σύμβουλος ως Σύμβουλος και Διαδικτυωτής των Σημαντικών Άλλων Προσώπων του Συμβουλευόμενου και των Σχετικών Εργασιακών Φορέων και Εργοδοτών

Ο συμβουλευόμενος δεν είναι μια ατομιστική οντότητα αλλά μια οντότητα που λειτουργεί και δραστηριοποιείται σε διάφορα κοινωνικά και εργασιακά συστήματα και πλαίσια όπως οικογένεια, κοινότητα, εργασία και κοινωνία. Ο σύμβουλος διερευνά και αξιολογεί, μαζί με τον συμβουλευόμενο, το ρόλο που παίζουν τα σημαντικά άλλα πρόσωπα (γονείς, δάσκαλοι, εργοδότες, διοικητικά πρόσωπα) στην κατάσταση του συμβουλευόμενου, ενώ τον διευκολύνει και τον υποστηρίζει στην απόκτηση ικανοποιητικής και ισότιμης σχέσης με αυτούς. Ο σύμβουλος συνεργάζεται με τα σημαντικά άλλα πρόσωπα του συμβουλευόμενου και προσπαθεί να κάνει τις συνθήκες στα πλαίσια αυτά ευνοϊκότερες για αυτόν. Στην περίπτωση αυτή, ο σύμβουλος λειτουργεί ως σύμβουλος προς τα πρόσωπα αυτά και τα υποστηρίζει προς την επιθυμητή κατεύθυνση.

Σε ακραίες περιπτώσεις, όπως μακροχρόνια κατάθλιψη, ο συμβουλευόμενος έχει ανάγκη ψυχοθερα-

πείας. Ο σύμβουλος, αν ο ίδιος δεν έχει σχετική εξειδίκευση, παραπέμπει το άτομο σε κάποιον ειδικό επιστήμονα ή φορέα που έχει εξειδικευμένο προσωπικό. Ο σύμβουλος οφείλει να γνωρίζει καλά πότε και πού θα παραπέμπει το συμβουλευόμενο. Ο σύμβουλος, γενικότερα, δημιουργεί ένα ισχυρό δίκτυο διασυνδέσεων και συνεργάζεται με διάφορους σχετικούς με το έργο του φορείς όπως Κέντρα Ψυχικής Υγιεινής, Νοσοκομεία, Υπουργεία, Κέντρα Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΚΕ.ΣΥ.Π.) και τον Ο.Α.Ε.Δ.

Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας και Συμβουλευτική Ελεύθερου Χρόνου

Ο McDaniels (1989) έχει υποστηρίξει ότι η συμβουλευτική σταδιοδρομίας πρέπει να συμπεριλαμβάνει και συμβουλευτική ελεύθερου χρόνου. Ο σύμβουλος βοηθά τον συμβουλευόμενο να εκτιμήσει τη σημαντικότητα του ελεύθερου χρόνου στις προτεραιότητες της ζωής του και το πώς να τον χρησιμοποιεί αποτελεσματικά για τον ίδιο.

Η Συμβουλευτική Σταδιοδρομίας ως προς το Περιεχόμενο

Ο σύμβουλος βοηθά τον συμβουλευόμενο να αποκτήσει εργασιακές δεξιότητες που συμβάλλουν στην επαγγελματική και εργασιακή ικανοποίηση και αποτελεσματικότητα και που δεν άπτονται των δεξιοτήτων του ίδιου του εργασιακού αντικείμενου, όπως δεξιότητες επικοινωνίας στο χώρο εργασίας του, προσαρμοστικότητα, δημιουργικότητα, συνέπεια και αυτοπειθαρχία (Herr & Cramer, 1995). Ο σύμβουλος, μέσα από διάφορες μεθόδους και τε-

χνικές, βοηθά, επίσης, το συμβουλευόμενο να αποκτήσει δεξιότητες λήψης απόφασης, στη βάση της σχέσης μεταξύ των τωρινών πράξεών του και των προσδοκιών των μελλοντικών συνεπειών των αποφάσεων αυτών.

Ο σύμβουλος βοηθά τον συμβουλευόμενο να αποκτήσει όσο το δυνατό πιο αντικειμενική και ακριβή γνώση του εαυτού του (όπως ικανότητες, δεξιότητες, αξίες, ενδιαφέροντα) και των ευκαιριών της σταδιοδρομίας (όπως εναλλακτικές επαγγελματικές απασχολήσεις, εναλλακτικές εκπαιδευτικές λύσεις, τη σχέση μεταξύ της συγκεκριμένης επιλογής και της απασχόλησης) ώστε, με το συνδυασμό αυτών, να διαμορφώσει ένα πλάνο δράσης. Ο σύμβουλος στηρίζει και βοηθά το συμβουλευόμενο να θέτει σκοπό, να θέτει επιμέρους στόχους και να χειρίζεται ο ίδιος την επαγγελματική σταδιοδρομία του. Ο σύμβουλος διευκολύνει και καθοδηγεί τον συμβουλευόμενο να συλλέξει πληροφορίες που αφορούν: α) τις εκφάνσεις, τις προϋποθέσεις και το περιεχόμενο μιας συγκεκριμένης επιλογής, β) την κινητικότητα και τις προοπτικές του τομέα ή του επαγγέλματος για το οποίο ενδιαφέρεται, γ) τα προσωπικά χαρα-

κτηριστικά και τις δεξιότητες που απαιτούν με τη συγκεκριμένη επιλογή και δ) τις συνέπειες αυτής της επιλογής στη μελλοντική του εξέλιξη (Cenzo, 1997; Δημητρόπουλος, 1999).

Ο σύμβουλος για να είναι αποτελεσματικός ως προς τη συλλογή πληροφοριών των ευκαιριών σταδιοδρομίας θα πρέπει ο ίδιος να γνωρίζει τη συνολική διάρθρωση και την κινητικότητα στην αγοράς εργασίας, τα ποσοστά ανεργίας κατά τομέα δραστηριότητας και την κινητικότητα και τις προοπτικές του τομέα ή του επαγγέλματος για το οποίο ενδιαφέρεται ο συμβουλευόμενος, καθώς, και τις πηγές από όπου ο συμβουλευόμενος θα συλλέξει τις πληροφορίες.

Συμπεράσματα

1. Γνωστικοί παράγοντες επηρεάζουν την εκπαιδευτική-επαγγελματική εξέλιξη του ατόμου.

2. Ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού, ως Ελεύθερος Επαγγελματίας: συνεργάζεται, υποστηρίζει, στηρίζει, βοηθά, διευκολύνει, παραπέμπει, καθοδηγεί, διαδίδεται, εκτιμά και αξιολογεί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Baily, D. (1999). Careers counseling and guidance. In S. Palmer (Ed.), *Handbook of counseling*. London: Routledge.
- Bandura, A. (1996). *Self - efficacy: the exercise of control*. New York: Freeman.
- Cenzo, D.A. (1997). *Human Relations: Personal and Professional Development*, New Jersey: Prentice Hall.

- Δημητρόπουλος, Ε.Γ. (1999). *Συμβουλευτική και Συμβουλευτική Ψυχολογία. Θεωρία, Μεθοδολογία, Πράξη* (3η έκδ.). Αθήνα: Γρηγόρη.
- Dweck, C.S. (1999). *Self - Theories: Their role in Motivation, Personality, and Development*. New York: Psychological Press.
- Hackett, G. (1995). Self - efficacy in career choice and development. In A. Bandura (Ed.), *Self - efficacy in Changing Societies* (232 - 258). Cambridge: Cambridge University Press.
- Hackett, G. & Betz, N.E. (1995). Career choice and development. In J.E. Maddux (Ed.), *Self - efficacy, adaptation, and adjustment: Theory, research, and application*. New York: Plenum.
- Herr, L.E. & Cramer, S.H. (1996). *Career Guidance and Counseling through the Life Span*. New York: Harper Collins College.
- Hughes, P. (1999). Counselling in Education (primary and secondary). In S. Palmer (Ed.), *Handbook of counseling*. London: Routledge.
- McDaniels, C. (1989). *The changing workplace: Career counseling strategies for the 1990s and beyond*. San Francisco: Jossey - Bass.
- Peterson, C., Maier, S., & Seligman, M. (1993). *Learned Helplessness: A theory for the age of personal control*. New York: Oxford University press.
- Seligman, M. (1995). *The optimistic child*. Boston: Houghton Mifflin.
- Στεφάνου, Γ. (2001α). «Ο ρόλος της ακαδημαϊκής αυτοεκτίμησης στην περίπτωση των μαθητών του Γυμνασίου (2001)». *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής - Προσανατολισμού*, Τ. 56- 57, Μάρτιος & Ιούνιος, 173 - 190.
- Στεφάνου, Γ. (2001β). «Ο ρόλος της σχολικής επίδοσης στο Γυμνάσιο και των Σημαντικών άλλων προσώπων στην Εκπαιδευτική και Επαγγελματική Επιλογή, μετά το Γυμνάσιο». 8ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας, Βιβλίο Περιλήψεων, Αλεξανδρούπολη: Ελληνική Ψυχολογική Εταιρεία.
- Super, D.E. (1990). A life - span, life - space approach to career development. In D. Brown, L. Brooks, and Associates (Eds.), *Career choice and development* (197 - 261). San Francisco: Jossey - Bass.
- Wigfield, A. (1994). Expectancy - value theory of achievement motivation: A developmental perspective. *Educational Psychological Review*, 6, pp. 49 - 78.
- Zimmerman, B.J. (1995). Self - efficacy and Educational development. In A. Bandura (Ed.), *Self - efficacy in Chancing Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.

ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΕΛΕΣΥΠ

Κυρίες και κύριοι

Στο σημείο αυτό που ολοκληρώνονται οι εργασίες της Ημερίδας της ΕΛΕΣΥΠ, επιθυμώ να εκφράσω τα συγχαρητήρια και τις ευχαριστίες προς τους εκλεκτούς ομιλητές κατά τις συνεδριάσεις ολομέλειας και τη συζήτηση, καθώς επίσης και όσους έκαναν τοποθετήσεις στις ομάδες εργασίας. Πιστεύω ότι ακούσαμε και συζητήσαμε πολύ ενδιαφέροντα θέματα όπως, ως παράδειγμα, τα καθήκοντα και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ο Σύμβουλος Επαγγελματικού Προσανατολισμού στο ΚΕΣΥΠ ή στον ΟΑΕΔ ή ως ελεύθερος επαγγελματίας. Ακούσαμε ακόμη και προτάσεις για την αναβάθμιση του status του Συμβούλου Ε.Π. και την πιστοποίηση των προσόντων του, που θα φροντίσουμε να φθάσουν σε όλους τους αρμόδιους παράγοντες, μέσα από τα πρακτικά.

Δεν θα παραλείψω τελειώνοντας να ευχαριστήσω θερμά την οργανωτική επιτροπή της Ημερίδας για τις εξαιρετικές προσπάθειες που οδήγησαν στο ευπρόσωπο αυτό αποτέλεσμα και ασφαλώς τους ευγενικούς χορηγούς μας:

- **Κολλέγιο IST Studies**
- **ΙΕΚ-ΤΕΕ Σ.Β.Ι.Ε.**
- **ΚεΠ Ison Psychometrica**
- **Εκδοτικός οίκος ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ**

Θα συναντηθούμε και πάλι σε μία από τις εκδηλώσεις της ΕΛ.Ε.ΣΥ.Π.

Ευχαριστώ πολύ
Π. ΣΑΜΟΪΛΗΣ

